NIEUWE FORMULE: 68 BLZ.

Nr 45
38e jaargang

kuifje

HET WEEKBLAD VOOR DE SUPER-JEUGD VAN 7 TOT 77 JAAR

RETURN OF THE JEDI

MET DE BESTE FOTO'S!

NIEUW!

De grot der herinnering door ANDREAS

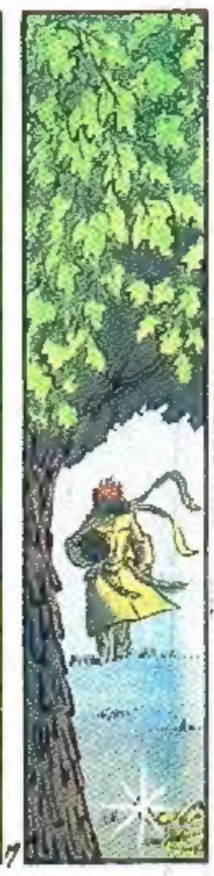

40F-NEDERLAND f 2,25.

8-11-83

STAR WARS HOE ALLES BEGON

TM

Tien jaar geleden stroopte een jonge kineast met twaalf velletjes papier de toonaangevende filmstudio's in Hollywood af. Op die velletjes stond een grof opgezet verhaal voor een ruimte-epos, dat het sukses van de wereldberoemde film *«2001, A Space Odyssey»* in alle opzichten zou moeten overtreffen. De jongeman, George Lucas, was net afgestudeerd aan de Universiteit van South California. Tijdens zijn studie had hij met zijn klasgenoten een experimentele film gemaakt. Dit produkt kreeg de titel *THX 1138, 4EB*. Met deze film won Lucas het derde «National Student Festival». Dankzij een studiebeurs kon hij bij de filmmaatschappij Warner Bros in 1968 de opnamen van *Finians Rainbow* bijwonen, een film die door Francis Ford Coppola werd gemaakt. Coppola kon goed opschieten met de jonge kineast en samen draaiden ze een korte film *(Rain People)* en een korte dokumentaire over filmmakers. De dokumentaire werd door de filmcritici gunstig beoordeeld. Gesterkt en vol vertrouwen maakte Lucas samen met Coppola een lange bioskoopfilmversie van *THX 1138*. Het resultaat werd opnieuw gunstig beoordeeld door de critici, maar de film viel bij het grote publiek niet in de smaak.
Toch zette Lucas door en hij draaide een film, die gebaseerd was op zijn eigen jeugdherinneringen. *«American Graffiti»* (1973) werd zo'n enorm sukses, dat de naam van George Lucas als een kommercieel suksesvol kineast was gevestigd. Lucas wilde nu een film produceren over een onderwerp dat hij al jaren miste in de filmwereld: een avontuur, dat voor jong en oud akseptabel was, zonder sex of grof geweld. Een soort super-stripverhaal met een kombinatie van plezier en een vorm van kunst, die in Amerika onder de naam «sense of wonder» bekend staat. Onder dit begrip vat men o.a. Science Fiction en Fantasy samen, waarbij de kijker of de lezer zich opgenomen voelt in een buitenaardse sfeer die echt aandoet. Lucas ging met zijn idee naar de grootste TV- en filmproducenten, Universal Studio's. Universal toonde echter geen belangstelling voor het projekt. Science Fiction verhalen hoorden volgens de grote filmbazen niet thuis in de bioskopen en ze zagen er geen brood in.
Na een aantal studio's te hebben bezocht, belandde Lucas uiteindelijk bij 20th Century Fox en hij kreeg de kans om zijn verhaal uit te werken tot een speelfilm. Nadat hij het script vier keer had herschreven, kon hij in 1975 met het eigenlijke filmwerk beginnen. Twee jaar later werd het spektakelstuk dat als de grootste filmhit aller tijden te boek staat aan het publiek getoond. Het resultaat was een in alle opzichten opzienbare film. Een film vol avontuur, spanning en lol. Een film zonder boodschap, een film boordevol met de meest ongelooflijke speciale effekten, waarin komplete ruimtevloten met elkaar gevechten leveren. Een film met straalpistolen, laserzwaarden en robots, kortom: een film als een ongelooflijk stripverhaal, bedoeld voor het kind dat iedere volwassene nog in zijn hart is.
De film *STAR WARS* was nog maar nauwelijks in de roulatie gekomen of alle gevestigde bioskooprekords werden gebroken. Het minimale budget waarmee de film was gedraaid («slechts» 9.5 miljoen dollar) werd in minder dan geen tijd terugverdiend. Tot op heden bedraagt alleen de recette van *STAR WARS* al ruim 325 miljoen dollar.
Uiteraard zette dit Lucas en de zijnen aan het denken. Hij zette een eigen filmstudio op (Lucasfilm Ltd), begon naarstig het filmverhaal verder uit te werken en hield de band met 20th Century Fox aan. Dankzij Fox had hij de doorbraak kunnen forceren en die band wilde hij niet verbreken. Het verhaal van de Star Wars Sage bestond in het brein van George Lucas uit negen delen. Voor *STAR WARS* had hij het meest aantrekkelijke deel uit het geheel genomen. De sage bestaat uit drie trilogieën en iedere film is een episode in een avontuur, dat Lucas heeft uitgewerkt. Na *STAR WARS* volgde *THE EMPIRE STRIKES BACK*, waarin op de handeling uit de eerste film werd voortgeborduurd. De produktiekosten van deze film werden geheel betaald uit de opbrengst van *STAR WARS*. Tot op heden heeft *EMPIRE* een recette gehad van ruim 200 miljoen dollar. Het spreekt voor zich, dat Lucas en de zijnen zich op het laatste deel van de eerste gefilmde trilogie zouden koncentreren. Er werd drie jaar keihard gewerkt om *RETURN OF THE JEDI* niet alleen een waardige opvolger van de beide eerste films, maar ook een akseptabele afsluiting van de middelste trilogie te laten worden. Het budget, dat voor *JEDI* was uitgetrokken, bedroeg 32.5 miljoen dollar. De eerste week dat de film in Amerika in de roulatie was, bedroeg de recette al ruim 41 miljoen dollar. Het ligt in de lijn der verwachtingen, dat *JEDI* de gevestigde rekords op de film-hitlijsten zal gaan breken.
Star Wars is de verzamelnaam van een fenomeen, dat uniek is in de geschiedenis van de film. Zoals gezegd bestaat het verhaal uit een drietal trilogieën, die gezamenlijk een groot geheel vormen. In de eerste trilogie wordt het publiek gekonfronteerd met de jonge Obi-Wan Kenobi en de Oude Republiek, alsmede het ontstaan van het Keizerrijk en de opkomst van de Donkere Kant van de Kracht. Deze trilogie speelt zich twintig jaar voor de tweede trilogie af. Deze tweede trilogie is inmiddels afgesloten met *THE RETURN OF THE JEDI*, waarin het einde van het konflikt tussen Luke Skywalker en Darth Vader wordt verhaald. De derde trilogie speelt zich twintig jaar na het middelste segment af. In dit laatste gedeelte wordt de draad opgepakt na *JEDI* en zal het publiek te weten komen, wat er met de Republiek is gebeurd. In feite bestaat de Star Wars sage uit een film, die ruim achttien uur duurt en waarvan het laatste deel pas in het jaar 2001 in de roulatie zal worden gebracht.
De enige figuren, die men in alle negen films te zien krijgt, zijn de beide robots R2D2 en C3PO. De figuren die *nu* bekend zijn geworden, spelen alleen een rol in de middelste trilogie. Aangezien deze trilogie inmiddels is afgesloten, moet het publiek afscheid nemen van Mark Hamill (alias Luke Skywalker), Harrison Ford (alias Han Solo) en Carrie Fisher (alias prinses Leia).
Toch hoeft men zich geen zorgen te maken over de kwaliteit van de komende delen uit de Star Wars sage. George Lucas heeft naast zijn eigen filmmaatschappij de beschikking over een speciaal bedrijf, dat speciale effekten verzorgt. Dit bedrijf draagt de naam *Industrial Light and Magic* en het wordt momenteel gekonsulteerd voor de meeste films waarin speciale effekten worden gebruikt. De kwaliteit staat anno 1983 op zo'n hoog peil, dat de filmmakers in feite alles op het witte doek mogelijk kunnen maken.
Het sukses van *STAR WARS, EMPIRE* en *JEDI* is ongetwijfeld grotendeels te wijten geweest aan de speciale effekten, die door ILM werden vervaardigd. Na het sukses van *STAR WARS* barstte een ware vloedgolf van soortgelijke produkties los. Ineens stortte iedere filmmaatschappij zich op SF-films met ruimteslagen, monsters en mooie vrouwen. Ondanks het feit dat men zich van hetzelfde thema bediende, kon vrijwel niemand het sukses van de Star Wars sage benaderen, laat staan evenaren. Wellicht is dat de reden waarom het publiek — dat zich bewust is van de kwaliteit van de Star Wars sage — geduldig wacht op de nieuwe films van George Lucas. En gelukkig ligt er nog heel wat in het verschiet...

Kees van Toorn

PAPILIO

HET VERZONKEN SCHIP

KIJK, HEER DAMIAN... VAN DE VLAKTEN EN UIT DE BERGEN ZIJN ZE ALLEMAAL GEKOMEN OM DE GÜRLS EN HUN BONDGENOTEN TE VERJAGEN (1)... EN ONZE VRIENDEN DE TAGS MARCHEREN IN DE EERSTE LINIE...

(1) ZIE VOORGAANDE HOOFDSTUKKEN.

MET HUN HULP ZAL HET LAND SPOEDIG WEER RUST KENNEN... U ZULT ZIEN HOE HET U DAN ZAL BEVALLEN...

IK TWIJFEL ER NIET AAN, KOLI! HELAAS ZIJN WE HIER IN TEVEEL TRAGISCHE ZAKEN VERWIKKELD GERAAKT OM ONS HIER NOG IN ALLE RUST TE KUNNEN VESTIGEN...

BEDOELT U DAT U DEZE PLANEET GAAT VERLATEN? MAAR HOE DAN?...

DAT IS JUIST HET PROBLEEM... NU ONS TOESTEL ONBRUIKBAAR IS ZULLEN WE EEN ANDER MIDDEL MOETEN VINDEN...

HM... IK ZOU NIET WETEN WAT...

♪ SCHUITJE VAREN OVER DE ZEE... MOOI MEISJE GA JE MEE... ♪

♪ EN ALS JE DAN NIET MEE WILT GAAN, DAN MOET JE UIT MIJN SCHUITJE GAAN... ♪

GLOBUS? WAT BETEKENT DAT?...

SLA OM

PAPILIO

ZOEKEN JULLIE EEN SCHIP? IK WEET ER WEL EEN... O, HET IS NIET NIEUW, EN HET IS LANG NIET GEBRUIKT, MAAR IK DENK DAT JULLIE HET WEL ZULLEN KUNNEN OP-KNAPPEN...

VOORUIT, VERTEL OP, GAUW!

HET LIGT HEEL DIEP IN MIJN HERINNERING... OP EEN DAG ZWIERF IK OVER MIJN EILAND IN HET SENNA-MEER, TOEN IK EEN HELDER SCHIJN-SEL AAN DE HEMEL ZAG...

EN ER VIEL EEN GROOT VOORWERP IN HET MEER...

HET DOOK NIET MEER OP...

IK BEN METEEN GAAN DUI-KEN... HET WAS EEN RUIMTE-SCHIP... ER SCHEEN GEEN LE-VEN MEER AAN BOORD TE ZIJN... HET TOESTEL LIGT NOG STEEDS OP DE BODEM VAN HET MEER...

INTERESSANT! MAAR ZOU DAT TOESTEL NOG BRUIK-BAAR ZIJN ALS HET ZOLANG OP DE BODEM VAN HET MEER HEEFT GELEGEN?

WE KUNNEN HET BESTE ZELF MAAR GAAN KIJKEN...

EN LATER, AAN DE OEVER VAN HET SENNA-MEER...

HIER IS HET TOESTEL NEER-GESTORT...

GOED... IK GA DUIKEN OM HET VAN NABIJ TE BEKIJKEN...
IK GA MEE!
IK OOK!

NEE, PAPILIO, HET KAN GEVAARLIJK ZIJN! WIE WEET WAT WE DAAR AANTREFFEN...
EN JE MOET GOED KUNNEN ZWEMMEN...VOOR JE IN HET SCHIP BENT KUN JE GEEN ADEM HALEN...
MAAR...

ALTIJD HETZELFDE... IK MAG NOOIT MEEDOEN OMDAT IK ZOGENAAMD TE KLEIN BEN...
PLONS PLONS

JE KUNT WEL ZIEN DAT ONZE VRIEND GLOBUS IN ZIJN ELEMENT IS... ALS HIJ HET TOESTEL MAAR SNEL VINDT!

INTUSSEN...
GOED ZWEMMEN... GOED ZWEMMEN! WE ZULLEN ZE EENS WAT LATEN ZIEN, HÈ GEKKO?

ZE DENKEN ZEKER DAT ZE DE ENIGEN ZIJN DIE DE BODEM VAN HET MEER KUNNEN BE-REIKEN!

EEN PAAR METER DIEPER...
GLOBUS GEEFT ME EEN TEKEN! WAT BEDOELT HIJ? OH...

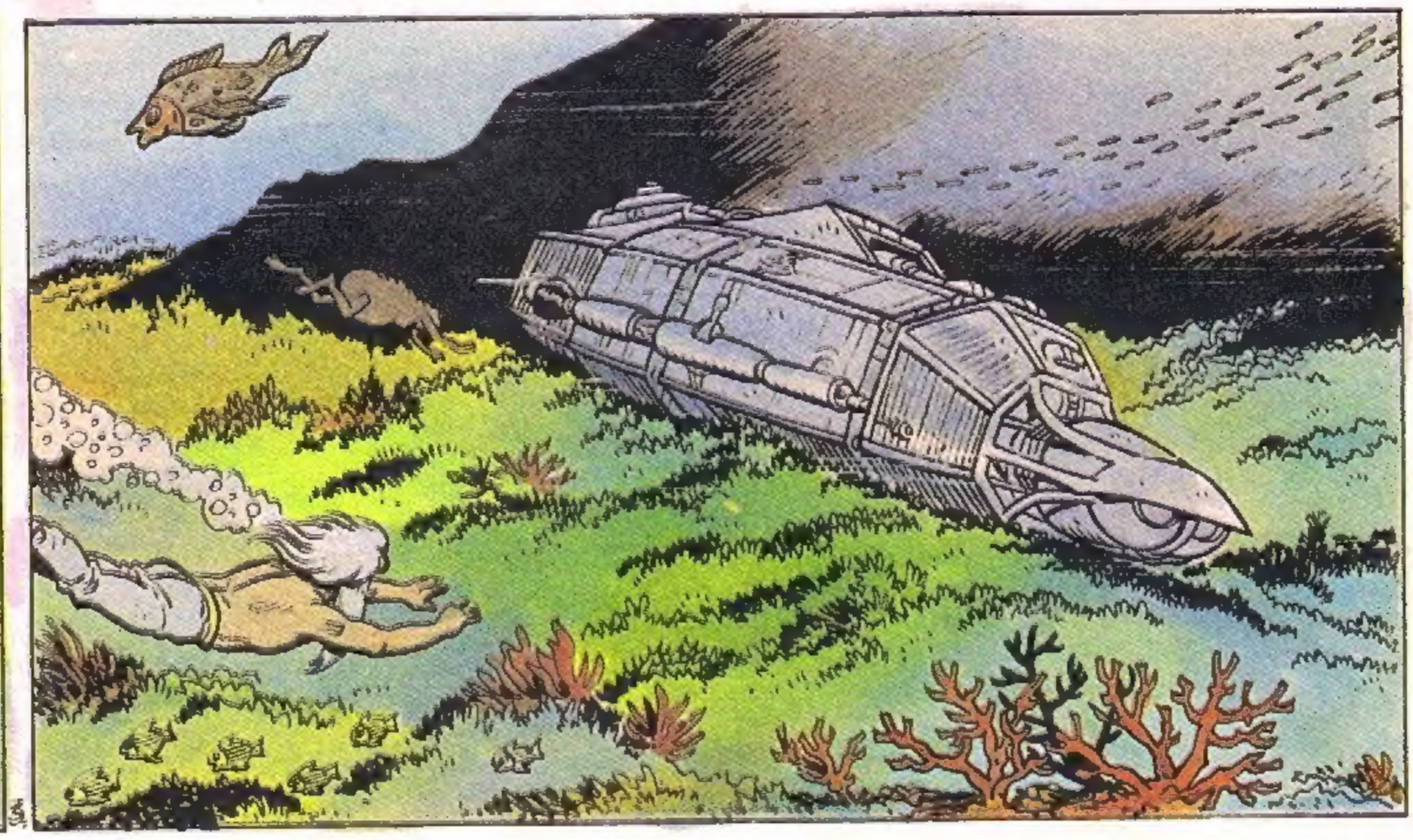

SLA OM

PAPILIO

GEEN TWIJFEL MOGELIJK... DAT TOESTEL KOMT VAN DE AARDE! EEN GELUK, DAT ALLES HEEL WAT EENVOUDIGER ZAL MAKEN...

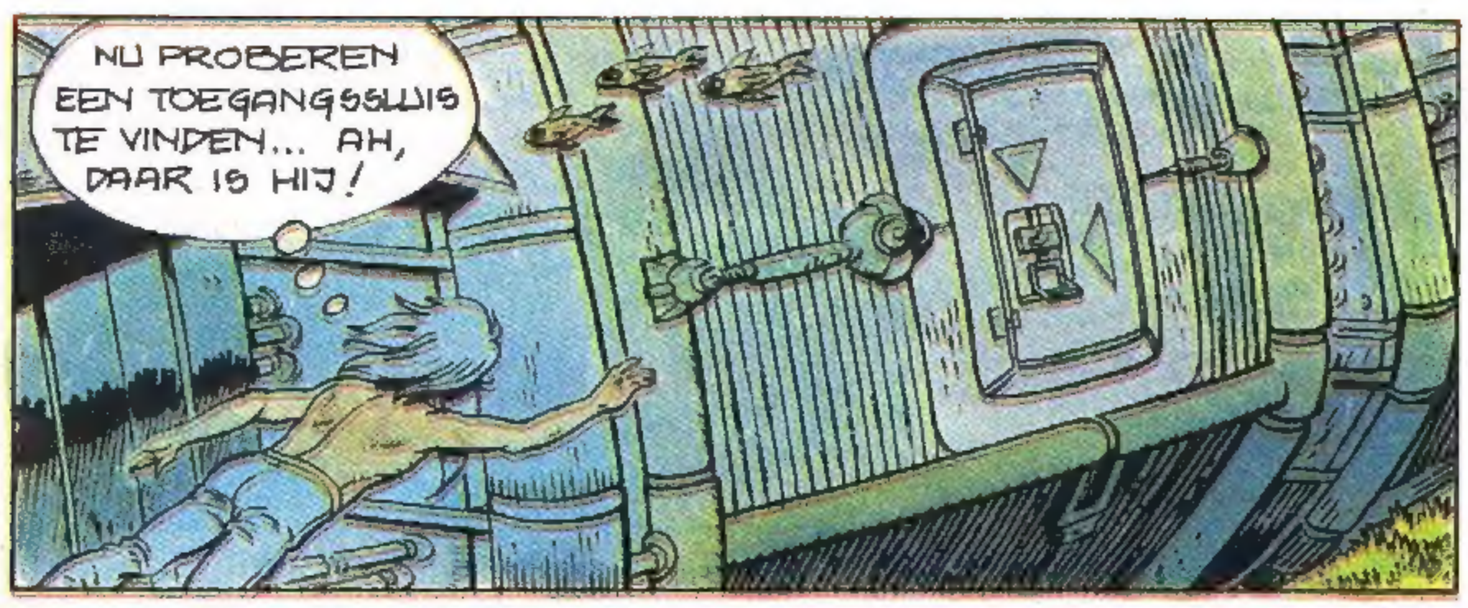
NU PROBEREN EEN TOEGANGSSLUIS TE VINDEN... AH, DAAR IS HIJ!

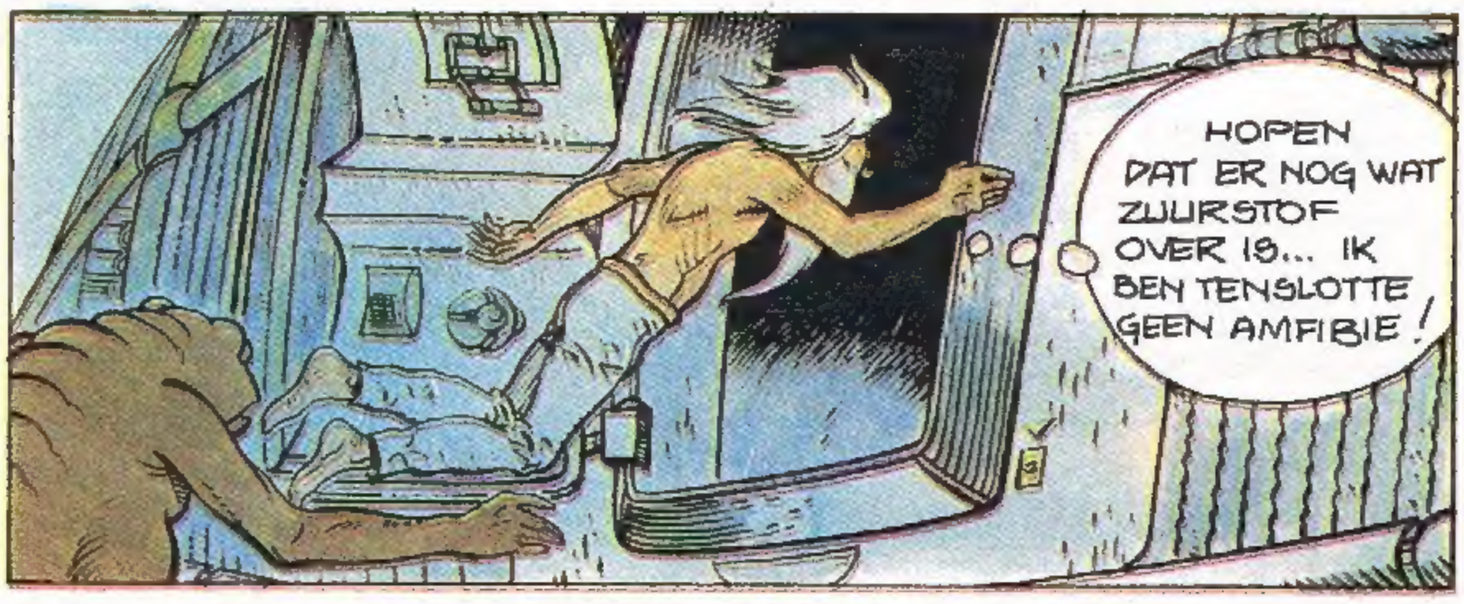
HOPEN DAT ER NOG WAT ZUURSTOF OVER IS... IK BEN TENSLOTTE GEEN AMFIBIE!

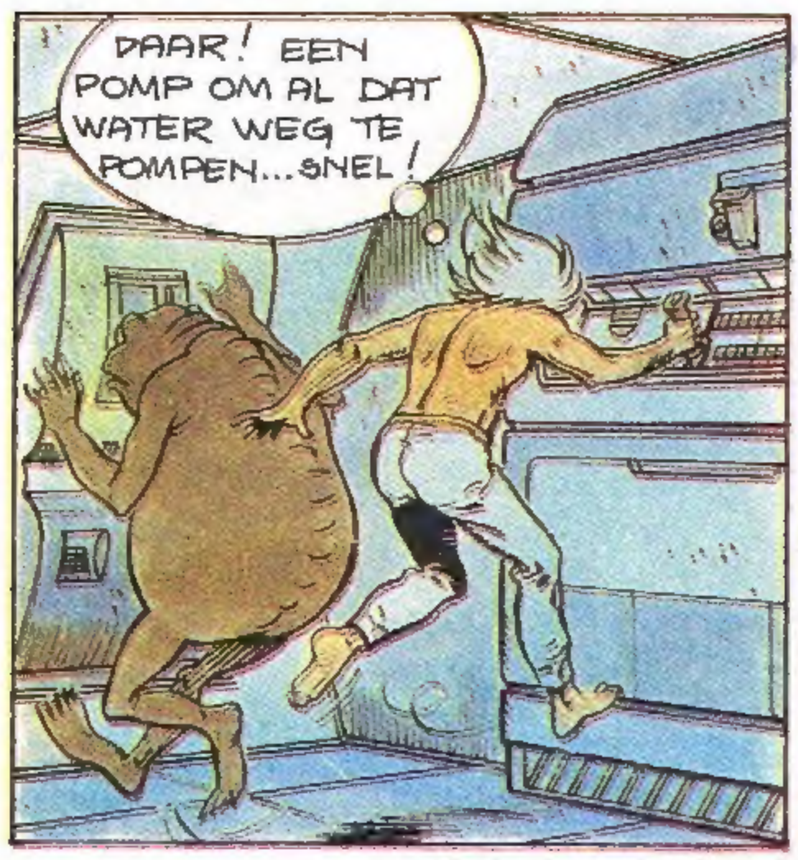
DAAR! EEN POMP OM AL DAT WATER WEG TE POMPEN... SNEL!

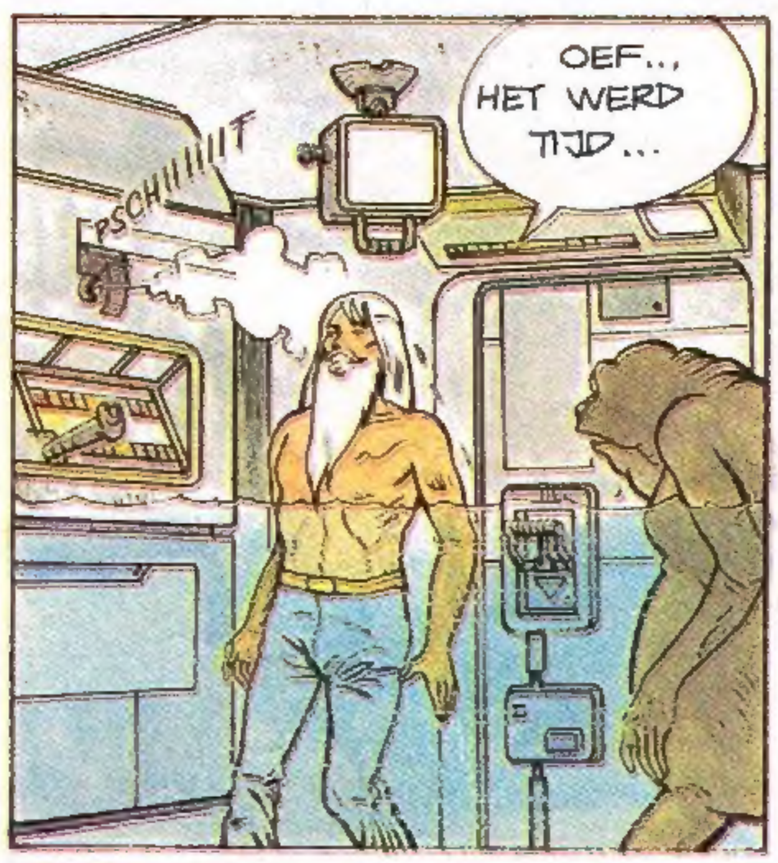
PSCHIIIIIIT
OEF... HET WERD TIJD...

KOM MEE, GLOBUS! ONGETWIJFELD IS DE BESTURINGS-CABINE AAN HET EIND VAN DIE GANG...

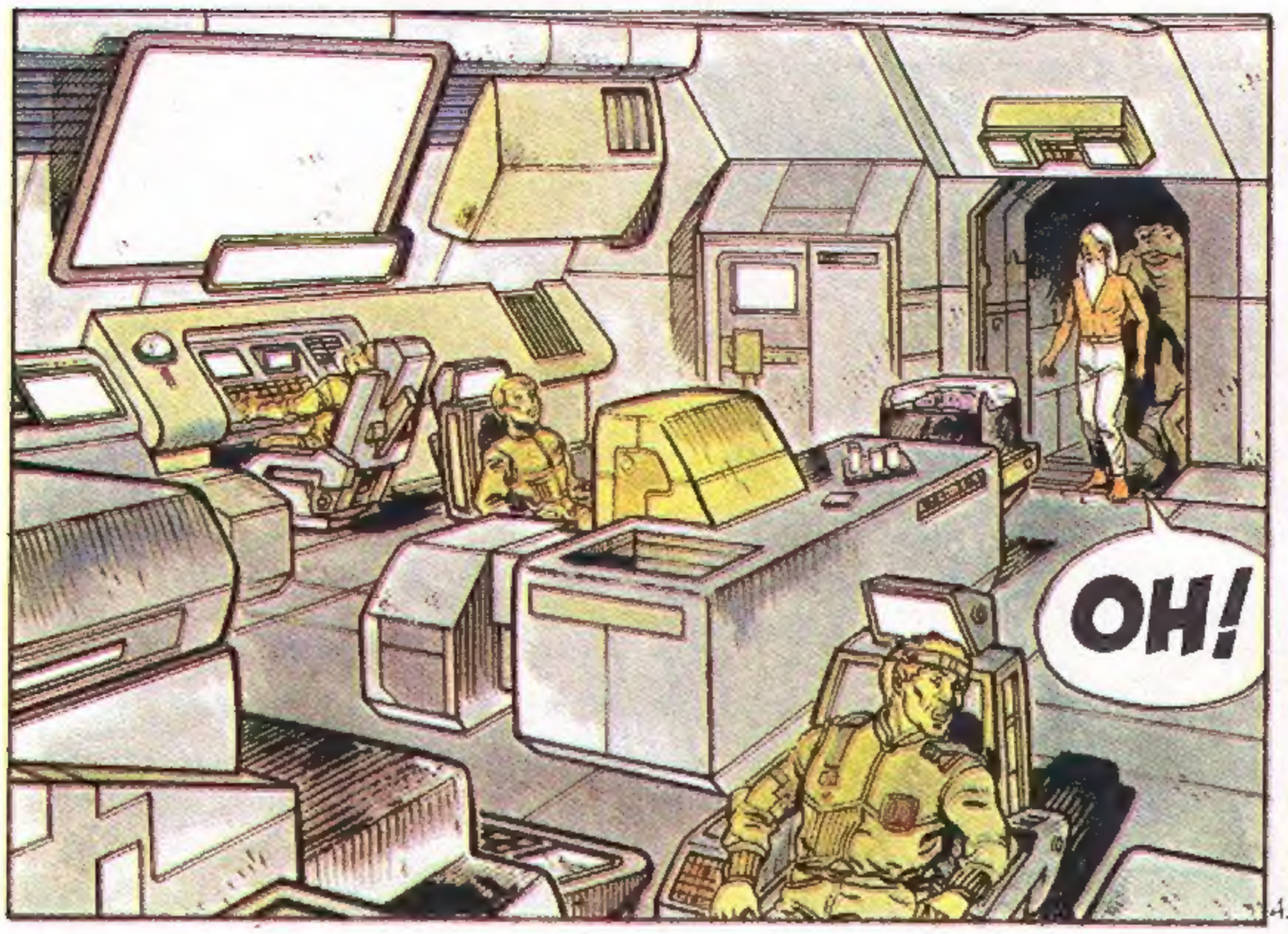
OH!

ALLE DUIVELS! ZE ZIJN GEWOON VER-STEEND! WAT IS ZE OVERKOMEN?
HEER DAMIAN! KOM EENS KIJKEN!

WAT EEN VREEMD DING... IK...
NEE! VOORAL NIET AANRAKEN!

IK WEET NIET WAT ER HIER GEBEURD KAN ZIJN, MAAR DAT DING HEEFT ER ONGETWIJFELD MEE TE MAKEN... WE ZULLEN HET LATER ONDERZOEKEN

HEBT U ENIG IDEE WAT DE DOOD VAN DE BEMANNING VEROORZAAKT KAN HEBBEN?
HET LIJKT WEL OF ZE MIN OF MEER GEËLEKTROKUTEERD ZIJN... MAAR LATEN WE PROBEREN HET TOESTEL IN WERKING TE STELLEN...

INTUSSEN, BUITEN HET TOESTEL...
HIER IS EEN DEUR DIE WE KUNNEN GEBRUIKEN! VAD EN GLOBUS MOETEN HIERDOOR GEGAAN ZIJN...

ALLES WERKT... MAAR WE MOETEN VOORZICHTIG MANOEVREREN...

DOOR HET GEWICHT VAN HET WATER KAN HET EVENWICHT VAN HET TOESTEL VERSTOORD ZIJN...

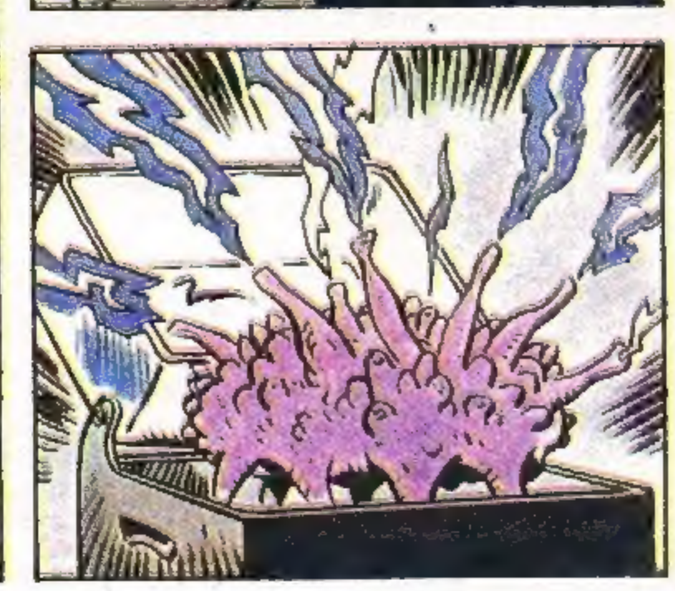

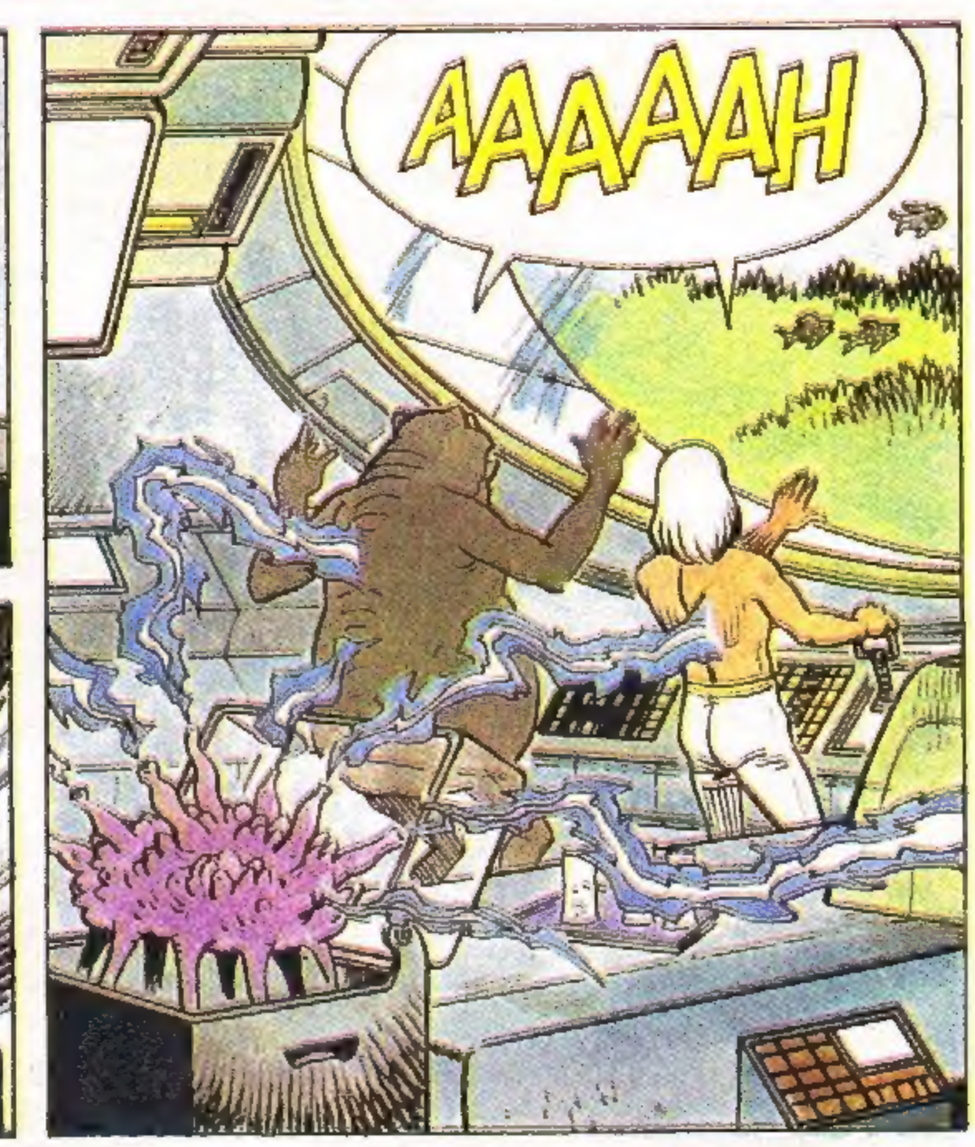
AAAAAH

WEL VERDRAAID... W... WAT GEBEURT ER? IK HEB HET GEVOEL OF IK EEN ELEKTRISCHE CENTRALE BEN! EN IK KAN DIE HENDEL NIET LOSLATEN ...

DOOR DE ONGECONTROLEERDE BEWEGING VAN DAMIAN VERHEFT HET SCHIP ZICH PLOTSELING...

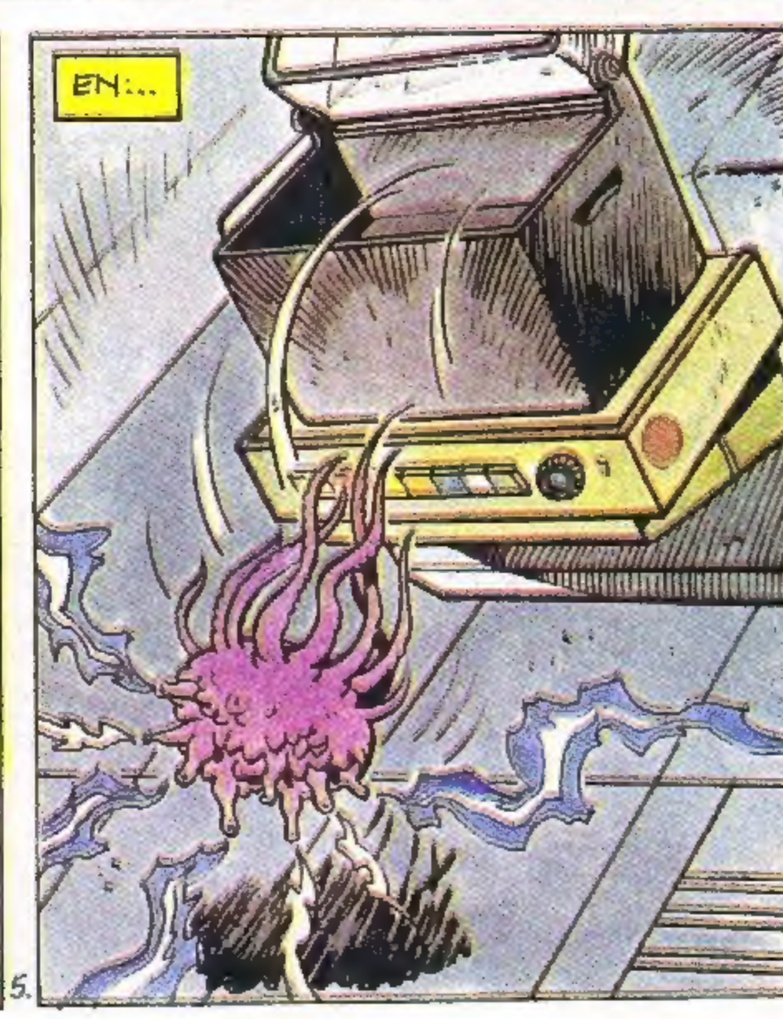
EN...

SLA OM

PAPILIO

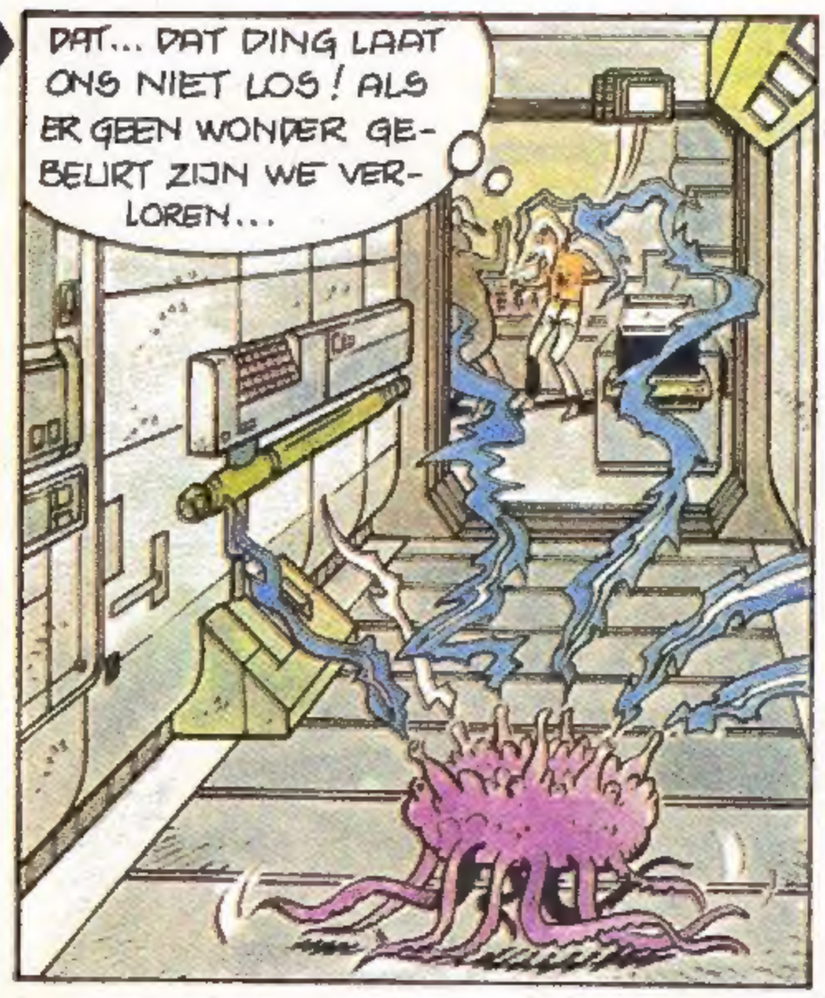

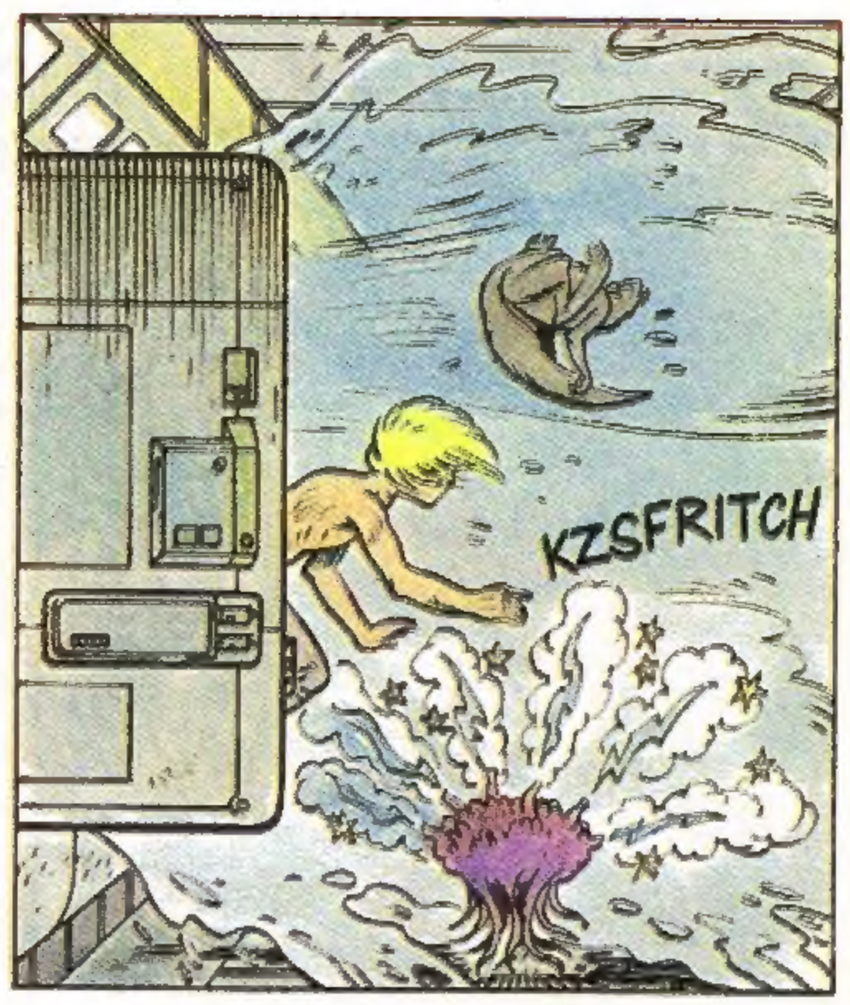

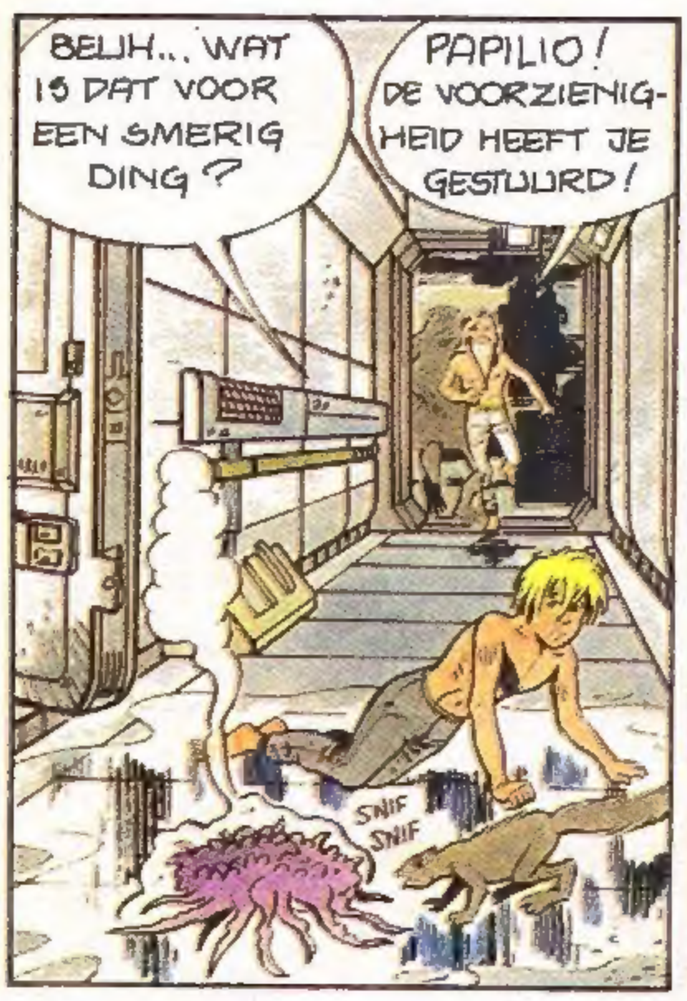

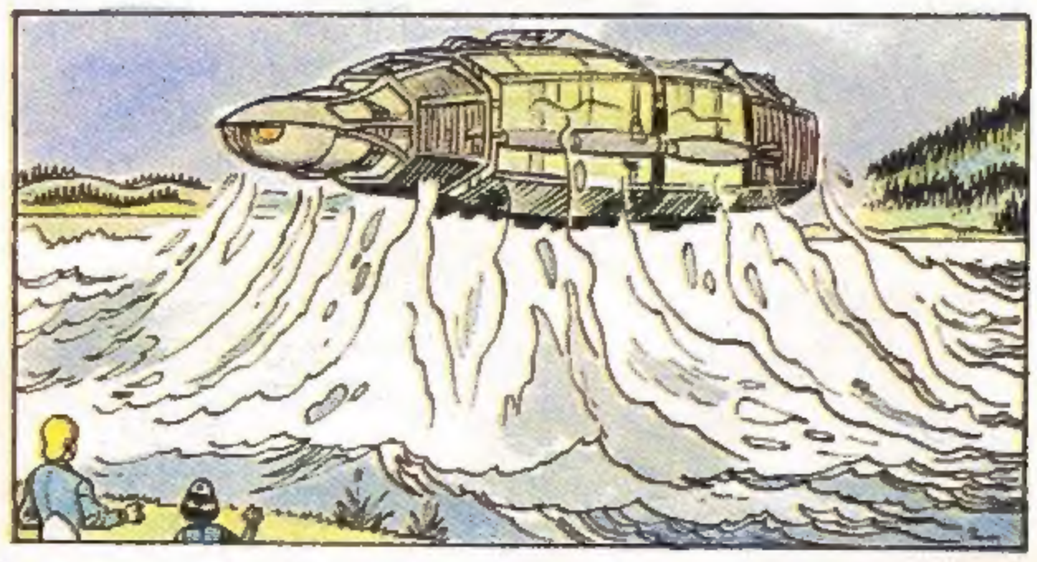

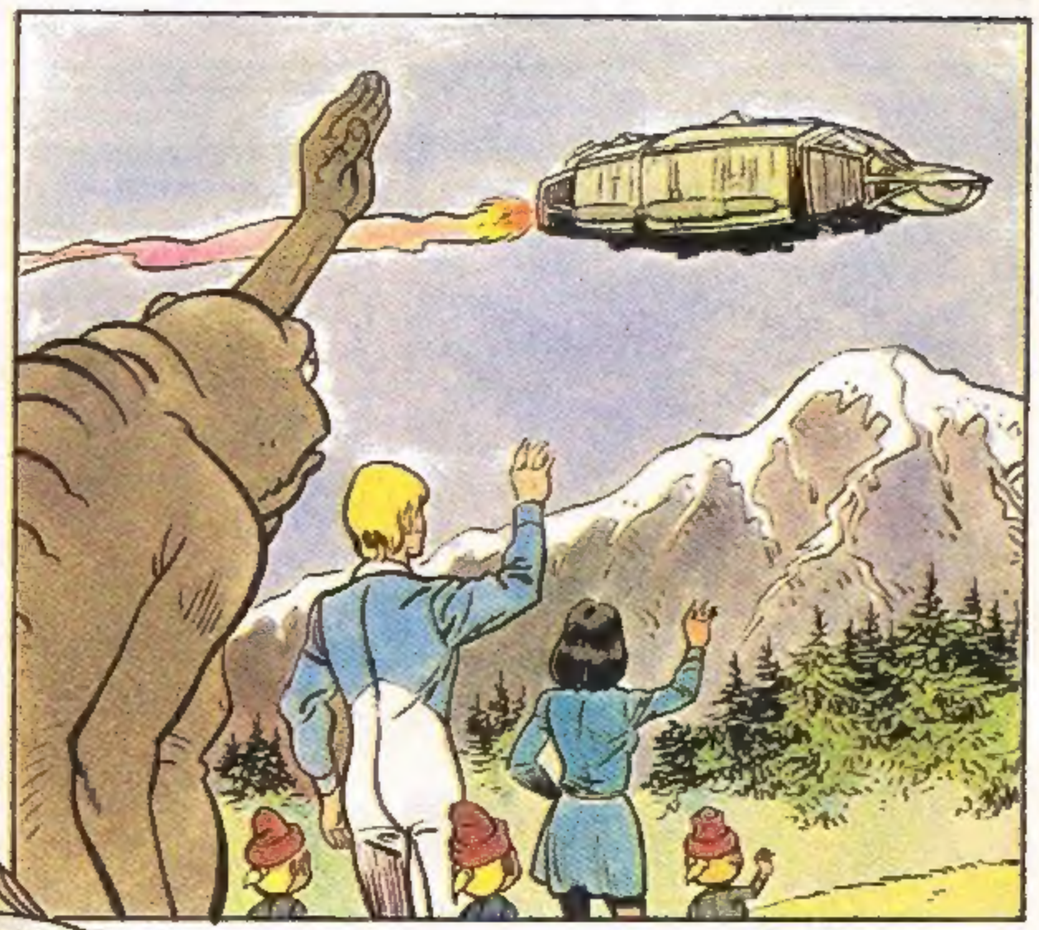

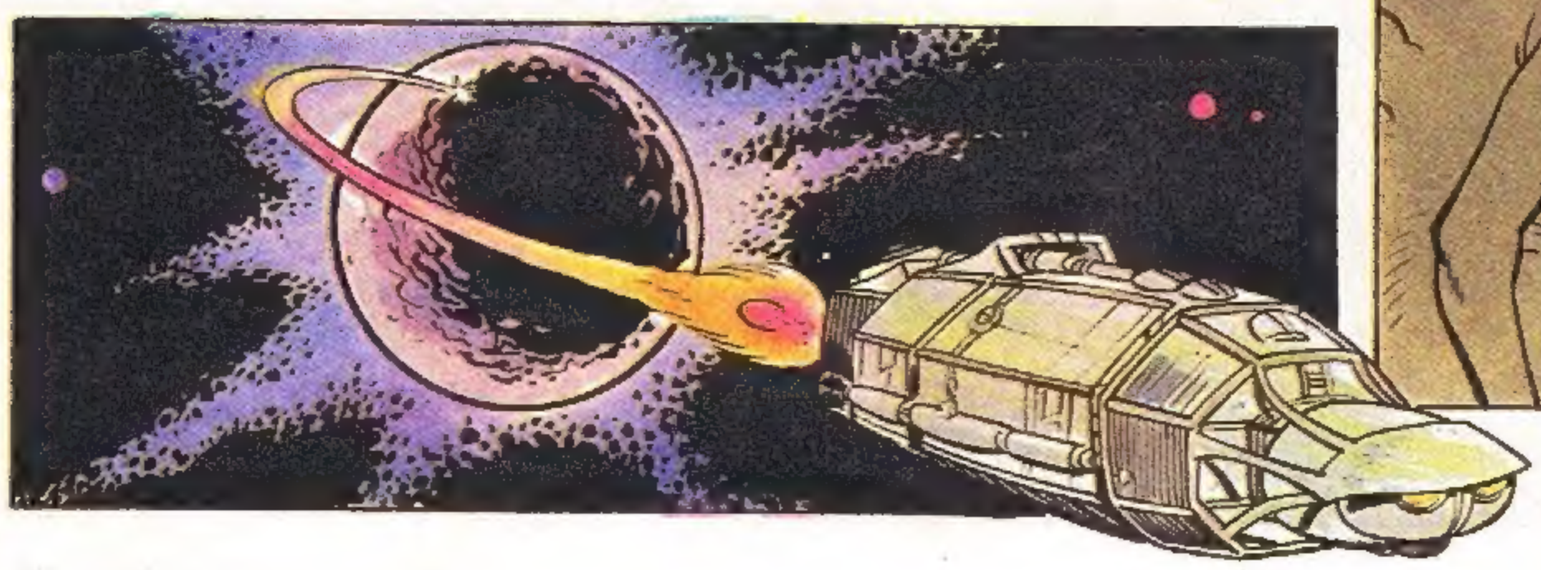

PIERRET 83.

EINDE

de Wereld van PAPILJO

wat is een oppossedon?

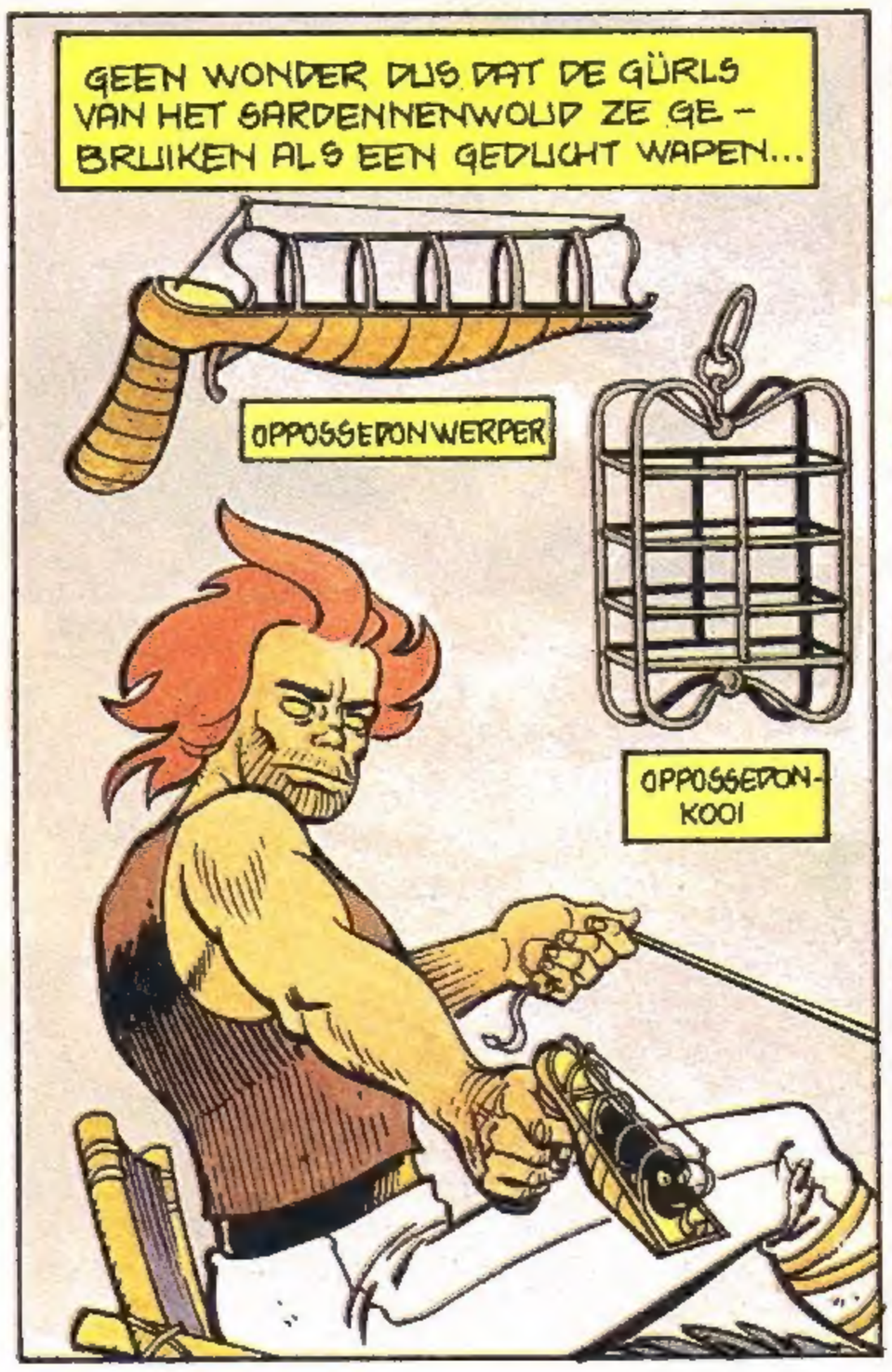

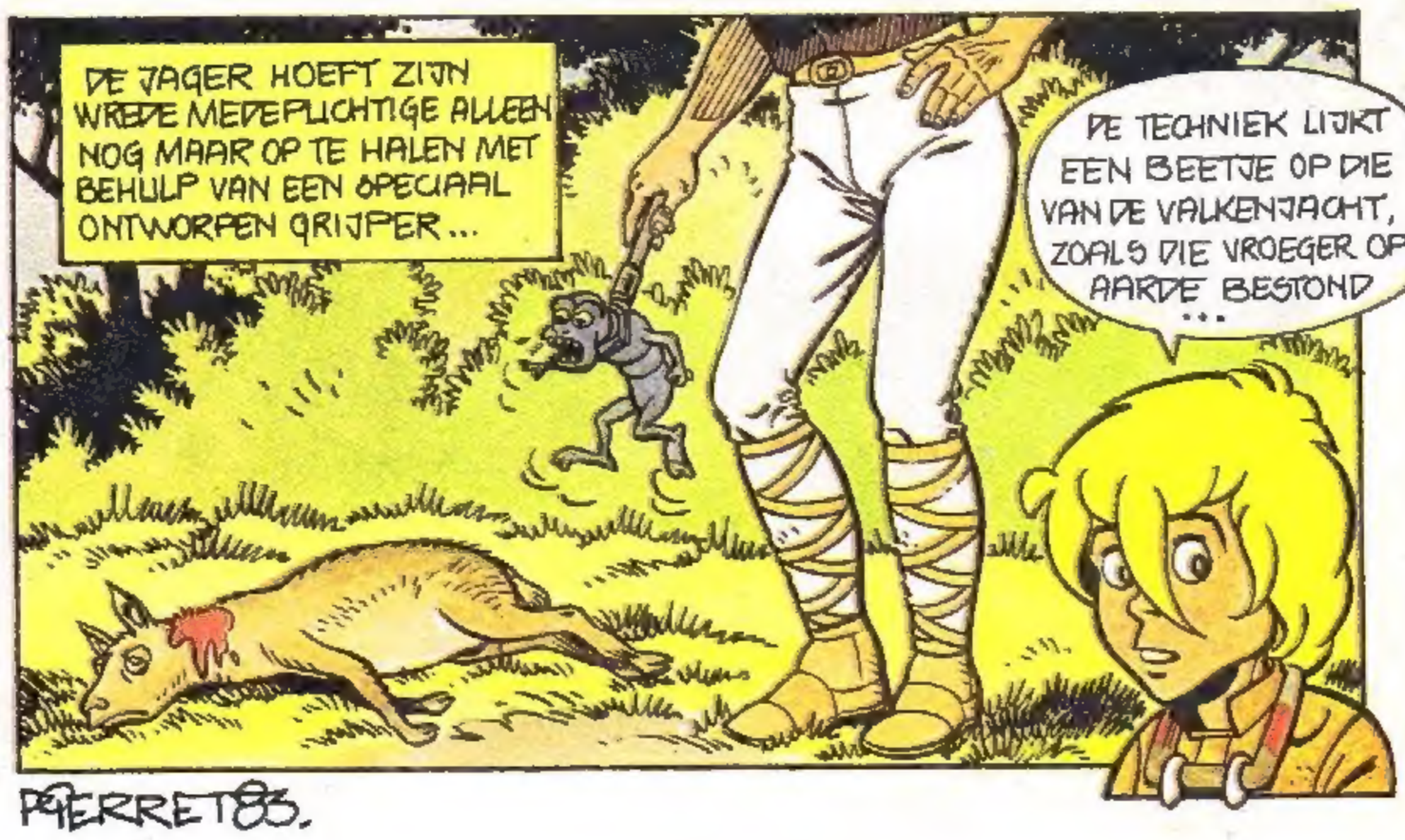

PIERRET 83.

COSMOS CIRCUS

WALLI

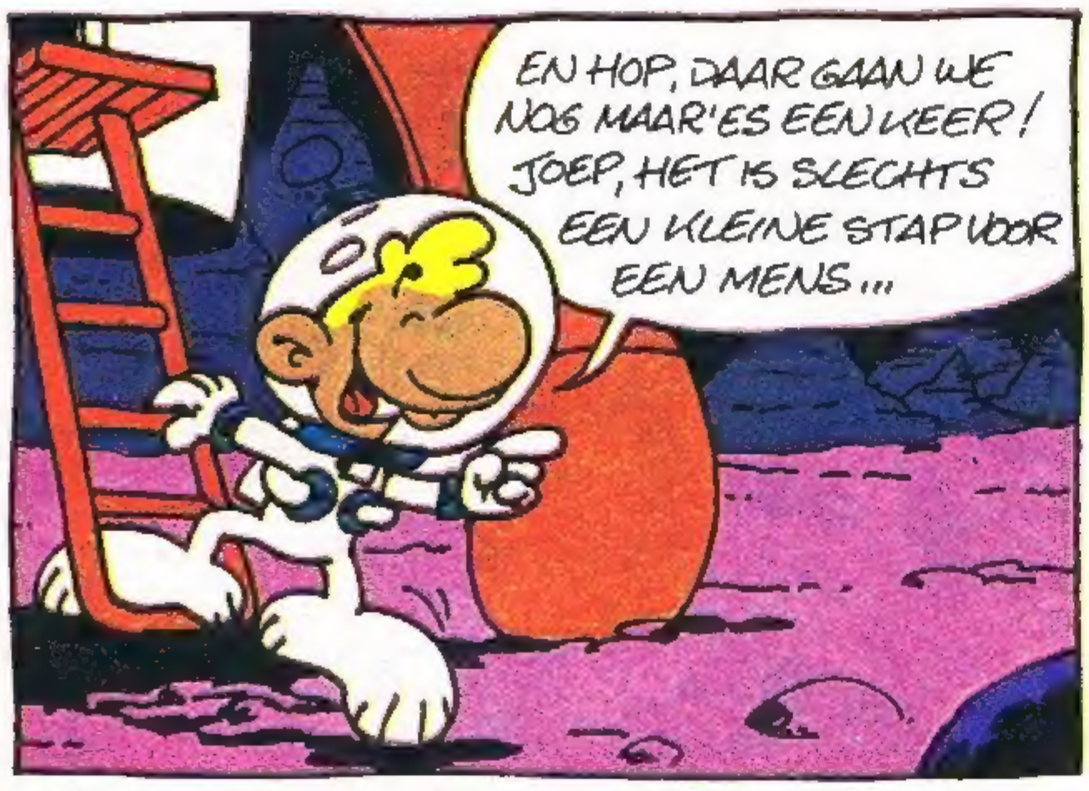

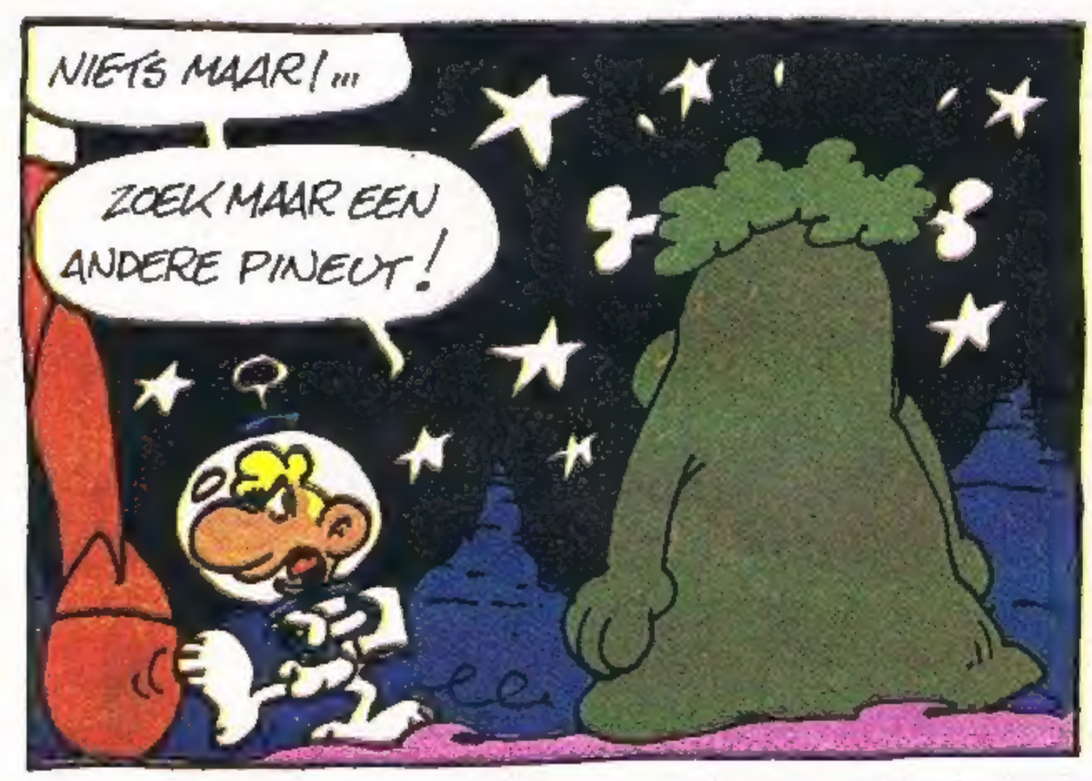

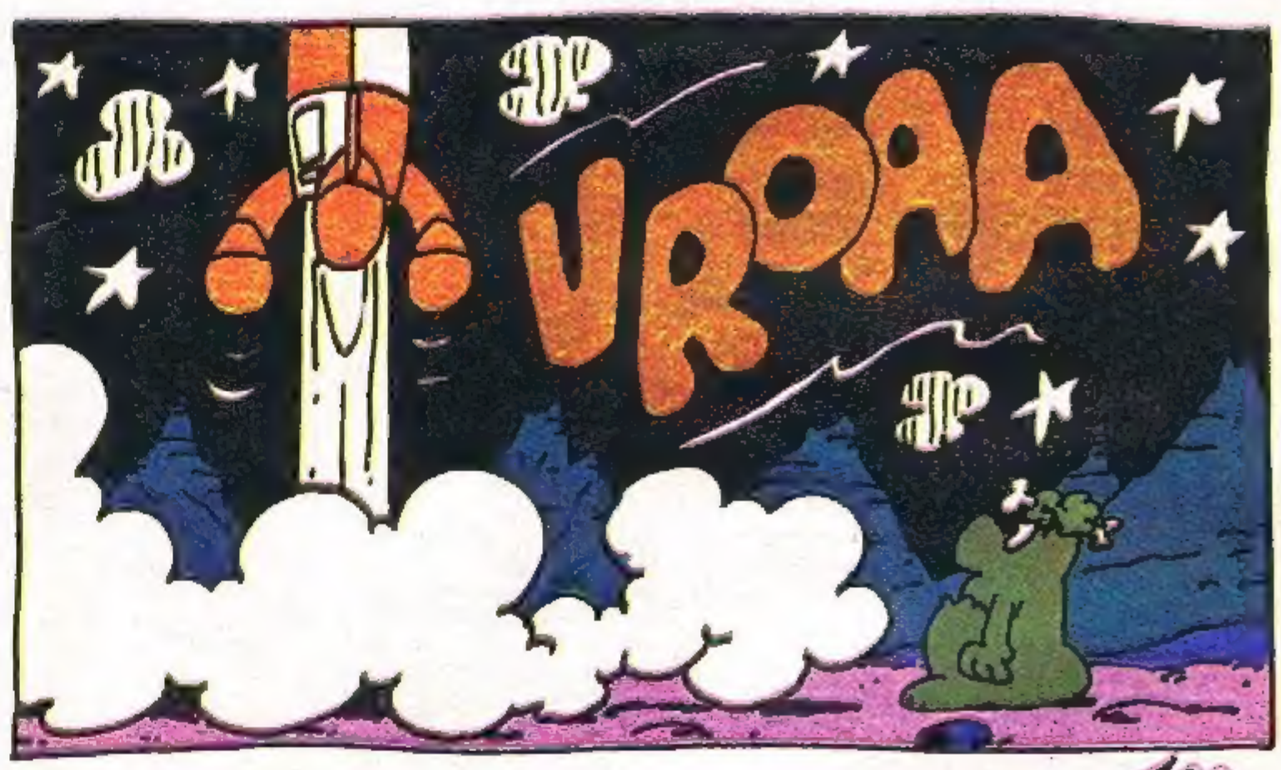

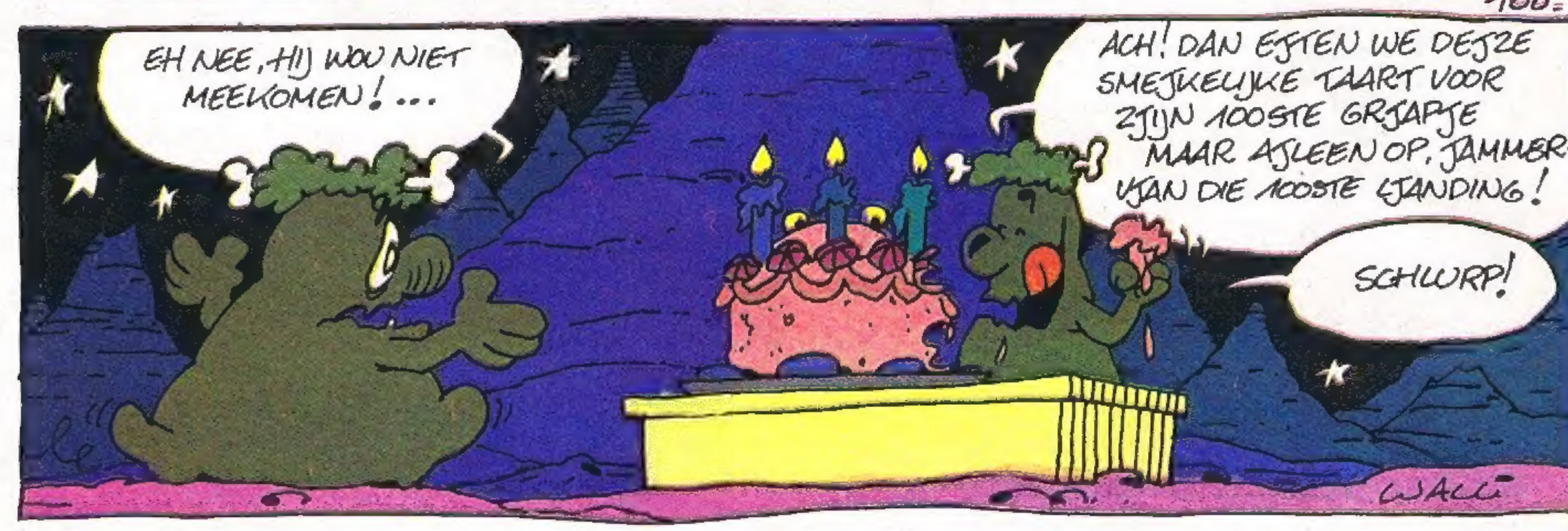

STAR WARS
RETURN OF THE JEDI

Afgelopen is het met de saga van Luke Skywalker... 'Return of the Jedi' (De terugkeer van de Jedi) is het laatste deel van het drieluik waarvan 'Star Wars' en 'The Empire Strikes back' de andere twee delen waren. Verbaas je echter niet als blijkt dat op de titelrol de vermelding 'episode VI' staat. Dat klopt helemaal. In afwachting van het vervolg — dat eigenlijk het begin zal worden, want nu gaat er gewerkt worden aan een cyclus van drie films waarin de opkomst van het Empire zal worden geschilderd, met geheel nieuwe personages — neemt Lucas een of twee jaar vakantie. Welverdiend. En tot de tijd dat hij zijn galactisch epos weer opvat ben je in de gelegenheid om 'Star Wars' en 'The Empire strikes back' nog eens te gaan herzien en vooral om deze nieuwe episode, RETURN OF THE JEDI in je op te nemen... Zet hem op!

GEHEUGENSTEUNTJE

We schrijven 1978. Verbijsterd ontdekt de wereld 'Star Wars'. Twee jaar later bevestigt 'The Empire strikes back' niet alleen het wereldsukses maar ook het talent van Lucas en zijn medewerkers. Tenslotte, in 1983, wordt ons het derde deel aangeboden: De terugkeer van de Jedi, waarvan het sukses dat van de twee vorige films belooft te overtreffen. Nu deze (eerste) trilogie klaar is, en de schepper, George Lucas, zich voorlopig schijnt te willen terugtrekken om van een welverdiende rust te genieten, is het moment gekomen om een (even voorlopige) balans op te maken. Nu pas wordt duidelijk

DE WERELD DER EWOKS

Iedere episode van de saga van Star Wars brengt nieuwe verrassingen op het vlak van de techniek en van de fantasie. En wat dat laatste betreft is de dag misschien niet ver meer dat een of andere wetenschapper met een studie komt aandragen over de rasinvloeden en -betrekkingen in de werelden van het heelal van de heer George Lucas...

Zo gaat er in 'Return of the Jedi' een morbide fascinatie uit van dat afstotelijke, glibberige, stroperige schepsel Jabba the Hutt, dat aan de muur van zijn verblijf de bevroren Han Solo heeft opgehangen als een soort kunstwerk...

Maar de glansrol in 'Return of the Jedi' wordt toch gespeeld door de Ewoks, die lieve, harige wezentjes die op de Amerikaanse speelgoedmarkt nu al de klassieke teddyberen van onze voorvaderen aan het verdringen zijn...

Hoe moet je de Ewoks beschrijven? Ze vormen de primitieve bevolking van de planeet Endor. De stammen leven verscholen in het oerwoud. Ze bouwen hun dorpen op platforms in de takken van reuzebomen. Ze kleden zich — nauwelijks — in dierenhuiden, versierd met botten, schelpen, veren en kleine stenen.

Ze zijn vriendelijk en zachtaardig, maar bijzonder wantrouwend, en je kunt ze beter niet kwaad maken, want ze zijn bijzonder bedreven met de lans, de katapult en het vangnet...

Je kunt je nauwelijks voorstellen hoeveel moeite het heeft gekost om de heldendaden van opperhoofd Chirpa en zijn Ewoks op geloofwaardige wijze op het witte doek te krijgen...

Toen het idee eenmaal op papier stond, vertrouwde Lucas de uitvoering ervan toe aan Joe Johnston, die de wezens vorm en leven schonk. Daarna ging een ploeg onder leiding van Stuart Freeborn aan het werk om de kostuums te maken. Elke speler — kinderen en dwergen — kreeg een kostuum op maat. Elke scène werd gerepeteerd zonder kostuums, omdat die bijzonder lastig te dragen waren, en alleen bij de echte opnamen werd er in kostuum gespeeld.

Het resultaat is verbijsterend, en we zijn ervan overtuigd dat ook jullie een zwak voor de Ewoks zullen krijgen, zo lief zijn ze.

hoeveel vernieuwingen, uitvindingen en omwentelingen de saga van Star Wars teweeg heeft gebracht. Het begon allemaal met een jonge Amerikaanse filmer met een hoop ambitie, van de generatie van Spielberg, Coppola en De Palma. Een die wat te zeggen had. Als filmgek had hij, nog op de universiteit, een korte film gemaakt: THX 118, waarvan hij vervolgens een lange film wist te maken. THX 118, een pessimistische toekomstvisie, was een simpel gemaakte Science Fiction film, die op festivals en in arthouse-bioskopen veel bijval oogstte. Daarna maakte Lucas American Graffiti, ditmaal een terugblik op de Amerikaanse jeugd van de jaren zestig. Kortom, het was onduidelijk welke kant heen met zijn karrière in de filmbusiness uit zou gaan. En toen kwam er het onverwachte, verbluffende, indrukwekkende sukses van Star Wars. Eerst het publiek sukses, en vervolgens ook de waardering van deskundigen voor deze geniale schepper, die met materiaal dat vaak ten onrechte als kinderlijk of zelfs kinderachtig werd beschouwd, de filmwereld op zijn kop zette. Met alles wat daarbij kwam: strips, spellen, boeken, enz.

Was dat wel zo verbazingwekkend? Niet zozeer voor de jongeren, die al twee of drie decennia gewend waren aan de alomtegenwoordigheid van de Science Fiction. Dat wordt nu pas goed beseft. Het lag voor de hand dat er eens een Star Wars zou komen. En het is een geluk dat dat gebeurde dankzij een jongeman — hij is nauwelijks 39 — die zich verhield van de Hollywoodse zakenwereld waar hij een afschuw van heeft en die heeft gemaakt dat de filmindustrie zich heeft kunnen vernieuwen. In tegenstelling tot de nostalgische fans van de ouderwetse SF zegt Lucas tegen zichzelf dat als hij dezelfde sfeer en bekoring van de SF uit zijn jeugd wilde terugvinden, HIJ NIETS BETERS KON DOEN DAN DIE ZELF TE HERSCHEPPEN. En dat heeft hij gedaan.

GOD-DE-VADER SPELEN

Star Wars was, alles bij elkaar, een rechtlijnig gemaakte film. Een mooi avonturenverhaal uitgaande van eenvoudige elementen. De film was voornamelijk opgehangen aan het laatste, bijzonder spannende half uur. Daaruit sprak dezelfde geest als uit de oude oorlogspilotenfilms, terwijl het eerste deel van de film herinneringen oprief aan de vroegere westerns. Dat bewijst alleen maar dat Lucas nog op zoek was naar zijn eigen weg. Het einde liet de mogelijkheid van een vervolg open. Op het moment dat de film uitkwam kon NIEMAND, en zeker Lucas niet, het sensationele sukses van Star Wars voorzien, en toen dat eenmaal bevestigd was ging Lucas voortbor-

duren op het thema. Zo ontstond de saga van Star Wars. Lucas gaf de regie uit handen om zich helemaal te kunnen wijden aan de produktie, het schrijven van het scenario (in samenwerking met anderen), de ontwikkeling van de reeks en de commercialisering (merchandising) van de figuren uit de film. Star Wars heeft vanaf het begin filmliefhebbers en SF-fans verbaasd: de perfekte trukages gaven een echt idee van de ruimte-duels (vooral als je ze vergelijkt met de scenes in een serie als 'Battlestar Galactica'). Dat gebied was al eerder voorbereid door specialisten (eigenlijk al sinds de beroemde film '2001' van Kubrick) maar door de invloed van Lucas werd dat specialisme een echte industrie. Zijn systeem is eenvoudig: Lucas roept zijn medewerkers bij elkaar en zegt: 'Voor deze scene heb ik zoveel ruimteschepen nodig die dit en dat doen. Probeer dat zo goed mogelijk op te lossen.' En die toegewijde medewerkers hoeven dan alleen maar te zoeken en te experimenteren tot het karwei tot in de perfektie geregeld is.
Door het oprichten van een speciale trukage-firma (Industrial Light and Magic) heeft Lucas de hele filmwereld ervan laten meeprofiteren. Producers weten tegenwoordig dat ILM het beste van het beste levert op dit gebied. Het onmogelijke wordt werkelijkheid bij hen. En op die manier bevestigd Lucas nogmaals zijn onafhankelijkheid van Hollywood.
Eigenlijk kan Lucas, zowel als regisseur als producer, precies doen en laten wat hij wil. Dat moet hem wel een beetje het idee geven voor een alomtegenwoordige en almachtige

God-de-Vader te spelen. Maar vergis je niet: Lucas is een werkpaard. Wat hij aanpakt doet hij met alle inzet.
Door die totale onafhankelijkheid was hij in staat het verhaal van Star Wars in de beide volgende delen aanzienlijk belangwekkender te maken. Er is meer lijn gekomen in de bestemming van de held, Luke Skywalker, die een ingewijde is geworden; in de liefdesgeschiedenis tussen de huurling Han Solo en prinses Leia, een nieuwe versie van de liefde tussen de Schone en het Beest. En in de verhouding tussen Darth Vader en Luke Skywalker. In het derde deel krijgen we trouwens het gezicht van Darth Vader te zien. Het is een verbazingwekkend gewoon gezicht maar tegelijkertijd is de scene van een zeldzame dramatische kracht.
In het geheel wordt nu duidelijk wat voor 'filmgevoel' Lucas zijn medewerkers meegeeft. 'The Empire strikes back' was een film die volledig 'rondgekomponeerd' was. Een hele boel dingen werden hierin verduidelijkt, maar pas in het derde deel waarin alle dingen netjes op hun plaats schuiven en de beginpuzzel volledig wordt opgelost, krijgt de kijker alle nodige uitleg. Daarbij is 'The return of the Jedi' een van de meest afgewerkte en komplete films die ik ooit heb gezien. Een film met een ongelooflijk ritme, een aaneen-

TECHNISCHE KAART
Een Lucasfilm-produktie, uitgebracht door XXth Century Fox.
Regie: Richard Marquand
Scenario: Lawrence Kasdan en George Lucas, naar een verhaal van G. Lucas
Kamera: Alan Hume
Speciale effekten: Industrial Light and Magic
Muziek: John Williams
Spelers:
Harrison Ford: Han Solo
Mark Hamill: Luke Skywalker
Carrie Fisher: Prinses Leia
Billy Dee Williams: Lando Calrissian
Anthony Daniels: C-3PO
Peter Mayham: Chewbacca
Ian McDiarmid: De keizer
David Prowse: Darth Vader
Kenny Baker: R2-D2
Alec Guiness: Ben Kenobi

schakeling van scenes en beelden die de kijker geen moment rust gunt. Mogelijk hebben de makers, doordat ze teveel dingen tegelijk moesten doen (het avontuur verder vertellen, uitleg geven, enz.) wat teveel van het goede geboden. Maar toch onderga je de film met hetzelfde overweldigende vreugdegevoel als de oude avonturenfilms met Gary Cooper en Errol Flynn, en zinken alle recente SF-films, die allemaal min of meer op Star Wars gebaseerd waren, erbij in het niet. Voor de derde keer betreedt George Lucas de ring en slaat al zijn konkurrenten K.O. Lucas heeft zich aan zijn woord gehouden, hij heeft de eerste trilogie gemaakt van een reeks die er drie of vier zal moeten bevatten. Ook dat lijkt natuurlijk een waanzinnig plan, maar als het lukt levert dat tussen nu en het jaar 2000 de indrukwekkendste filmreeks op, bestaande uit 12 (of misschien nog wel meer) avondvullende speelfilms, die we ooit gezien hebben. Dus ja begrijpt het Star Wars tijdperk is nog maar net begonnen.

EN DIE BEROEMDE JEDI?

Dan toch even een woordje over het verhaal van Return of the Jedi. Luke Skywalker heeft zijn leertijd als ridder in de orde van de Jedi vol tooid. Zijn eerste daad is het te hulp snellen van zijn vriend Han Solo, die zoals je weet, ingevroren is en verkocht aan de kwaadaardige Jabba the Hutt. Vanzelfsprekend vergezellen Leia, nog steeds verliefd op haar Han, Lando Calrissian en de beide robots C-3PO en R2-D2 hem op zijn missie. Een weinig eenvoudige taak waarbij onze helden eerst worden gegijzeld door het kleine volk der Ewoks, met wie ze later vriendschap sluiten.

Intussen hebben de rebellen al hun krachten verzameld om een reuzenarmada samen te stellen, die de strijdkrachten van het Empire kan vernietigen. Wat de rebellen niet weten is dat de Keizer bevel heeft gegeven een nieuw ruimteschip te bouwen, tien maal machtiger dan de geduchte Death Star (door Luke vernietigd in het eerste deel van de saga). Luke Skywalker krijgt er lucht van. Hij probeert de vijand in het hart te treffen door de keizer zelf te doden. Maar daarvoor zal hij opnieuw te maken krijgen met de onverbiddellijke en sinistere Darth Vader, zijn eigen vader. Nee, meer vertel ik niet. Laat ik alleen zeggen dat dit alles zich afspeelt in een adembenemende vaart, dat de aktie verbijsterend is, de dekors schitterend zijn en de goeden en de kwaden goed tegen elkaar zijn opgewassen, zoals het hoort in een verhaal dat zich afspeelt onder de wapperende banier van het avontuur.

Darth Danny

Elke ingenieur begon zijn karriere als spelend kind

Het allereerste inzicht in de geheimen van de techniek verwerft men als kind: al spelend. Voor hen die belang stellen in al wat draait en beweegt, heeft LEGO® zijn "Ingenieurs-dozen" uit de Technic LEGO reeks ontworpen.

Reeds vanaf 7 jaar. Niet te moeilijk maar toch vol sprankelende, technisch-kreatieve mogelijkheden. Een prima aanloop naar de "Model-dozen" uit dezelfde Technik LEGO reeks.

Beduidend moeilijker, zijn deze "Model-dozen" voorbehouden aan zeer bedreven bouwmeesters vanaf 9 jaar.

"Ingenieur-doos" (vanaf 7 jaar) Ref. 8090-1625F

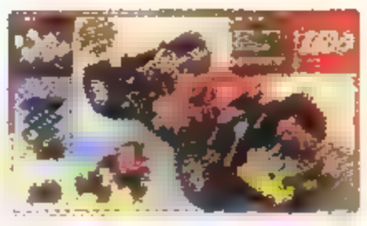

"Auto-Châssis doos" (vanaf 9 jaar) Ref 8860-2540F

33088

Technic® LEGO

Voor toekomstige ingenieurs.

BON
Geillustreerde katalogus gratis!
Invullen, voldoende frankeren en opsturen naar LEGO Belgium N.V., Leuvensesteenweg 323, 1940 Zaventem.

Kuifje 2/83

Naam _____

Voornaam _____

Straat _____ Nr. ____ Bus ____

Postnr. _____ Gemeente _____

1983 LEGO Group. *De namen LEGO en TECHNIC zijn gedeponeerde handelsmerken.

EEN KNIPOOGJE
van ernst

BLOED-TRANSPORT

BLOED-INZA-MELING

HEEFT ER IEMAND EEN PLEISTERTJE?

DIDEÉ-ERNST '83

Geef de Sint een tekening en win een abonnement op jouw stripblad.

Je krijgt toch elk jaar cadeautjes van Sinterklaas? Nou, dan kun je nu eens iets terugdoen.

Stuur hem een briefje en maak op hetzelfde blad een mooie tekening met je Cyclograph. In één of twee kleuren, dat moet je zelf maar zien. Maar doe je best.

De 50 mooiste tekeningen winnen een abonnement van één jaar op dit blad. En als je geen hoofdprijs wint maak je nog altijd kans op één van de 100 abonnementen van een half jaar.

Stuur je tekening maar naar ons, wij zorgen wel dat Sinterklaas hem krijgt. O ja, vergeet je de bon hieronder niet? Veel succes!

cyclograph®

Ik doe mee aan de tekenwedstrijd voor Sinterklaas verschenen in _____

Naam _____

Leeftijd _____

Adres _____

Postcode _____ Plaats _____

Ons adres is:
Clipper Benelux, Koninginneweg 6, 1075 CX Amsterdam.

Grey Belgium

CBS ELECTRONICS™

VECHT VOOR WAT JE WAARD BENT TEGEN DONKEY KONG

Durf jij die aap aan? Hij is groot, hij is gemeen en z'n gebrul is ijzingwekkend. Maar hij houdt je vriendinnetje gevangen. Om haar te redden moet je het stalen fort beklimmen. Terwijl jij rent en klautert rolt hij grote vaten naar beneden. Ze proberen je te verpletteren. Zelfs met vuurballen smijt die kwaaie aap. Maar jij zet door. Lukt het? Ben je op tijd om je vriendinnetje te redden? Wie weet. Donkey Kong™. Een hartstikke spannend spel van CBS Electronics™. Die brengt ook Gorf™, Carnival™, Smurf™, Zaxxon™ en steeds weer nieuwe, fantastische spellen. Zo goed als in de amusementshallen. Nu thuis op je eigen t.v. En op je eigen systeem: Atari®, Intellivision® of CBS ColecoVision™ natuurlijk.

BELEEF HET MET CBS ELECTRONICS™ VIDEOSPELLEN.

Dwaaskop

SAMENVATTING: De raad van de wolven heeft beslist Dwaaskop ter hulp te komen. Die is ondertussen in een moeilijk gevecht gewikkeld...

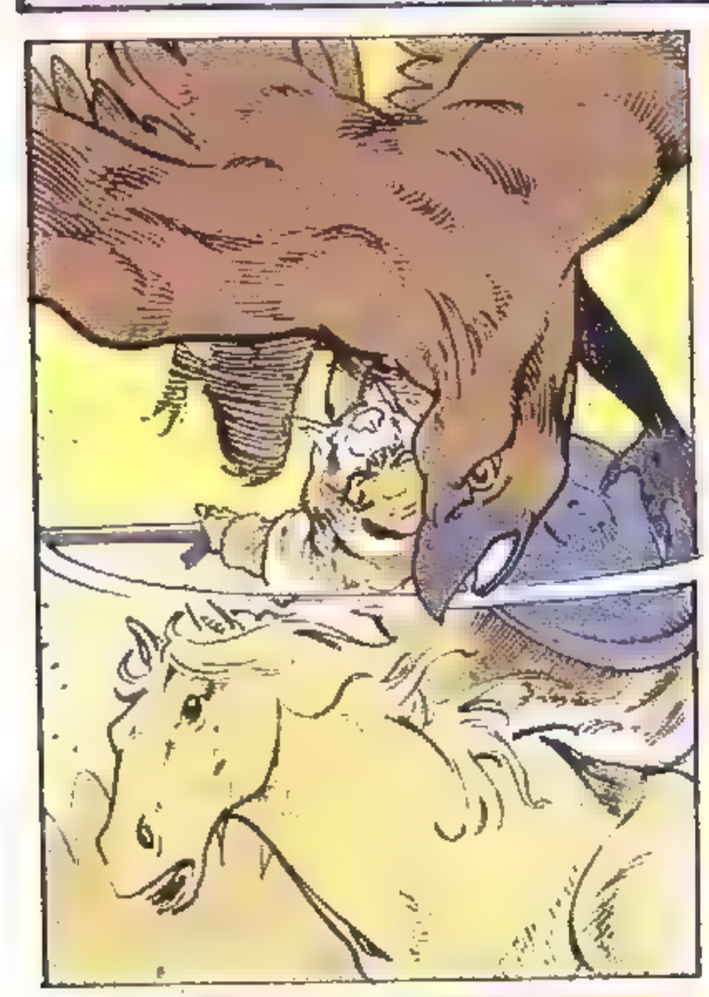

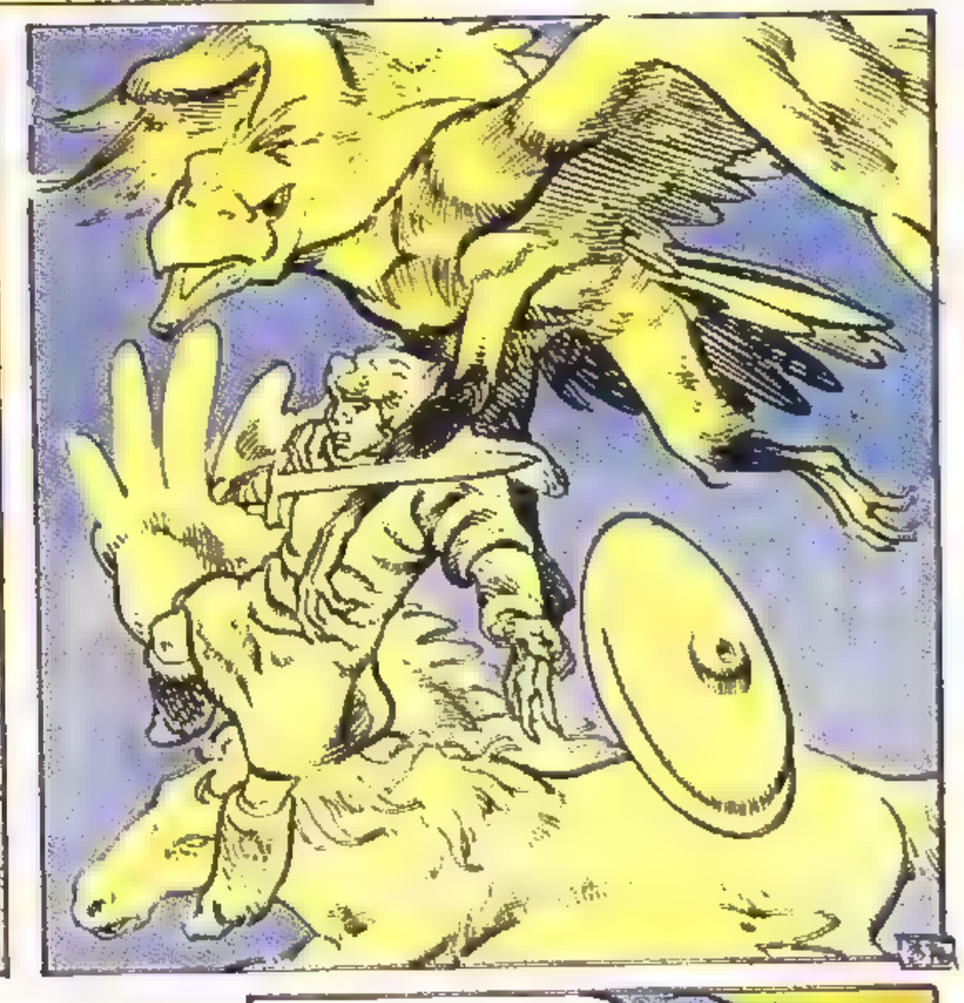

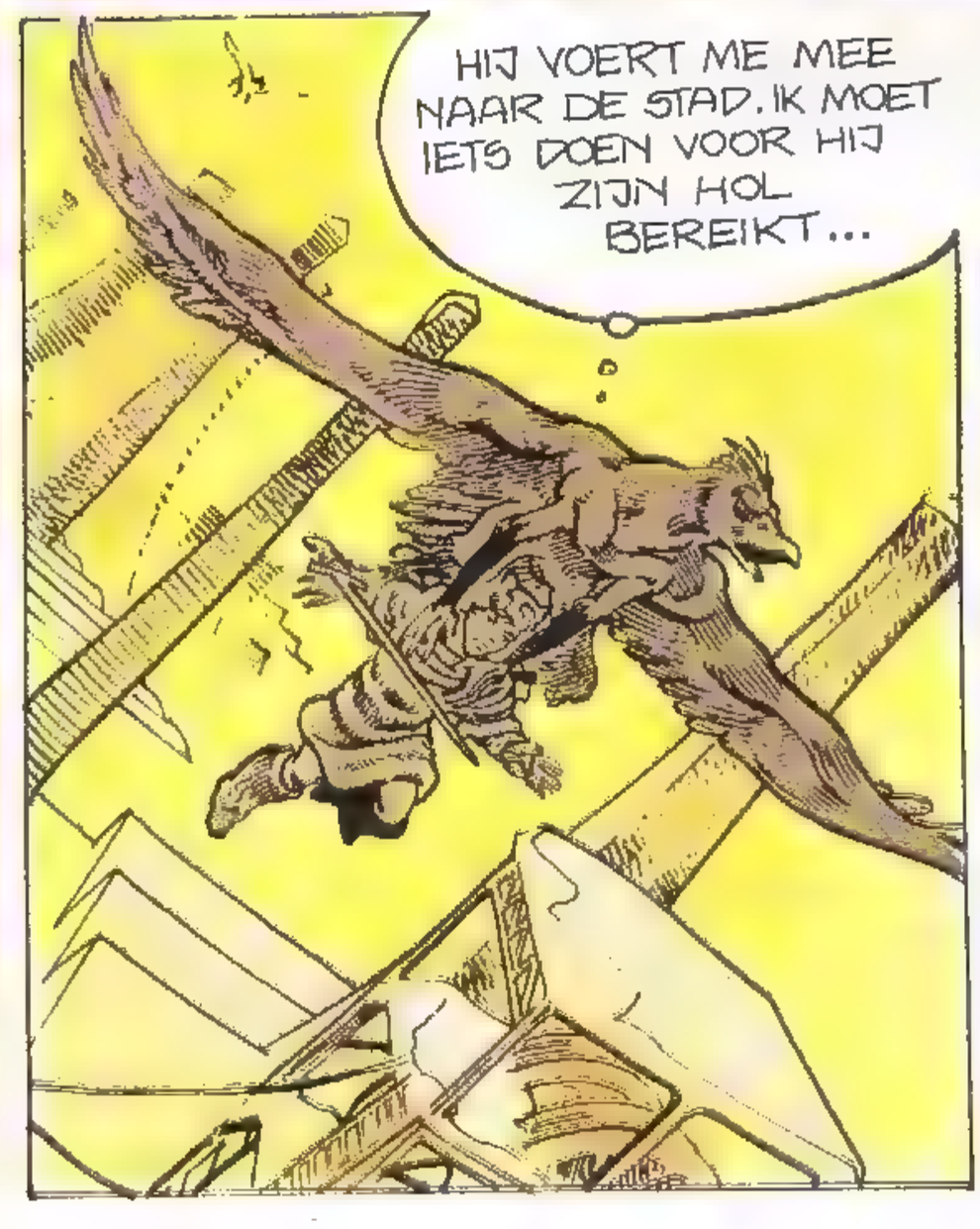

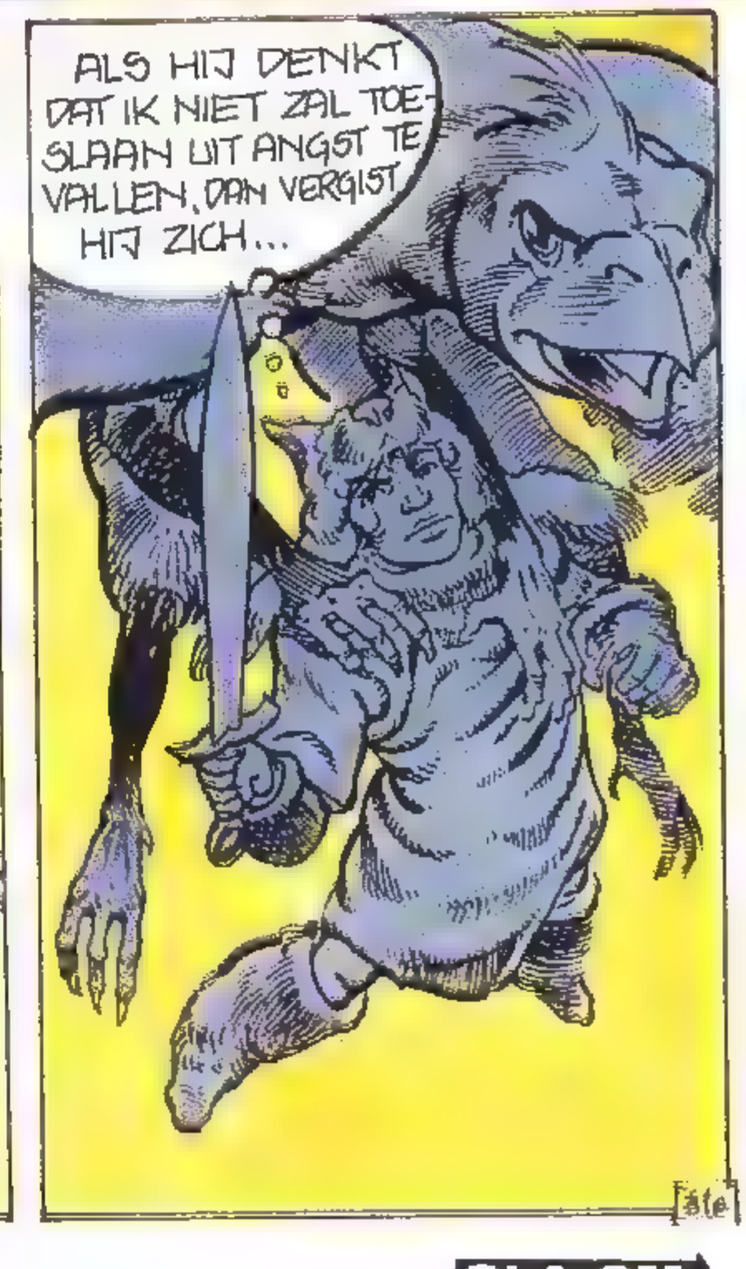

SLA OM

Dwaaskop

ERIC

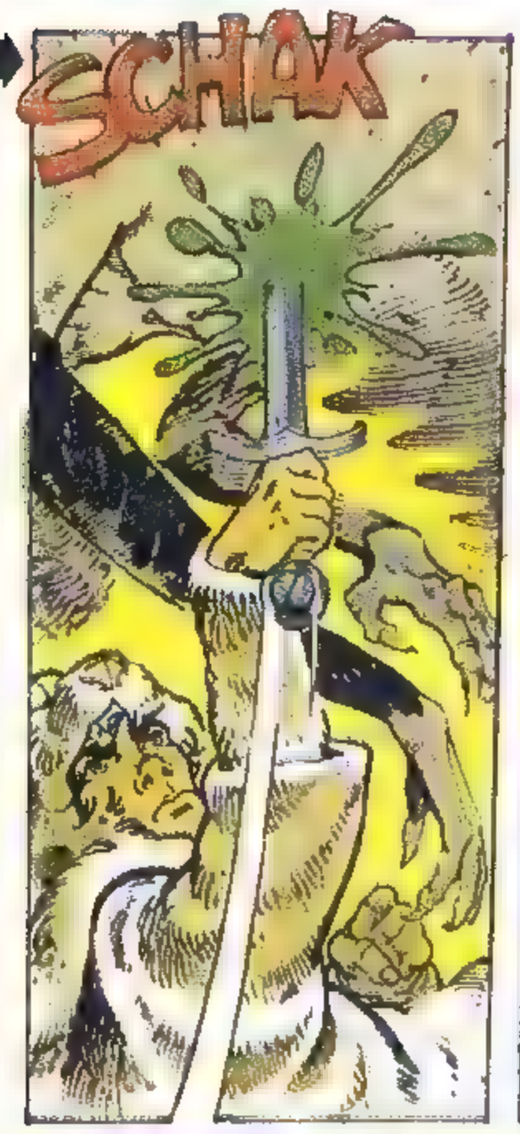

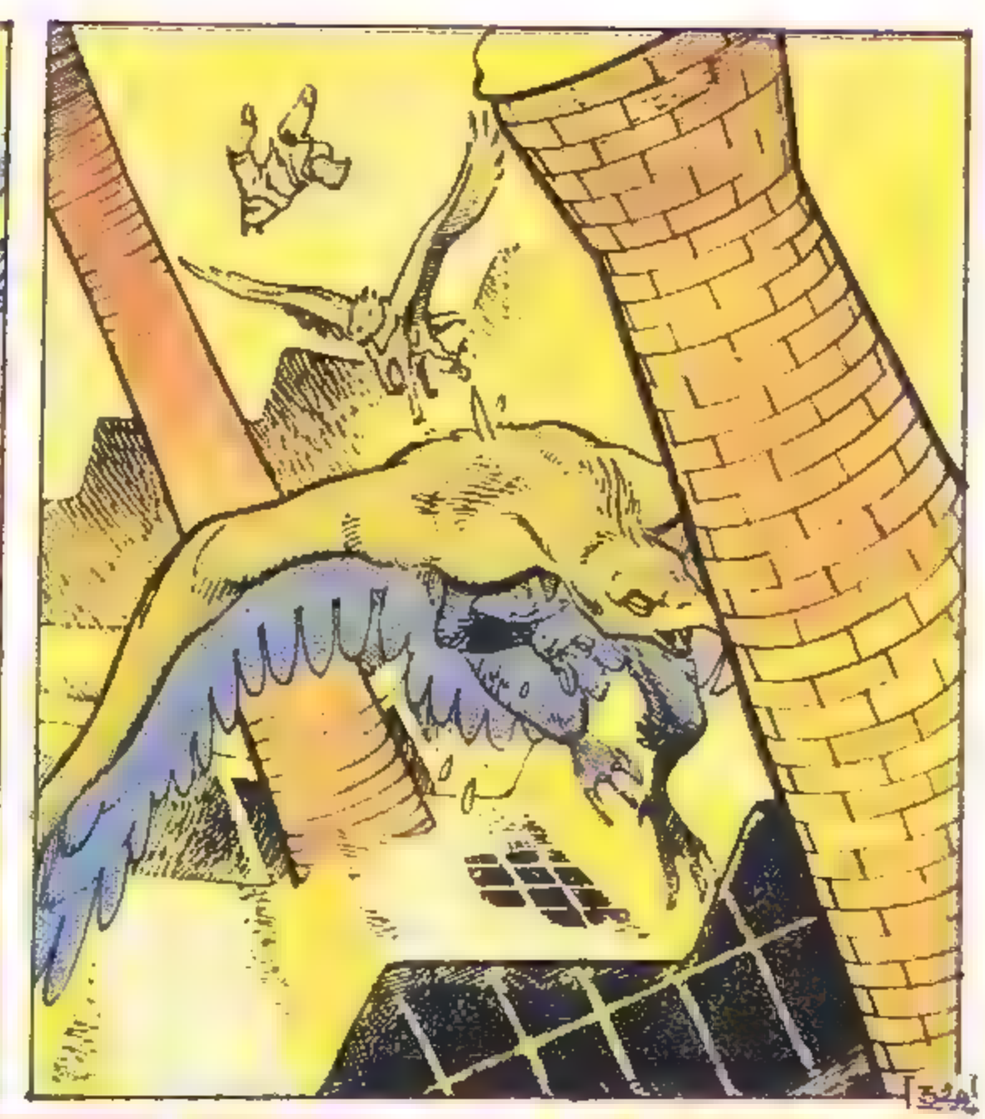

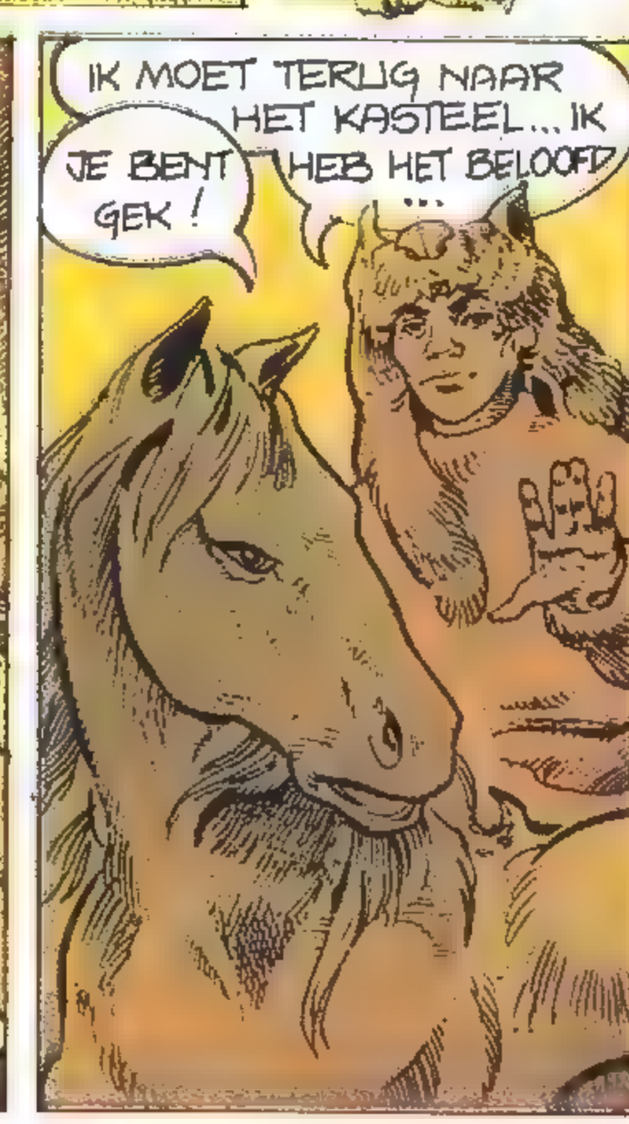

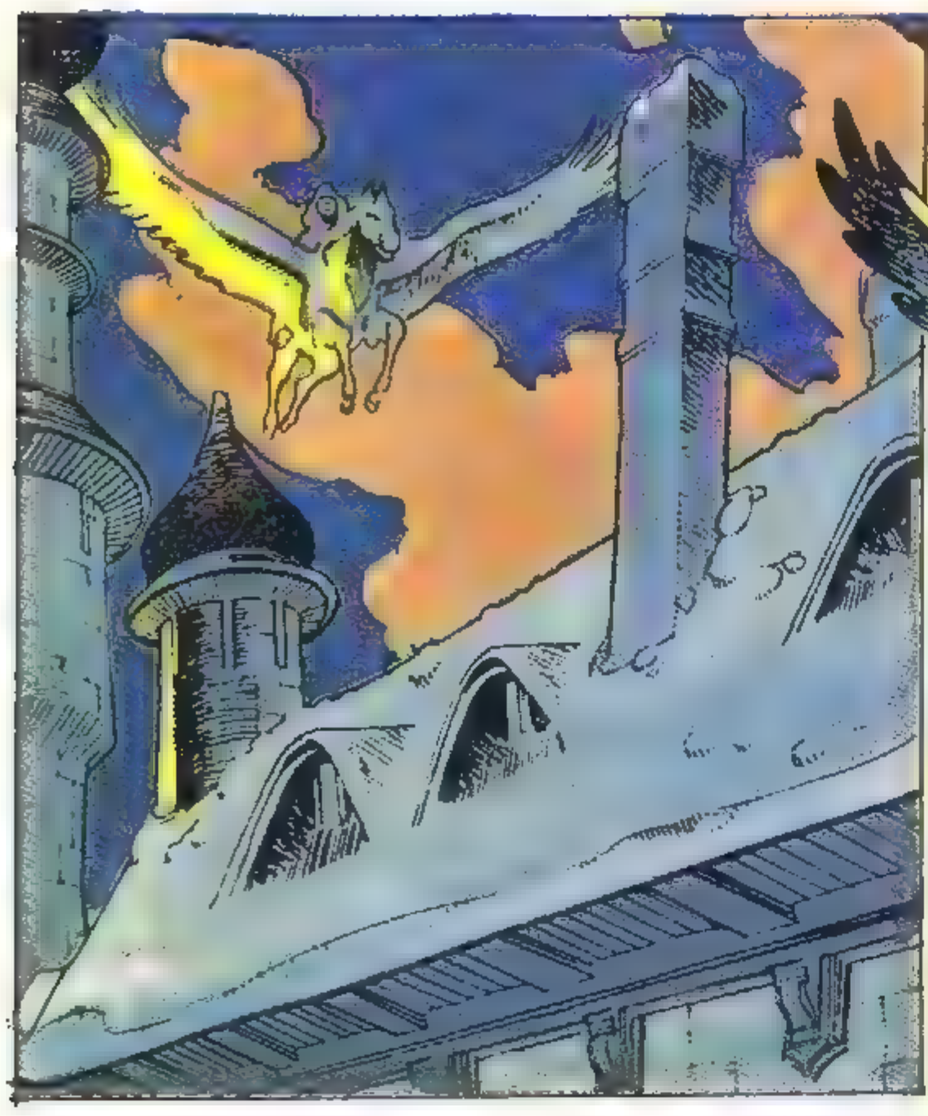

WEET DAT ALLEEN DE ZON OF EEN HOUTEN STAAK DOOR HUN HART ZE KAN VERNIETIGEN... MAAR JE KUNT NOG MET ME MEE ALS JE WILT ...
NEE!

GOED DAN. VAARWEL, EN VEEL GELUK, DAT ZUL JE NODIG HEBBEN...

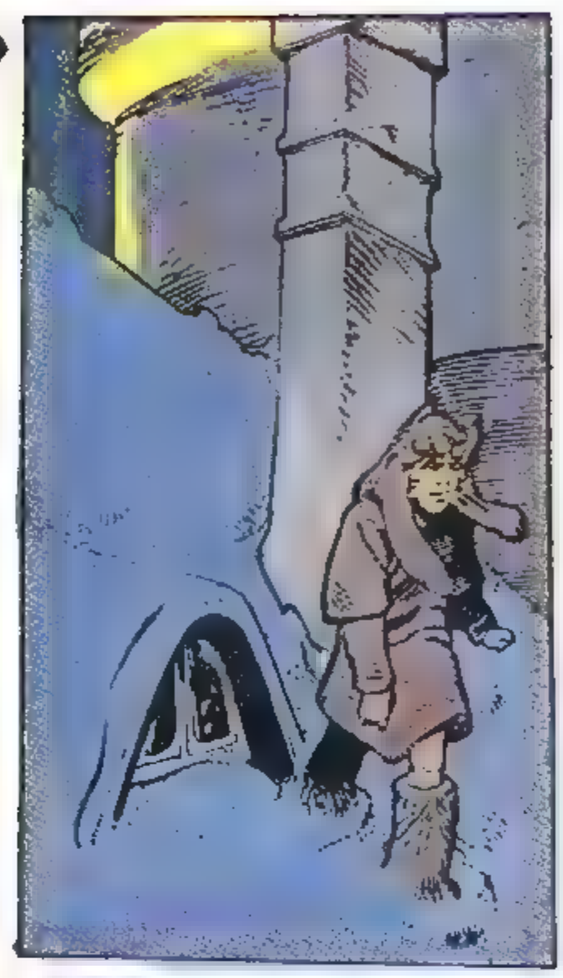

BESTE VRIEND, WAT EEN SCHOLWSPEL, WAT EEN SCHITTEREND GEVECHT...

EN DAAR BEN JE WEER, OM MET ONS DEZE GLORIENACHT TE VIEREN...
34A

KOM MEE... NOOIT KUNNEN WE JE GENOEG DANKEN VOOR DE DIENSTEN DIE JE ONS BE-WEZEN HEBT... EN DIE JE ONS NOG ZULT BEWIJZEN...

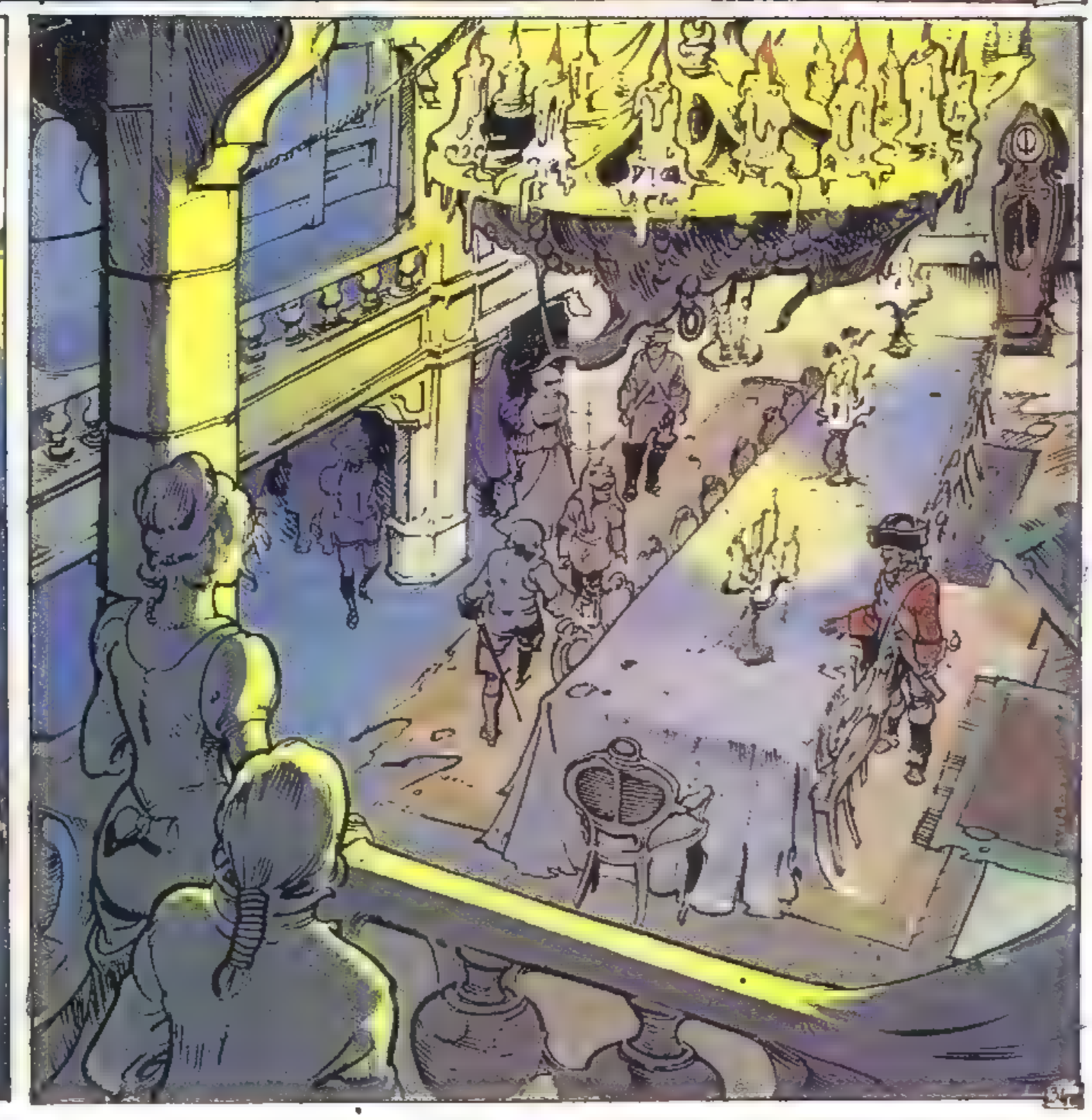

...LAAT ONS HET GLAS HEF-FEN...OP ONZE VOORVADEREN, DE INDUSTRIEBARONNEN... OP DAT ZO NABIJE VERLE-DEN DAT TERUG ZAL KEREN ...

ER ZIT IETS IN DIE WIJN... NIET DRINKEN...

... EN HET VOLK, WAARAAN WIJ ALLES HEBBEN GE-GEVEN...

MOGEN DIE TIJDEN WEERKEREN ...
DONG

DONG

DONG
DONG
AAAH

IK HEB HEM !

SLA OM

Dwaaskop

wordt vervolgd

NIEUW

het maandblad Sportmagazine

nu met Sport

Elke maand

een dubbeldik nummer — meer dan 100 redaktionele bladzijden — met prachtige kleurenreportages : De aktie in woord en beeld !

Met extra : — een speciaal Paardesportdossier
— een reuze-voetbal-poster
— 16 bladzijden Auto-Motor
— Tennis ECC-Toernooi

Het novembernummer is nu te koop bij uw dagbladhandelaar.

Elke week

volgt Knack de sportaktualiteit op de voet : reportages, interviews en exclusieve achtergrondinformatie.

Elke woensdag te koop bij uw dagbladhandelaar !

Lekker, lekker zoon'n ballon!

NIEUW!

Heerlijke, zachte bubble gum. Spearmint of Tutti-frutti smaken. Duurt uren. Geweldig voor grote ballons. Kleeft niet. Spaart de tanden omdat hij geen suiker bevat.

Suikervrije Soft Bubble Gum

N.V. ALFRED BENZON S.A. Martelarenstraat, 88 - 1901 Peutie - Tel. 02/251.25.70

De grot der herinnering

ANDRÉAS

PROLOOG

"... ER IS GEEN GOD BEHALVE HET LEVEN."

BARDDAS

...EEN MOORD...

HET IS VREEMD... IK ZOU ME SCHULDIG MOETEN VOELEN, MAAR NEE... NIETS...

IK HAD GELIJK OM HET TE DOEN...

...MOET VOOR VANNACHT EEN BED VINDEN... DE POLITIE ZAL ER NOOIT AAN DENKEN ME HIER TE ZOEKEN!

??... WAT IS DAT...?

SLA OM

De grot der herinnering

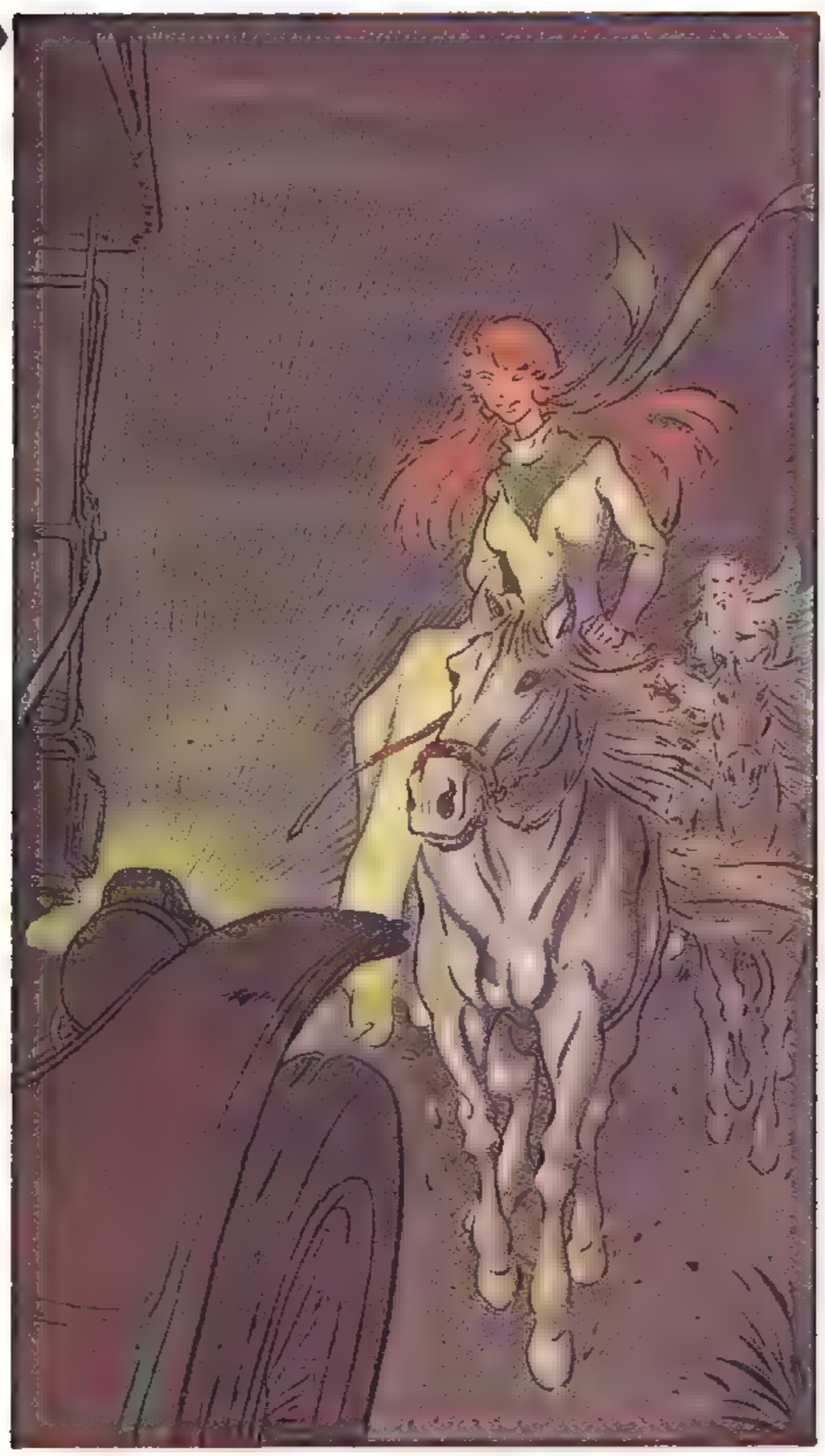

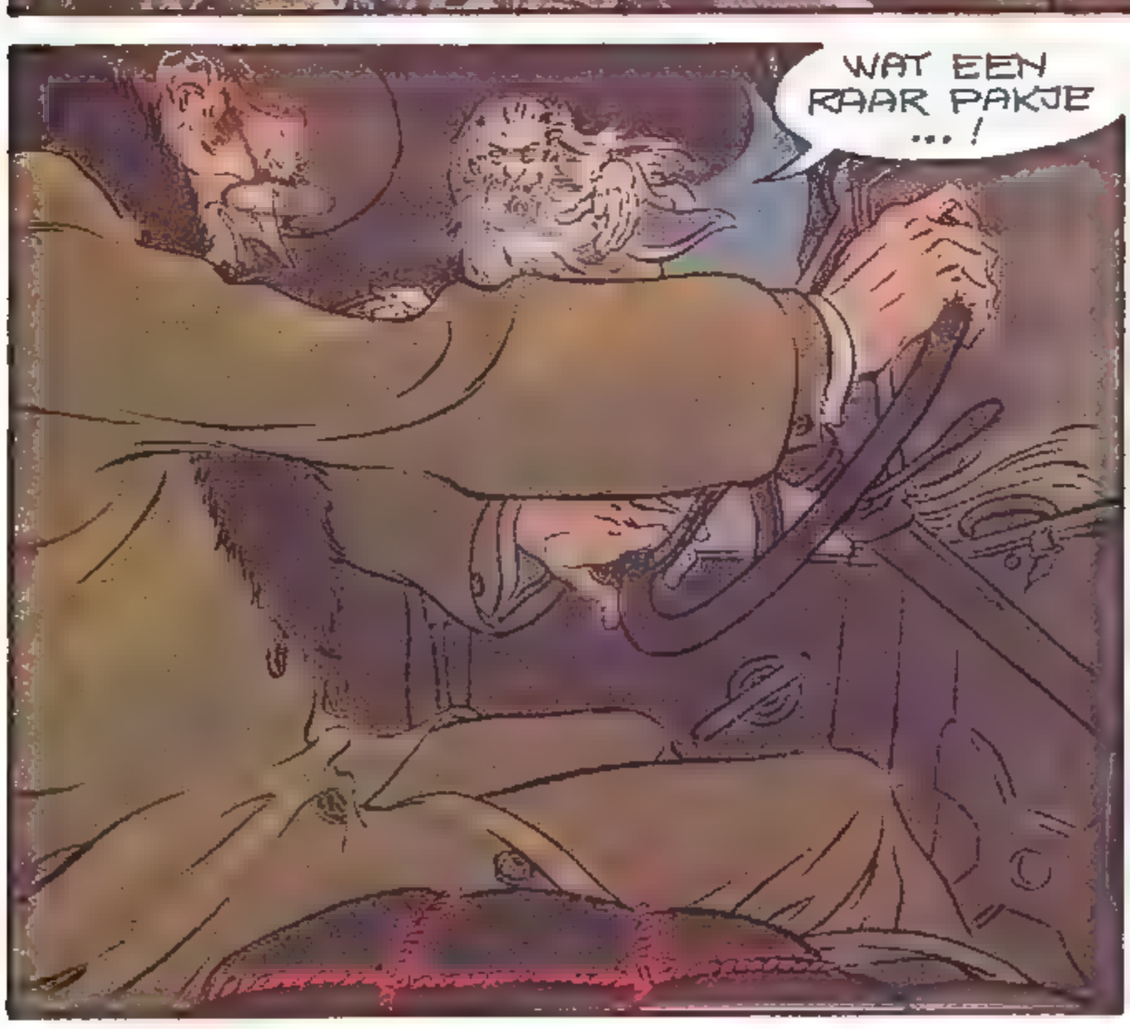

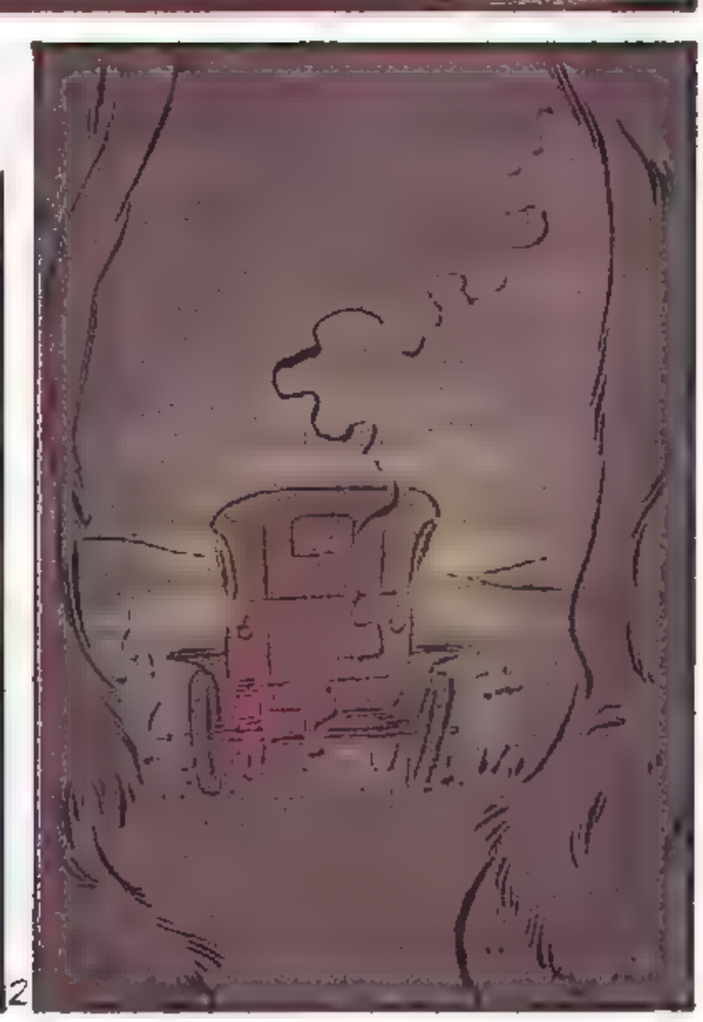

EXTRA
VERHAAL
LANG

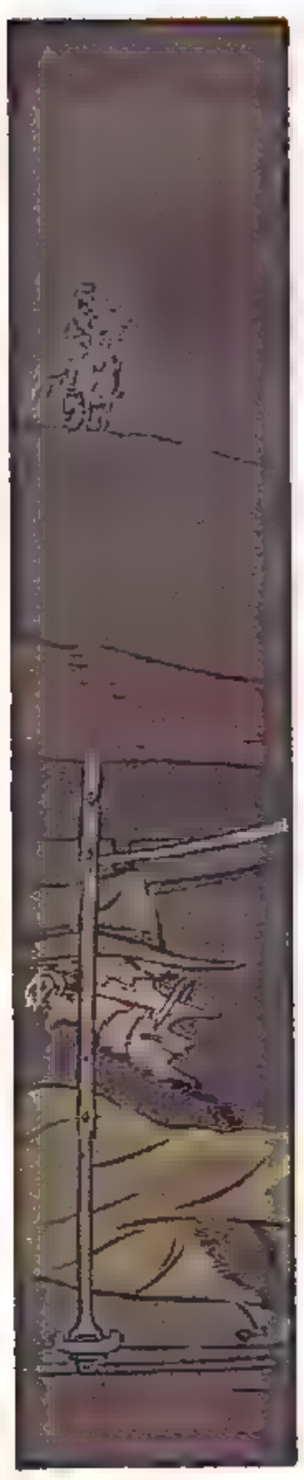

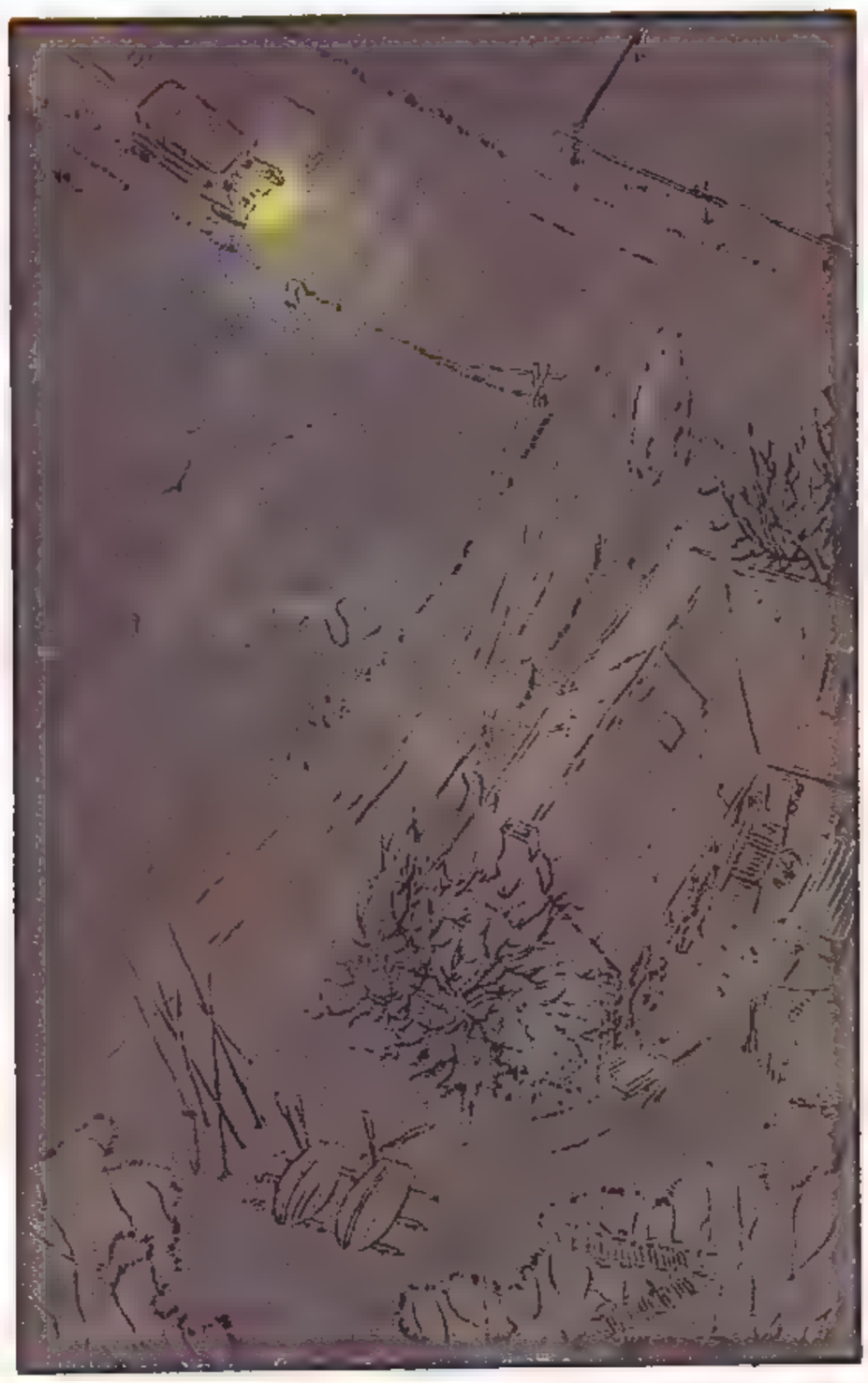

HEE ? ZE LATEN DE DEUR OPEN, EN DAT MET DIT WEER !

HALLO ! IS DAAR IEMAND ?

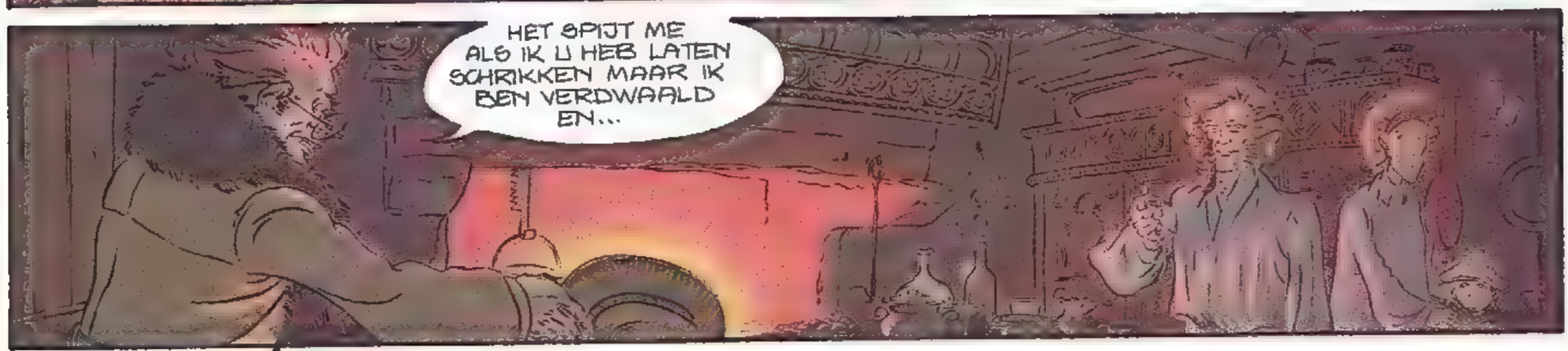
HET SPIJT ME ALS IK U HEB LATEN SCHRIKKEN MAAR IK BEN VERDWAALD EN...

VERGEEF U ONZE SCHRIK MENEER, WE DACHTEN DAT... HET IS DE NACHT VAN SAMAIN WEET U...
NACHT VAN SAMAIN ?

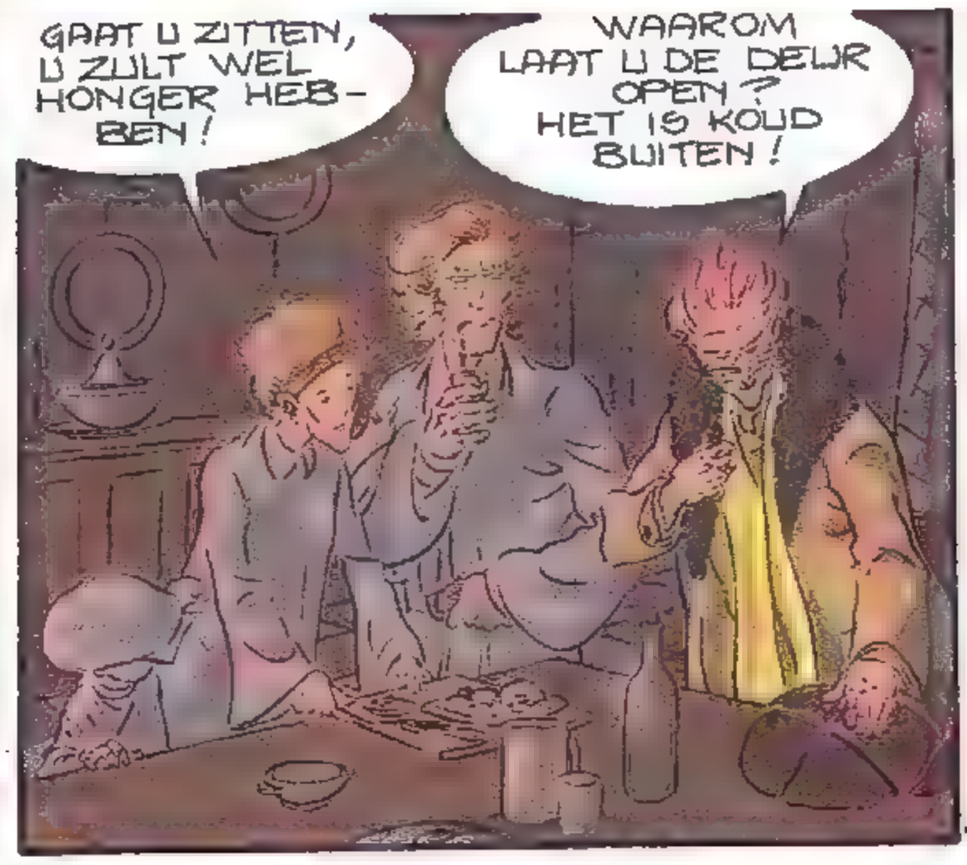
GAAT U ZITTEN, U ZULT WEL HONGER HEBBEN !
WAAROM LAAT U DE DEUR OPEN ? HET IS KOUD BUITEN !

HET IS DE NACHT VAN SAMAIN ! WE MAKEN ETEN EN LATEN DE DEUR OPEN VOOR DE DODEN DIE VANNACHT TERUGKEREN, MENEER... MENEER... ?

SLA OM

De grot der herinnering

DE VILLE, JEAN DE VILLE.
BIJGELOVIGEN! IK WED DAT...
HEEFT U HIER MISSCHIEN TOEVALLIG DE KRANT VAN VANDAAG?

OH NEE, MENEER DE VILLE. WE HOREN HIER ZELDEN IETS OVER DE WERELD. DIE IS TE VER WEG.
PRIMA!

HMM... EN DIE DRIE PERSONEN DIE IK ONDERWEG ONTMOETTE... NOGAL GEK'S NACHTS TE GAAN PAARDRIJDEN... WIE ZIJN DAT?

WAT ZIT ER IN DAT PAK, MENEER?
HEE...
WAT WIL DAT KNAAPJE VAN ME?
KOM, LAAT MENEER EVEN RUSTIG ETEN!
IK WIL NIET NIEUWSGIERIG ZIJN, MAAR WAT DOET U IN DEZE STREEK?

O NIETS BIJZONDERS! IK WANDEL EN RUST EEN BEETJE UIT...
ALS U DE KUST WIL BEZOEKEN, ER IS EEN OUD VERHAAL DAT U ZOU KUNNEN INTERESSEREN...

O JA, ALTIJD...
ONGEVEER TWEEDUIZEND JAAR GELEDEN SCHIJNT HIER VLAKBIJ EEN DRUÏDE GELEEFD TE HEBBEN DIE ONEINDIG RIJK WAS...

EXTRA
VERHAAL
LANG

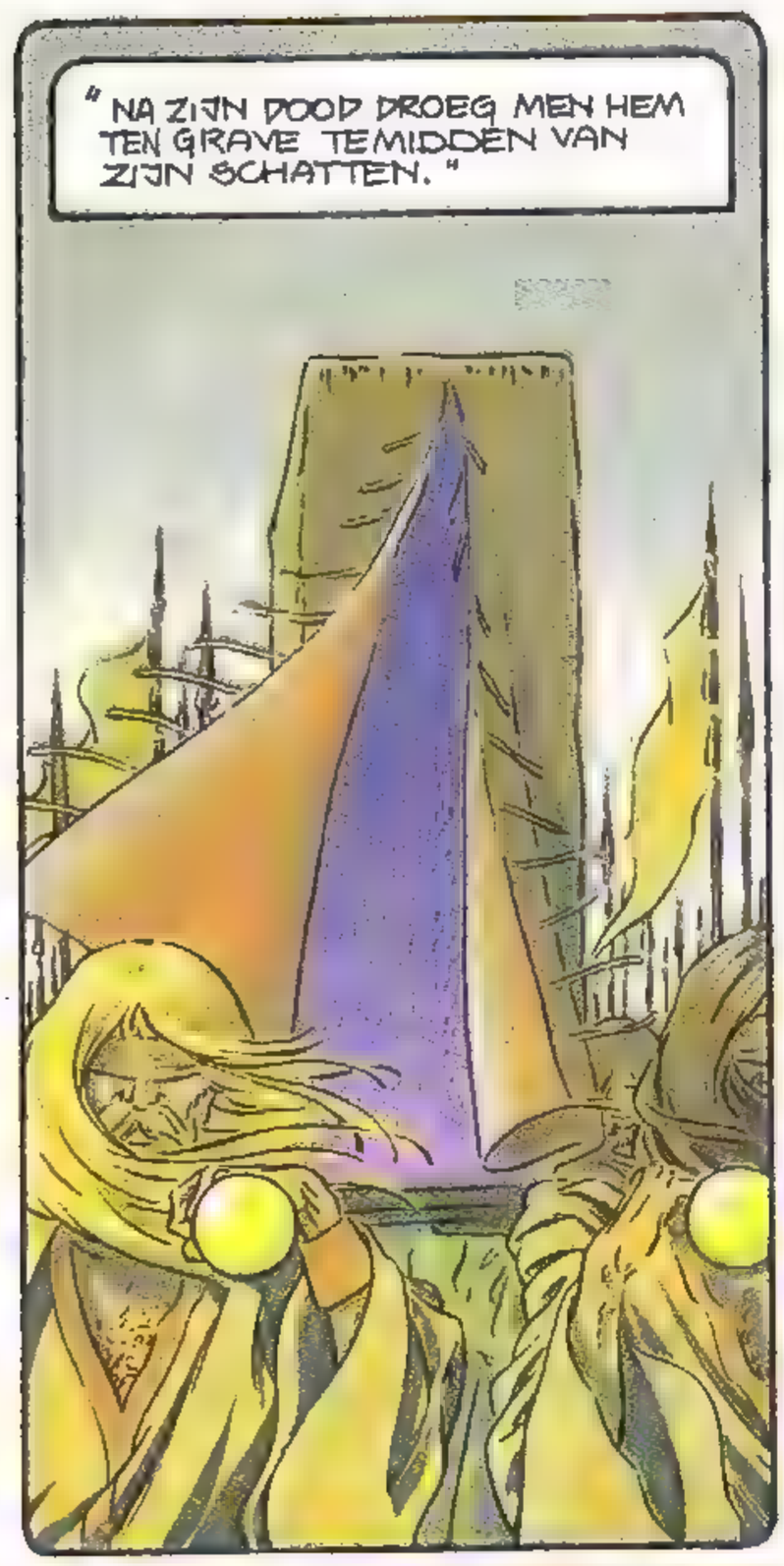
"NA ZIJN DOOD DROEG MEN HEM TEN GRAVE TEMIDDEN VAN ZIJN SCHATTEN."

"ALLE INWONERS VAN HET DORP WAREN NODIG OM ALLE GOUD EN EDELSTENEN TE DRAGEN.
IEDEREEN WAS GEBLINDDOEKT, ZODAT NIEMAND ZOU WETEN WAAR DE WIJZE EN ZIJN FORTUIN WERDEN BEGRAVEN."

"ALLEEN PRINS KOADMOC'HAN, DE TROUWSTE VOLGELING VAN DE DRUÏDE, WERD IN STAAT GEACHT ALLE VERLEIDING TE WEERSTAAN. HIJ LEIDDE OOK DE STOET NAAR DE GROT DIE DE DRUÏDE ZELF ALS LAATSTE RUSTPLAATS HAD GEKOZEN."

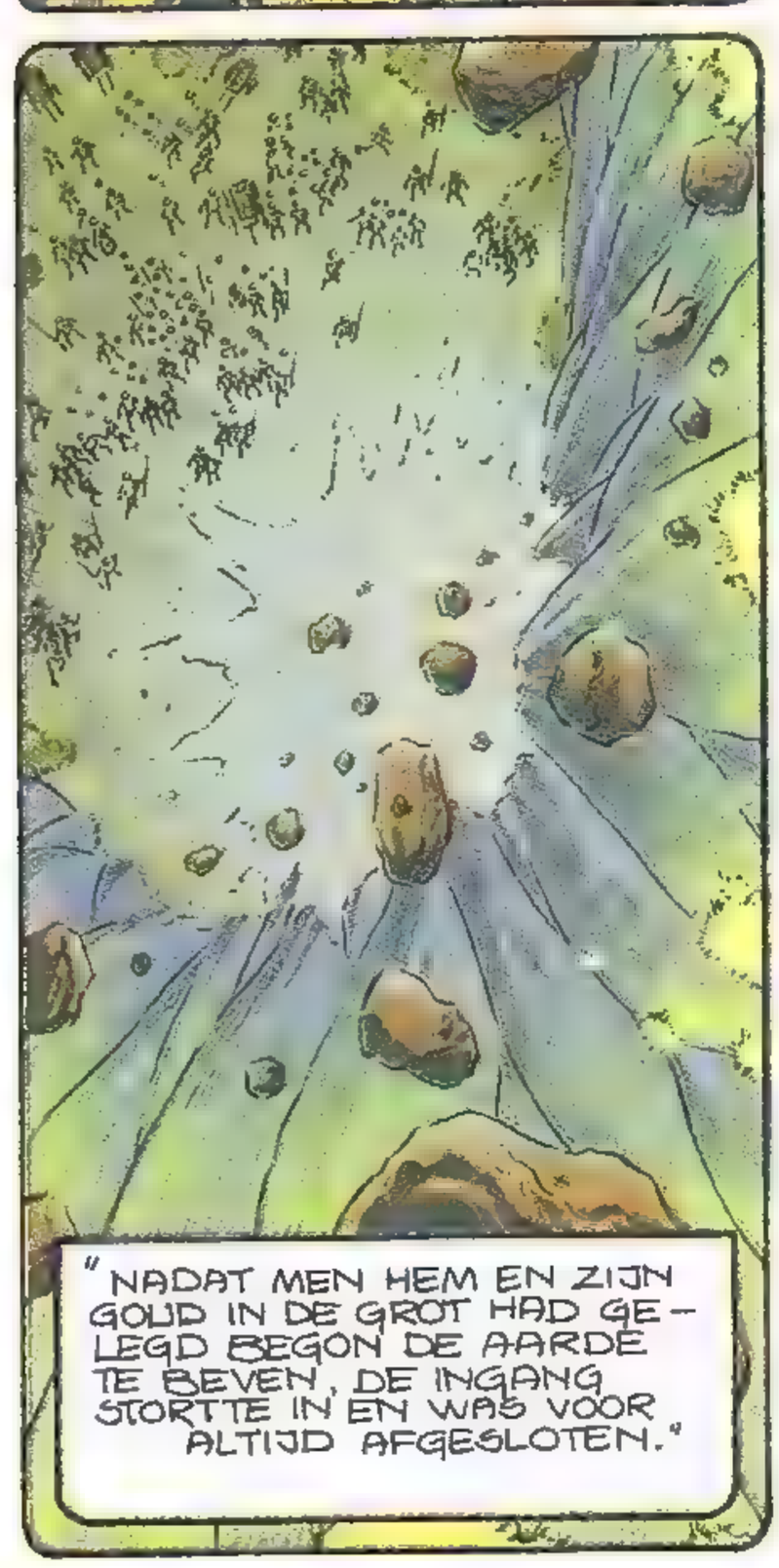
"NADAT MEN HEM EN ZIJN GOUD IN DE GROT HAD GELEGD BEGON DE AARDE TE BEVEN, DE INGANG STORTTE IN EN WAS VOOR ALTIJD AFGESLOTEN."

"DE PRINS LEIDDE DE DRAGERS WEER TERUG EN TOEN MOCHTEN ZE HUN BLINDDOEK AFDOEN, ZODAT ZE NA VIJF DAGEN EN NACHTEN DUISTER DE ZON TERUGZAGEN."

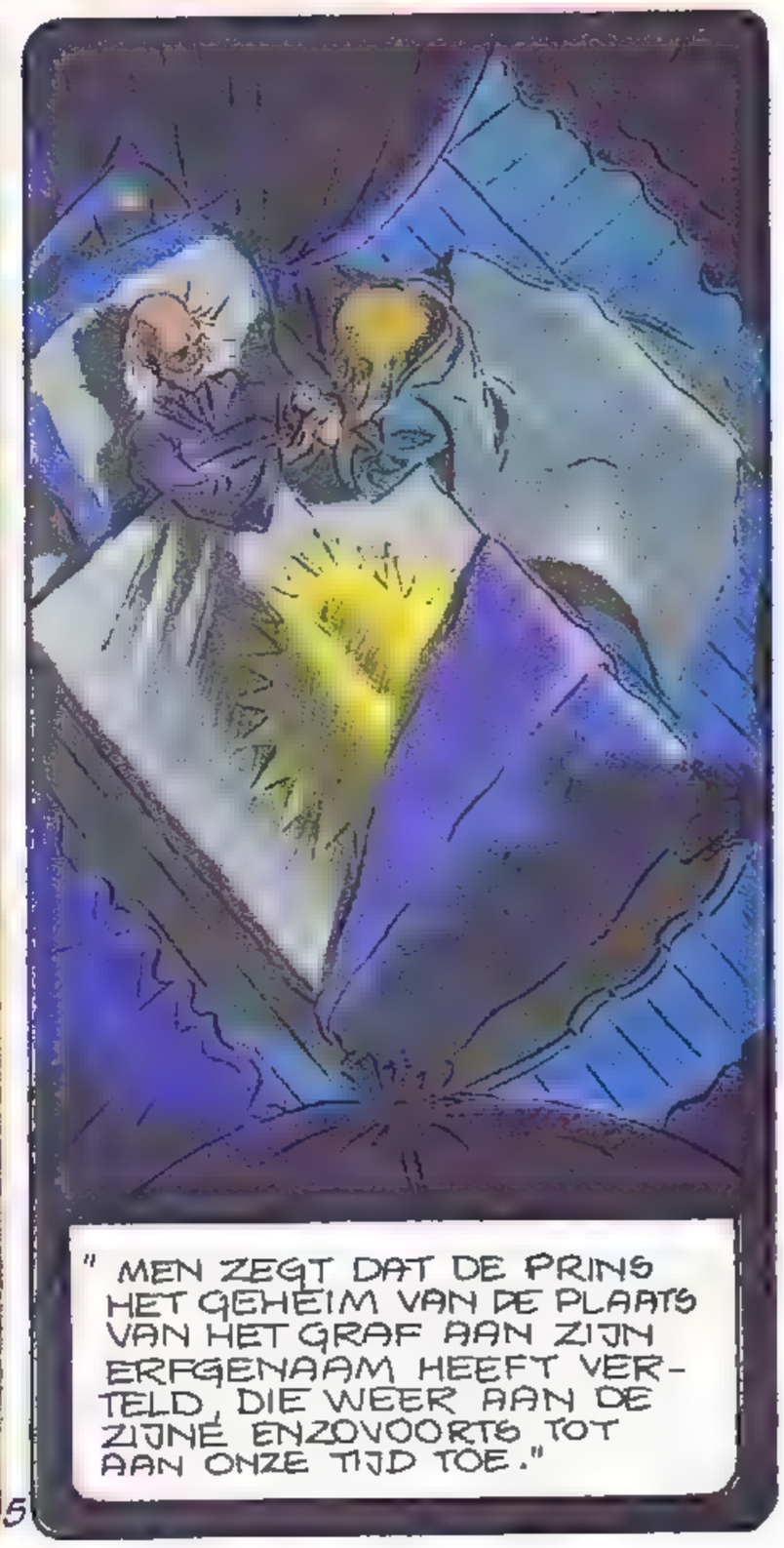
"MEN ZEGT DAT DE PRINS HET GEHEIM VAN DE PLAATS VAN HET GRAF AAN ZIJN ERFGENAAM HEEFT VERTELD, DIE WEER AAN DE ZIJNE ENZOVOORTS TOT AAN ONZE TIJD TOE."

SLA OM

De grot der herinnering

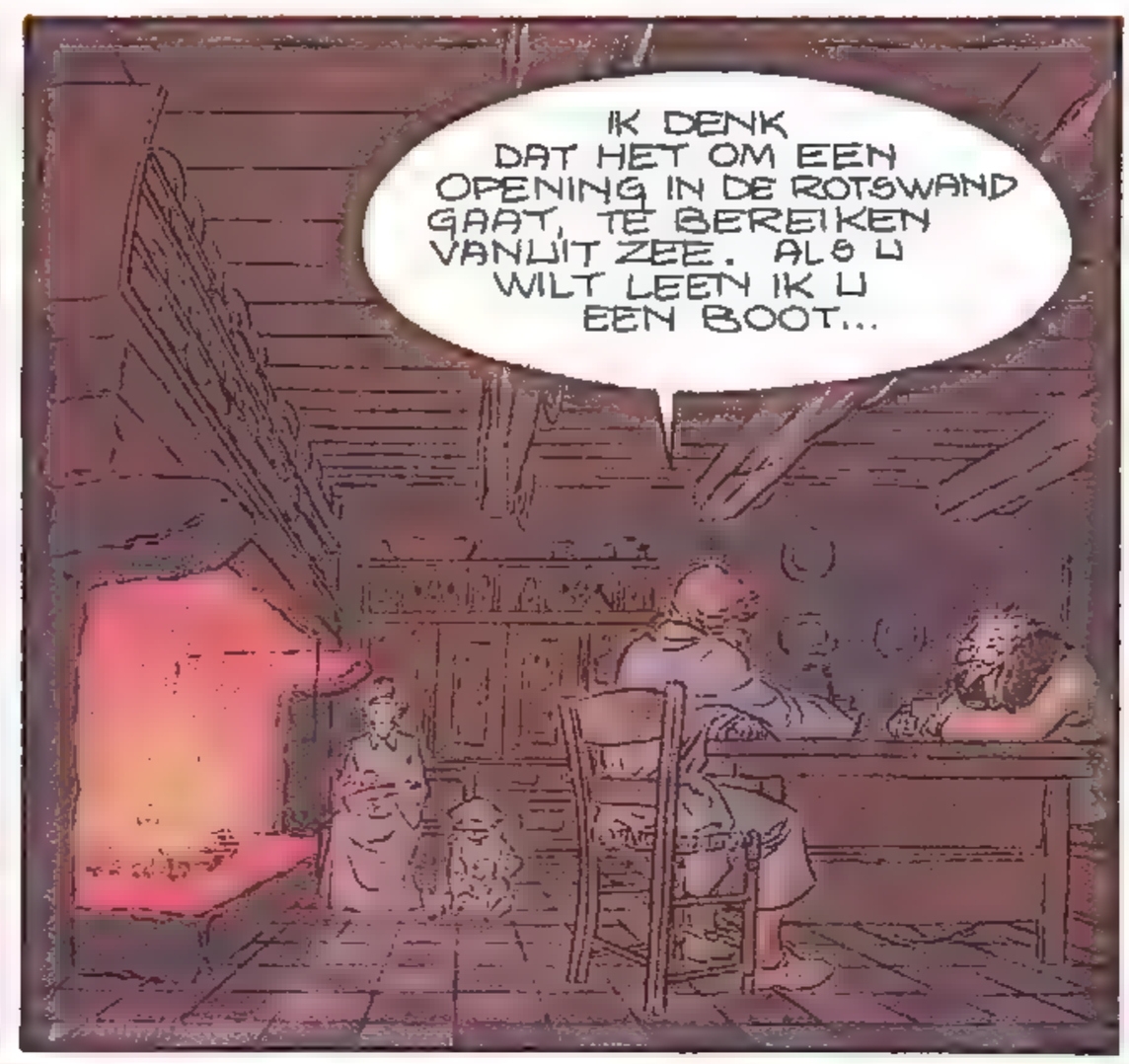

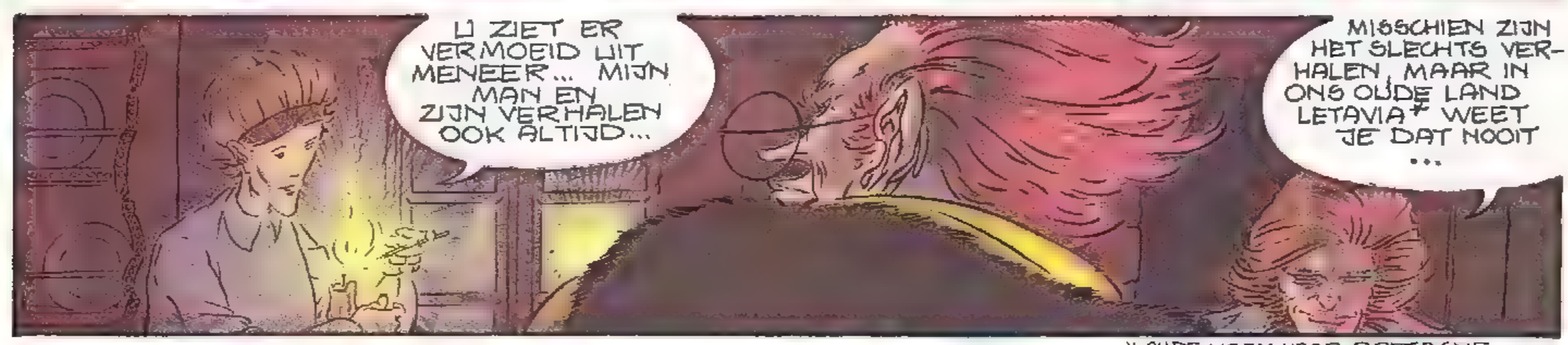

* OUDE NAAM VOOR BRETAGNE.

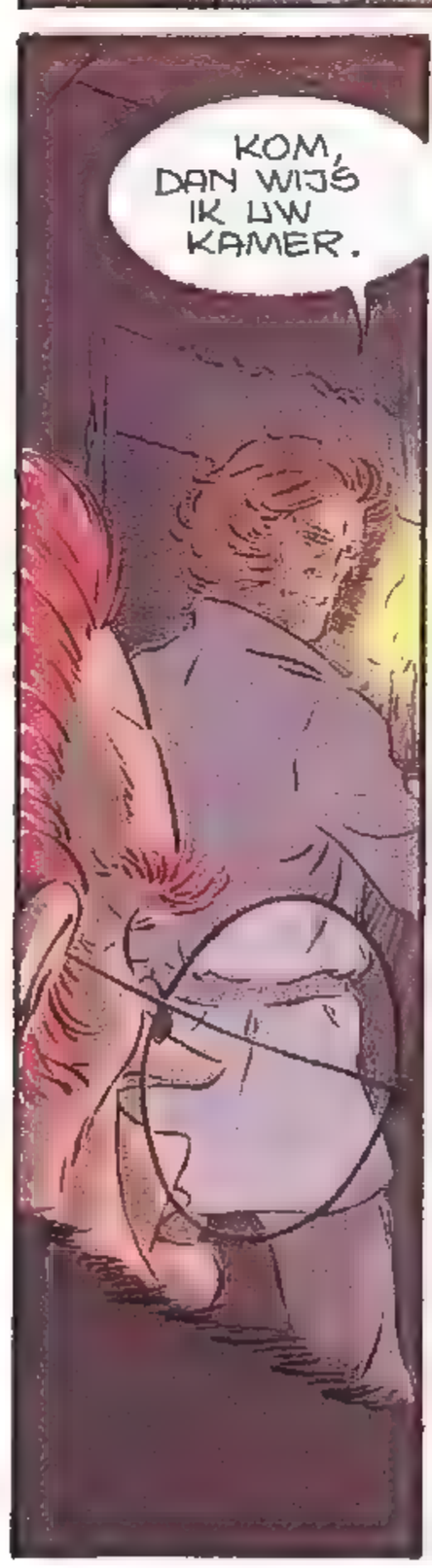

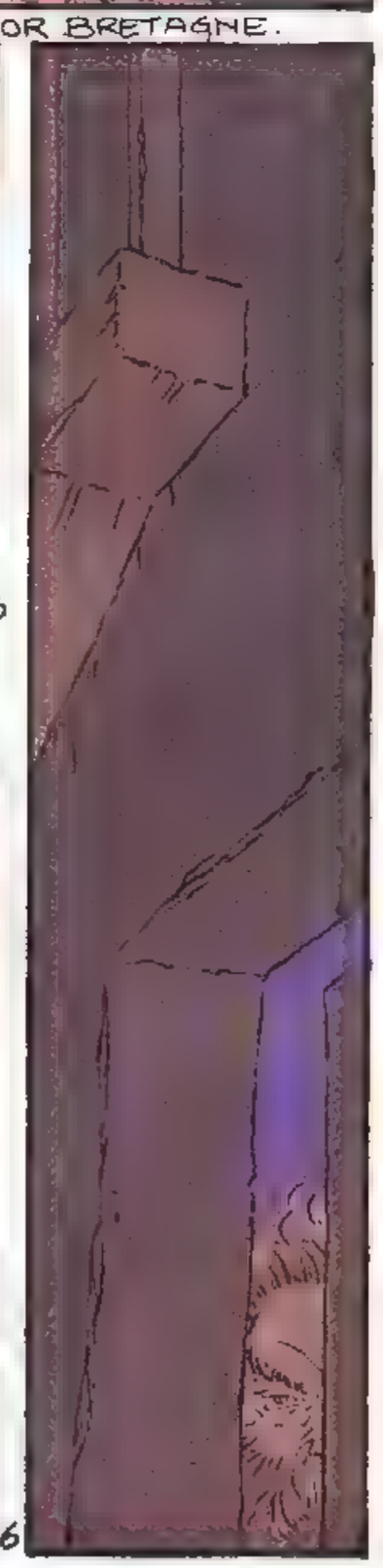

EXTRA LANG
VERHAAL
VREEMDE KEREL!
DIT IS NIET HET MOMENT OM ME TE LATEN STOREN DOOR EEN VAN DIE CHRISTELIJKE SPIONNEN!
IK HEB JE ALLES GEZEGD, GWENC'HLAN, IK ZAL OVER JE WAKEN, MAAR DENK IN DE ANDERE WERELD AAN MIJN WOORDEN!
IN JE LEVEN HEB JE GESTREDEN EN BEMIND.
NIEMAND HEEFT JOU ZIJN WET OP KUNNEN LEGGEN. JE HEBT GELEEFD, GWENC'HLAN!
IK BEN NIET BANG!
7
SLA OM

ANDREAS

IN GRIJS EN IN KLEUREN

Van al onze jonge stripauteurs is Andreas ongetwijfeld het meest omstreden. Niemand is onverschillig voor zijn werk, en dat is een teken van kwaliteit. Over zijn tekentalent is iedereen het echter eens, zowel liefhebbers als beroepsmensen. «Toch zou ik dat niveau nooit bereikt hebben als Jijé niet eens een keer de paar platen die ik hem durfde te tonen streng gekritiseerd had. Ik had van hem natuurlijk geen loftuitingen verwacht, maar dit volledige verwerpen! Genoeg om de koppigste beginneling te ontmoedigen. Voor mij was het ook een enorme schok. Ik moet zeggen dat wat ik in die tijd tekende niet erg overeenkwam met wat ik voelde. Ik was er nog niet in geslaagd een originele en persoonlijke stijl te bepalen. Maar liever dan me aan wanhoop over te geven, zette ik me aan het werk. Ik spande me in om mijn eigen weg te vinden. In het begin was ik als tekenaar sterk beïnvloed door mensen als Franquin, maar tenslotte koos ik voor een meer realistische benadering, geïnspireerd op bepaalde Amerikaanse tekenaars. De weinig konventionele manier waarop die een scenario behandelden kwam sterk overeen met mijn temperament en met de wijze waarop ik al zo lang mijn eigen verhaal wilde vertellen'.

In Brussel bekwaamde Andreas zich in de kunst. In Sint-Lucas volgt hij eerst de kursus van Claude Renard, en later, in Sint-Gillis, die van Eddy Paape. «In Duitsland, waar ik geboren ben en waar ik mijn eerste tekeningen maakte, heeft de strip niet de ontwikkeling doorgemaakt die ze in België en Frankrijk had. En op niet één school of akademie is er iets over te leren. Ik droomde allang van dat vak en ik zag maar één oplossing: emigreren. De Belgische stripschool had een internationale roep en daarom was het logisch dat ik daarheen trok. Daarna vestigde ik me in Parijs... en uiteindelijk kwam ik in Bretagne terecht. Ik houd van de mistige kust in die streek. Het landschap is er fantastisch en de mensen zijn er tegelijkertijd gesloten en hartelijk. Daar vind ik ook de rust die ik nodig heb om te kunnen werken. Eigenlijk, dat komt misschien door mijn noordelijke afkomst, heb ik me nooit zo aangetrokken gevoeld tot de zon. Maar in dat Bretoense grijs hangt een sfeer van mysterie die nog versterkt wordt door de talloze resten van het Keltische verleden».

Mysterie... dat is ook wat zijn verhalen doordrenkt.

«Als jongen al was ik gefascineerd door alles wat met vreemde en paranormale verschijnselen te maken had. En later, in mijn vak, voelde ik me nooit helemaal lekker als ik in tekst en beeld niet met dat soort onderwerpen bezig was. Ik zeg: tekst èn beeld, omdat voor mij in een strip het één nooit zonder het ander kan. Over het algemeen zijn scenarioschrijvers veel te praterig. Ze vertellen van alles wat in een tekening duidelijk en vaak beter gezegd kan worden... Vandaar dat ik liever zelf mijn eigen scenarioschrijver ben.

De opvattingen binnen de strip lopen sterk uiteen. Sommigen beweren bijvoorbeeld dat een goede strippagina in zwart-wit het beste uitkomt. Ik daarentegen ben van mening dat de kleur heel veel bijdraagt. Niet alleen esthetisch! Het was heus geen toeval of een grapje dat in «De grot der herinnering» het verhaal begon in grijstinten, daarna overging in helderder kleuren om tenslotte weer op grijs uit te komen. Dat heeft allemaal met symboliek te maken. De kleuren spreken ook een taal. Vooral als het gaat om het vertalen van gevoelens. Daarbij moet ik zeggen dat mijn fantastische verhalen altijd vanuit verklaarbare situaties beginnen. Mijn figuren blijven mensen, wie plotseling iets ongewoons overkomt».

Samengesteld door
Jean-Louis LECHAT

EXTRA LANG VERHAAL

Cathrall

of De grot der herinnering

IN DRIE DINGEN GELIJKT EEN MENS EEN DEMON:

- DOORDAT HIJ VALLEN OP EEN WEG PLAATST
- DOORDAT HIJ EEN KLEIN KIND VREEST
- DOORDAT HIJ GENOEGEN SCHEPT IN HET KWAAD

SLA OM

De grot der herinnering

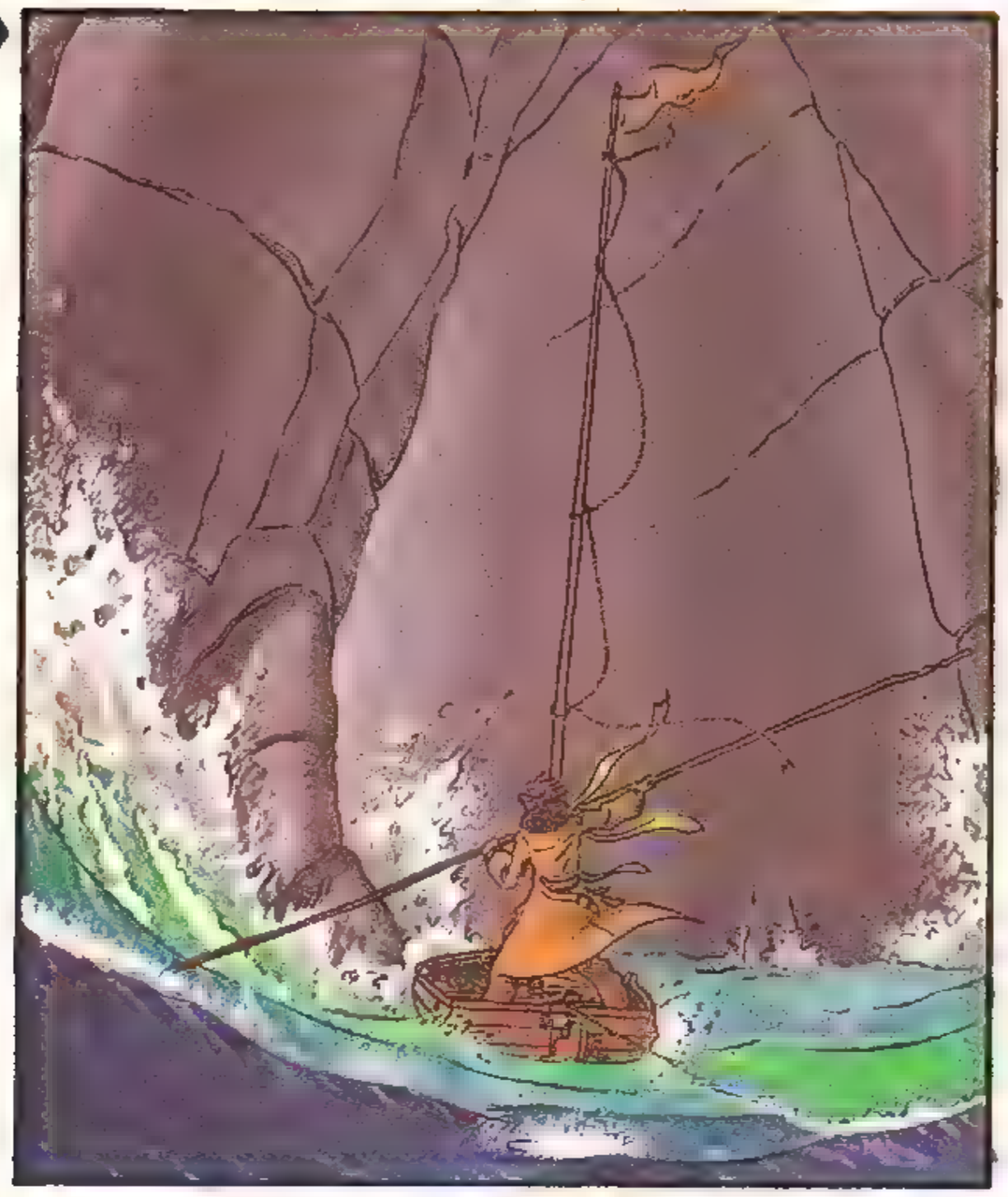

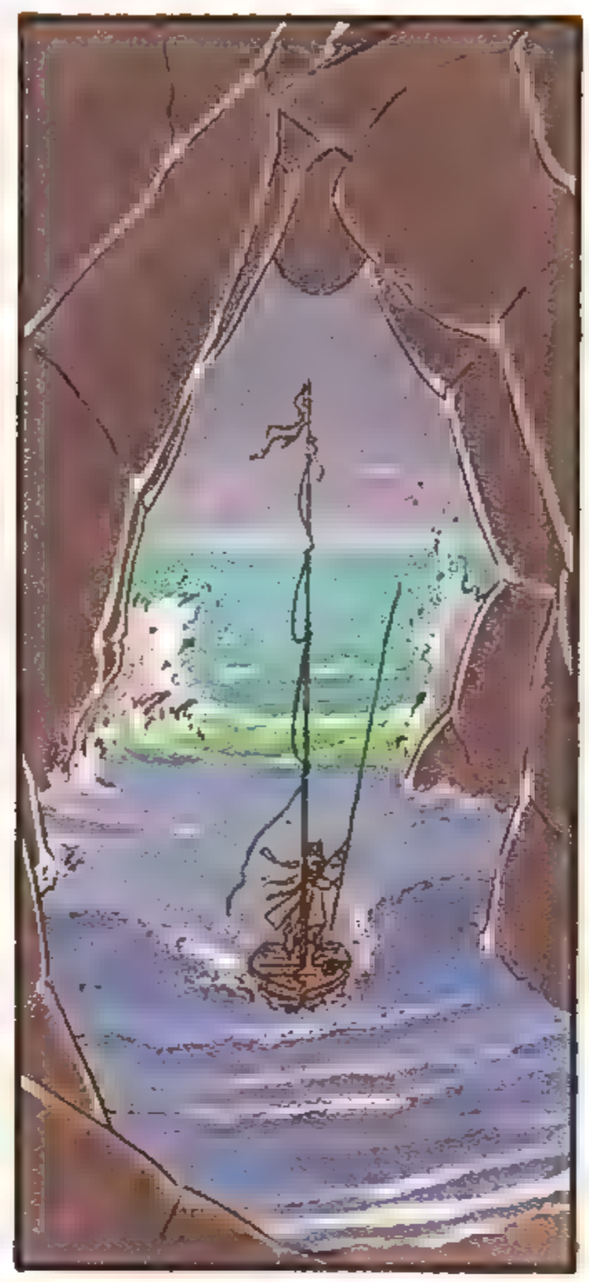

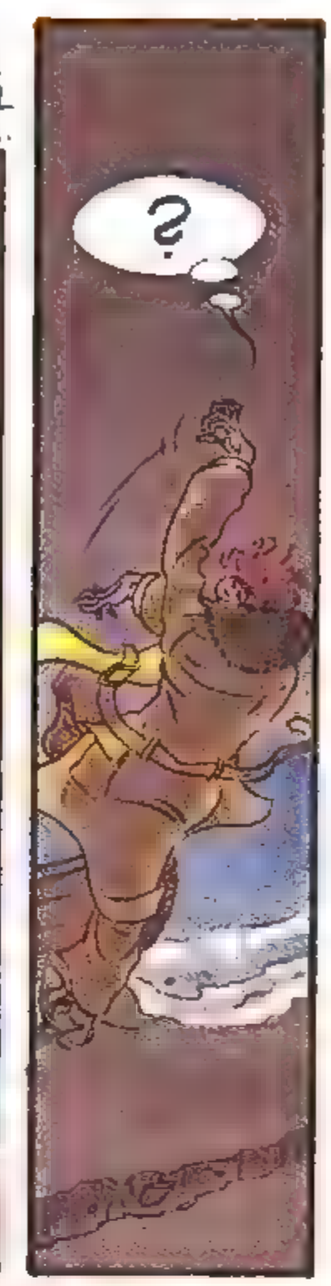

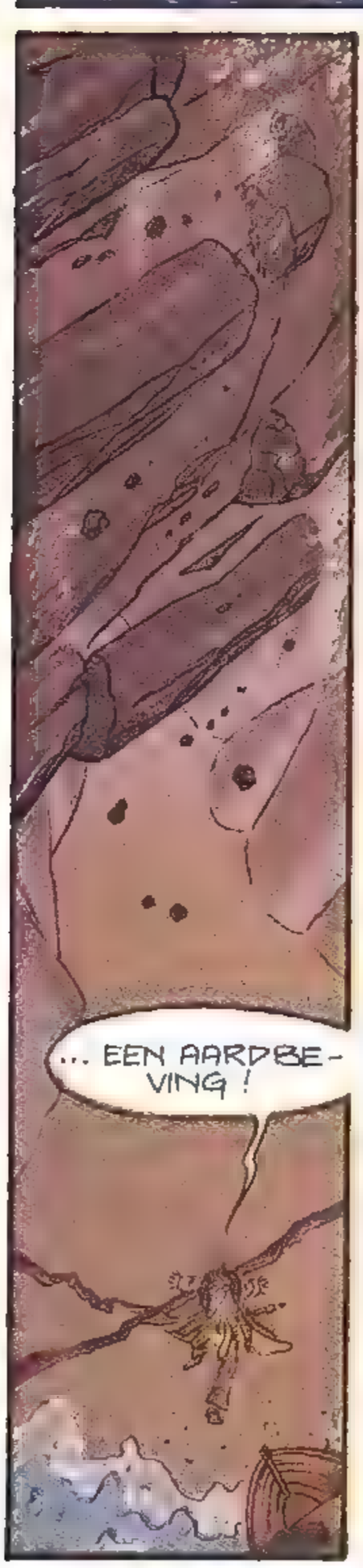

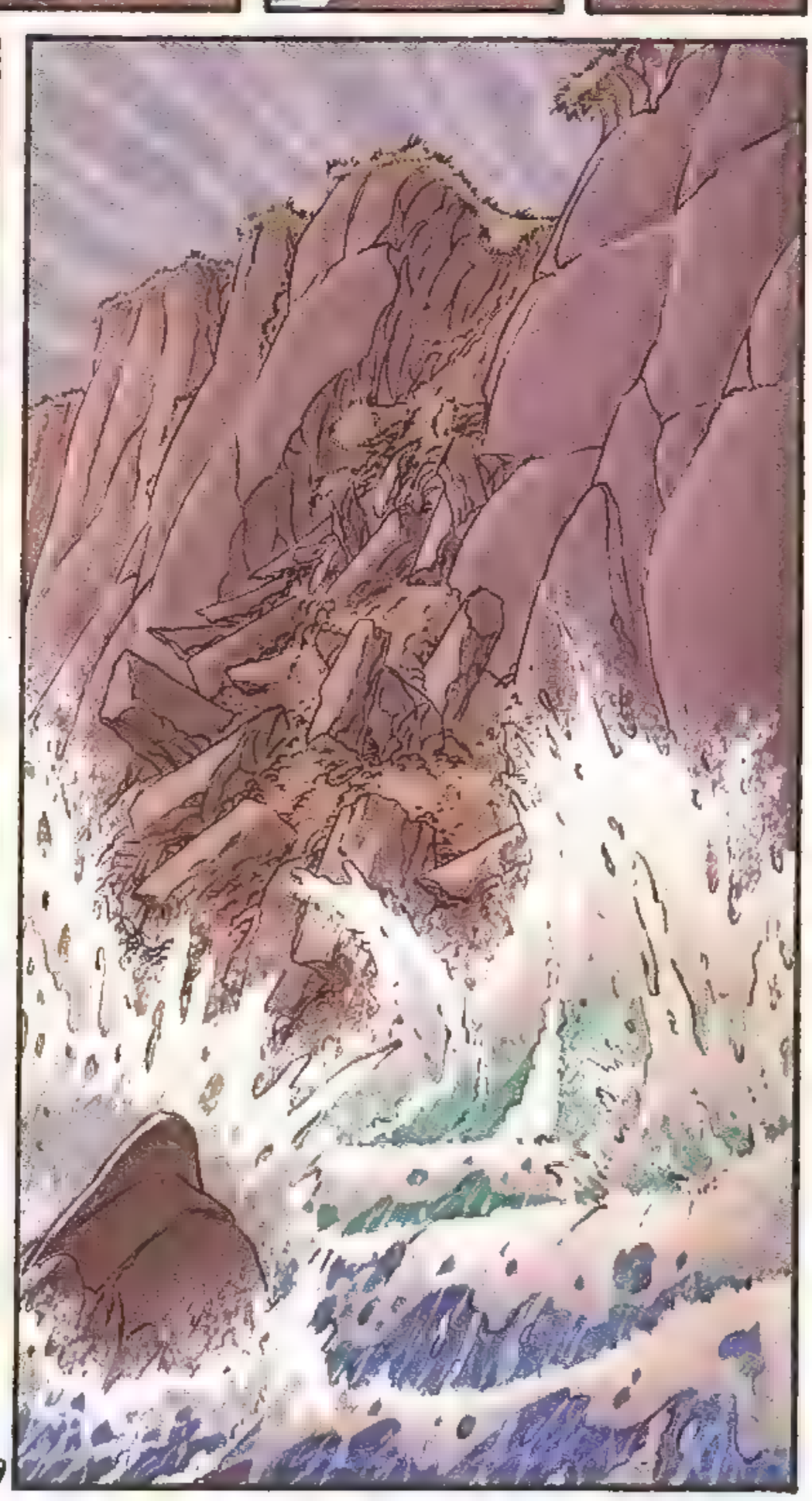

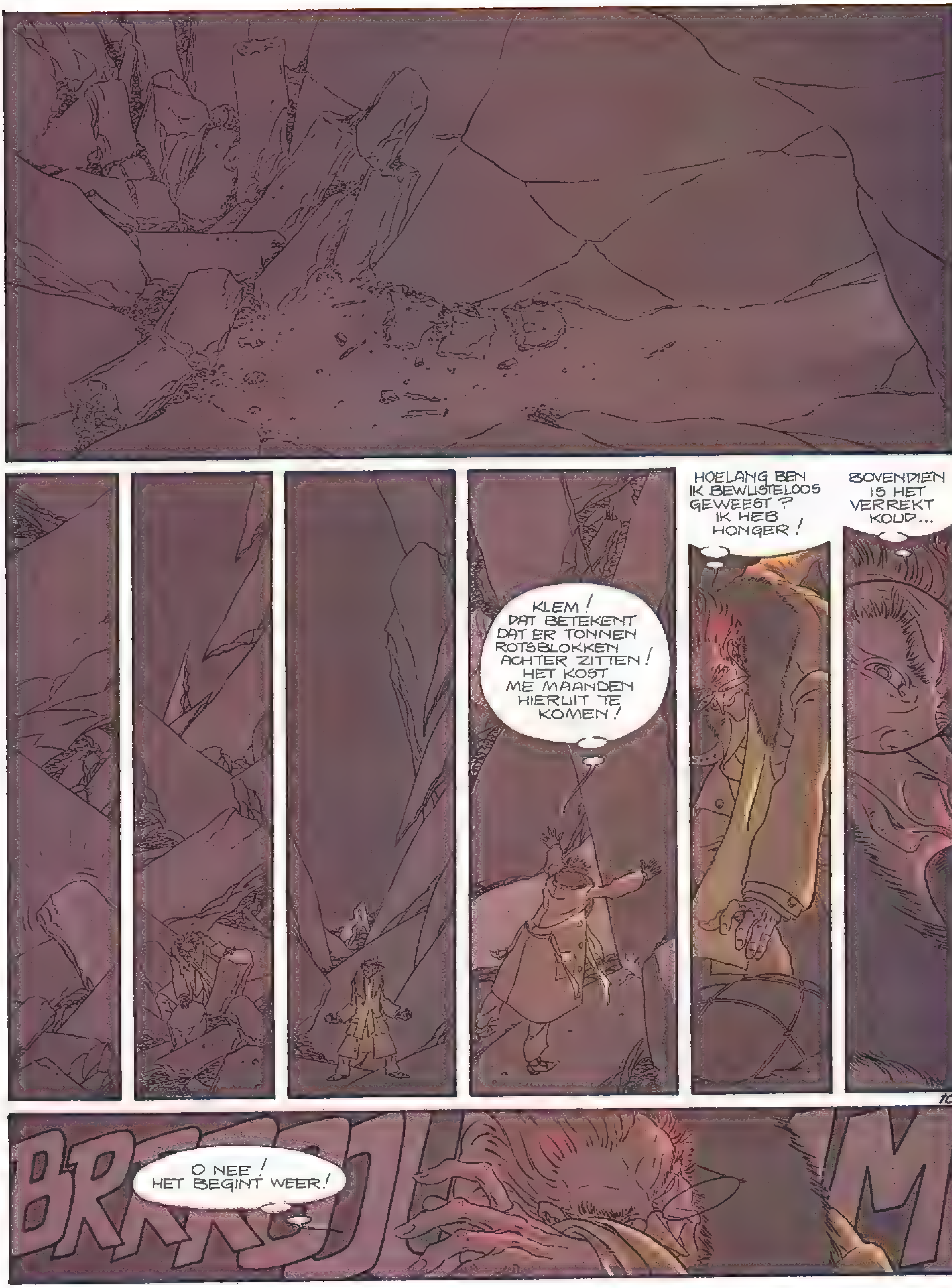
KLEM! DAT BETEKENT DAT ER TONNEN ROTSBLOKKEN ACHTER ZITTEN! HET KOST ME MAANDEN HIERUIT TE KOMEN!
HOELANG BEN IK BEWUSTELOOS GEWEEST? IK HEB HONGER!
BOVENDIEN IS HET VERREKT KOUD...
10
O NEE! HET BEGINT WEER!

SLA OM

De grot der herinnering

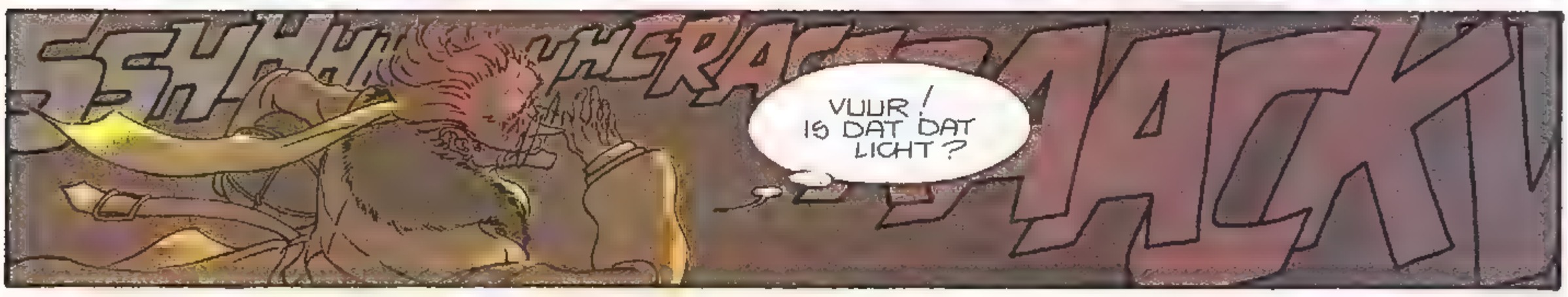

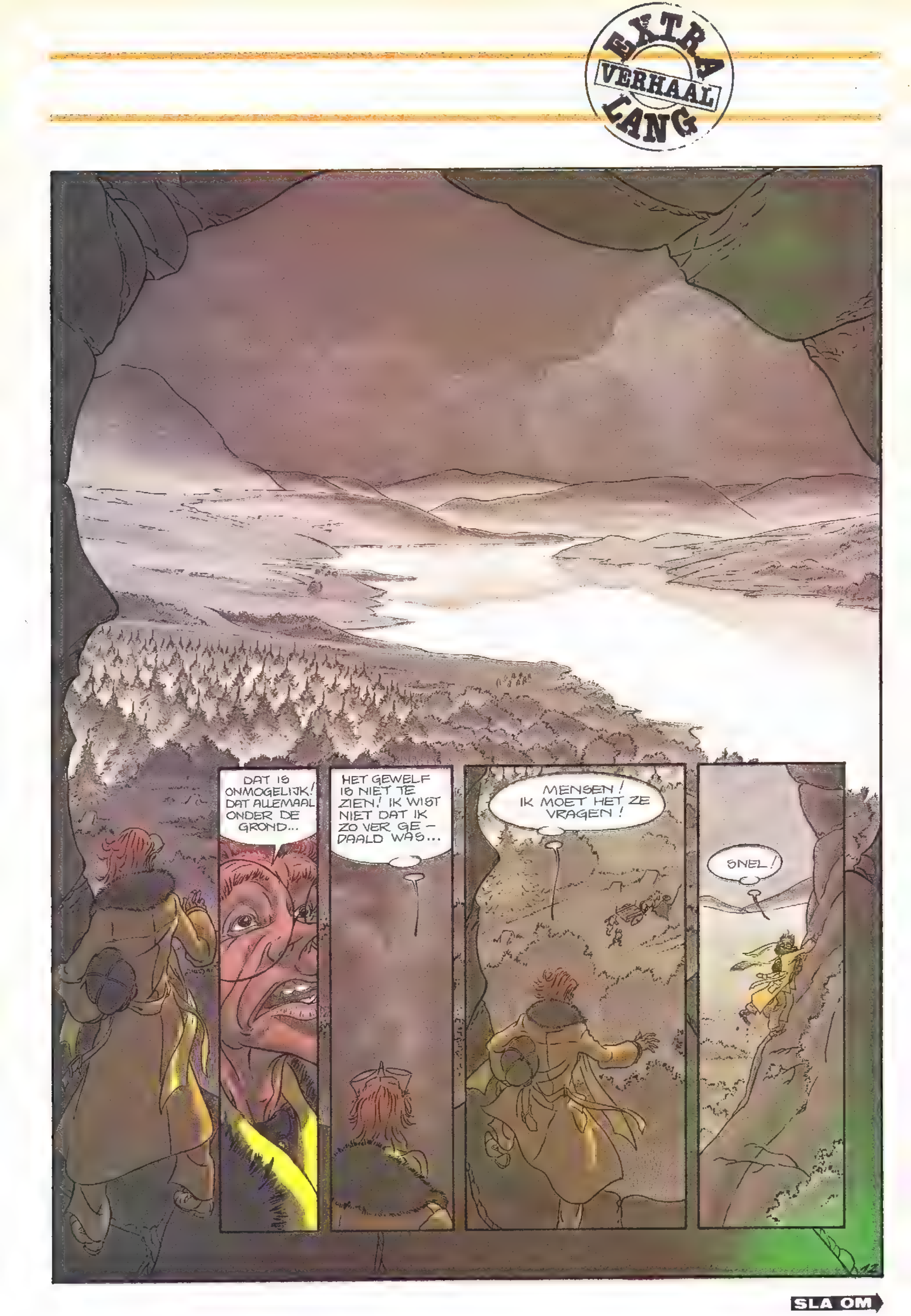
EXTRA LANG VERHAAL
DAT IS ONMOGELIJK! DAT ALLEMAAL ONDER DE GROND...
HET GEWELF IS NIET TE ZIEN! IK WIST NIET DAT IK ZO VER GE-DAALD WAS...
MENSEN! IK MOET HET ZE VRAGEN!
SNEL!
SLA OM

De grot der herinnering

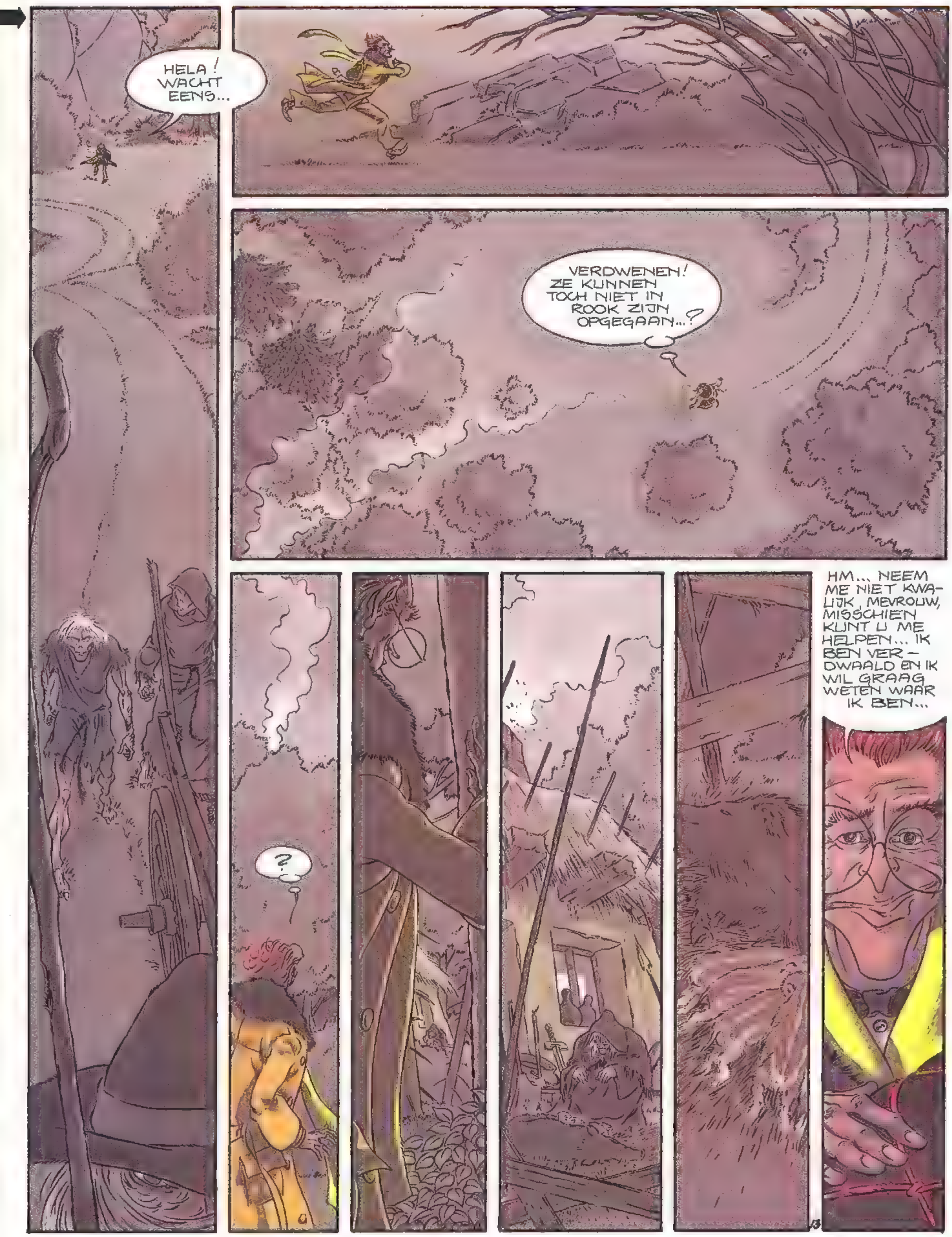

JA, JA... JIJ' BENT VERDWAALD...

IK HERINNER ME EEN TIJD DAT DE MENSEN MIJ DE WEG VROEGEN VOORDAT ZE VERTROKKEN. TOEN VERDWAALDEN ZE ZELDEN.

MAAR DAT IS LANG, HEEL LANG GELEDEN. JE DRAAGT EEN BRIL, JONGEMAN. IS DAT NIET OM BETER TE ZIEN?

DE OORLOG EN DE MATELOZE HEERSZUCHT HEBBEN ALLES VERANDERD. ANDEREN ZIJN GEKOMEN OM DE MENSEN TE ZEGGEN WAAR ZE MOESTEN HEEN GAAN. DEGENEN DIE NIET GINGEN ZIJN DOOD.

DOOD.

NEE, MAN, IK ZEG JE NIET WAAR JE BENT, WANT IK BEN ER ZELF. MAAR LAAT ME LIEVER ZIEN WAT JE DAAR DRAAGT.

SLA OM

De grot der herinnering

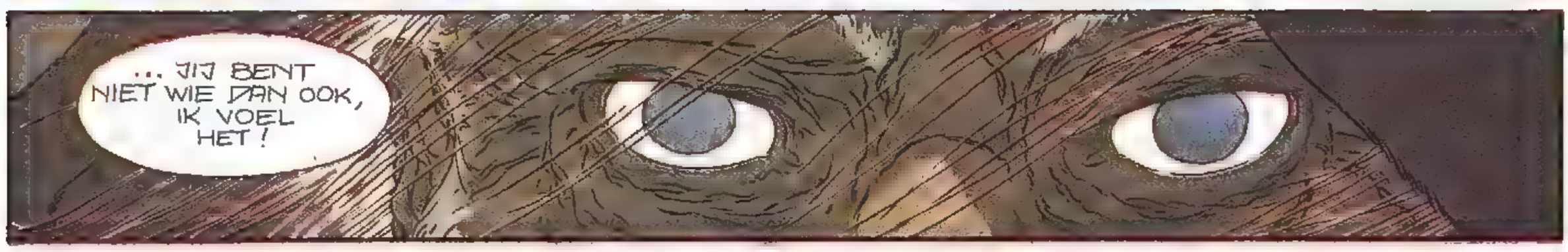

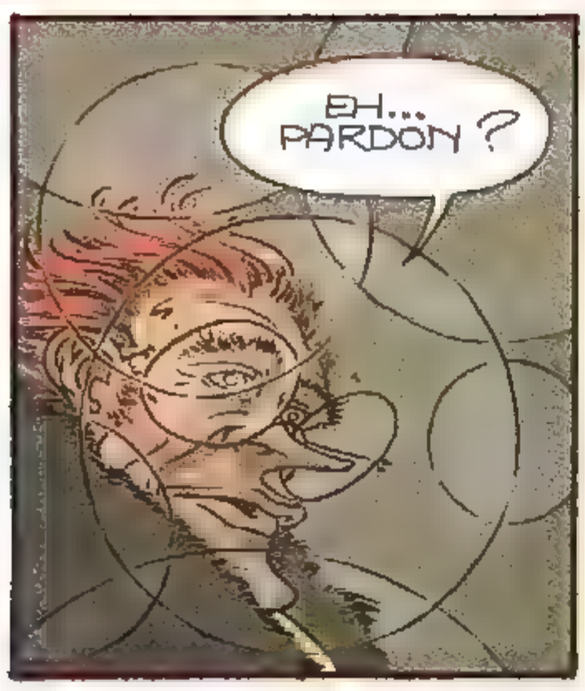

Einde

Robin Hoed

TURK
B. de GROOT

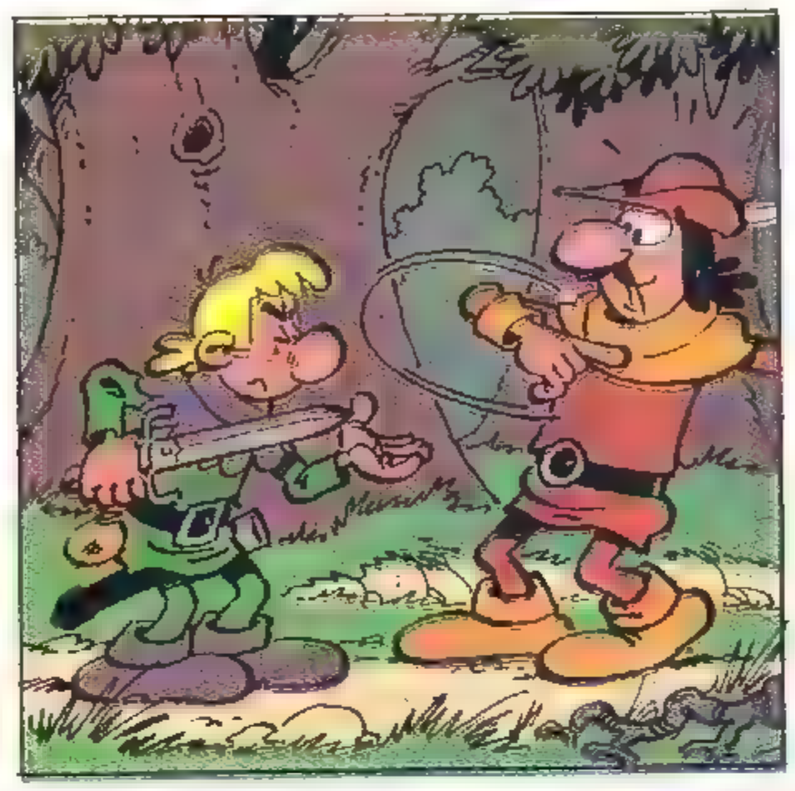

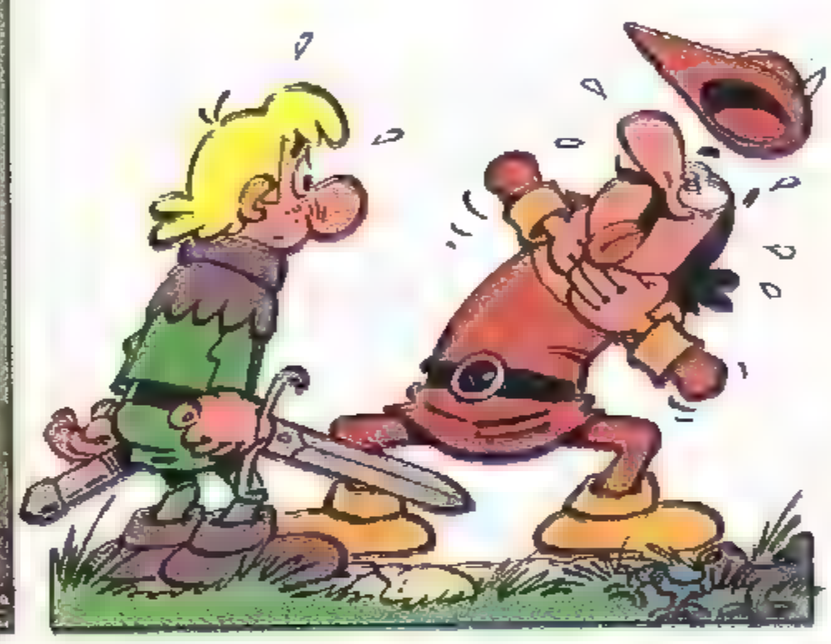

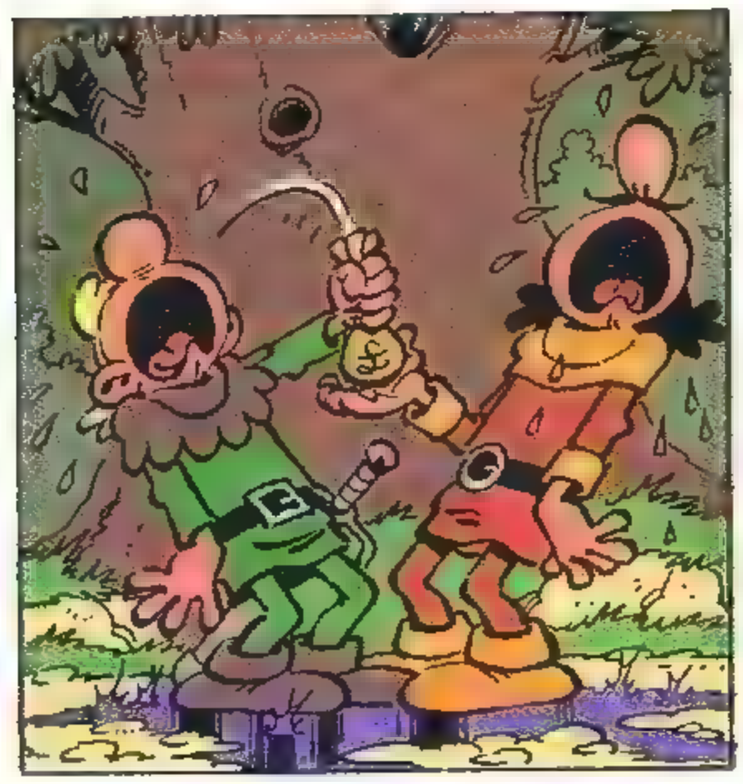

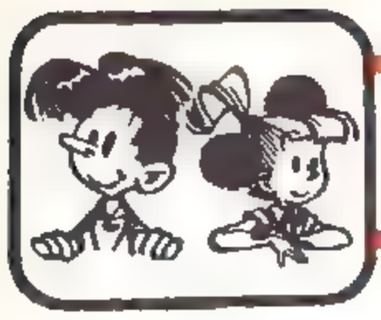

TON en TINNEKE

WALLI
BOM

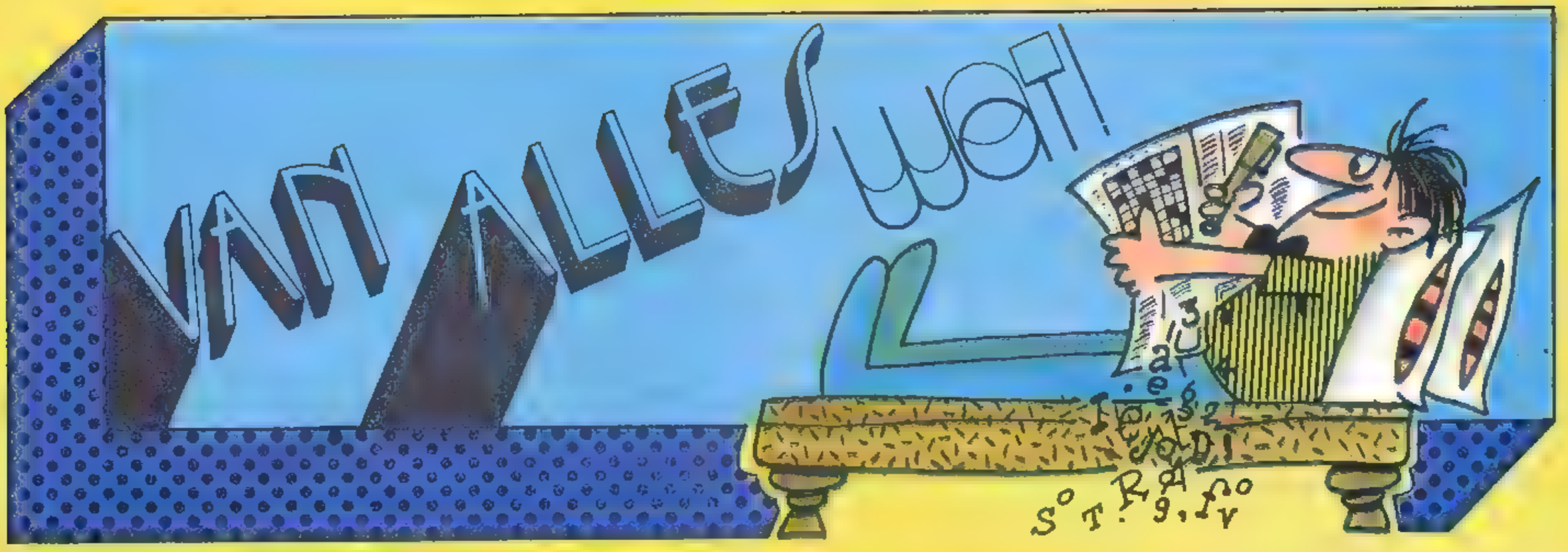

Soms staat men in de bioskoop stil bij de zg. ondertiteling. Dat gebeurt in de regel wanneer men zich ergert aan de kwaliteit van de vertaling. Bij Science Fiction films en RETURN OF THE JEDI in het bijzonder krijgt de (film)vertaler te maken met een groot aantal «vreemde» woorden, die men nergens kan opzoeken. Vandaar dat dit soort films de vertaler en het publiek voor grote problemen stellen. Dat was voor ons de reden eens een kijkje achter de schermen te gaan nemen bij het vertalen van de derde STAR WARS film. Wij namen kontakt op met de Nederlandse (film)vertaler Kees van Toorn en ontdekten diens wonderbaarlijke aktiviteiten op Science Fiction gebied.

Via het door hem geredigeerde en uitgegeven Science Fiction tijdschrift *Orbit* komen we in kontakt met de vertaler van twee Star Wars films, THE EMPIRE STRIKES BACK en RETURN OF THE JEDI, Kees van Toorn. Hij maakt ons vooraf duidelijk dat hij al zijn sf-filmvertalingen samen met Margreet Crommelin doet, maar dat mag volgens hem geen bezwaar heten. In Barendrecht — een plaats in de buurt van Rotterdam — komen we in het bolwerk van een Science Fiction liefhebber die van zijn hobby zijn beroep heeft weten te maken. In de werkkamer staat naast een aantal schrijfmachines ook een computer opgesteld, waarmee hij momenteel het grootste gedeelte van zijn werk doet. De toekomst is bij van Toorn al een vast bestanddeel van zijn werk geworden.

KEES VAN TOORN filmvertaler

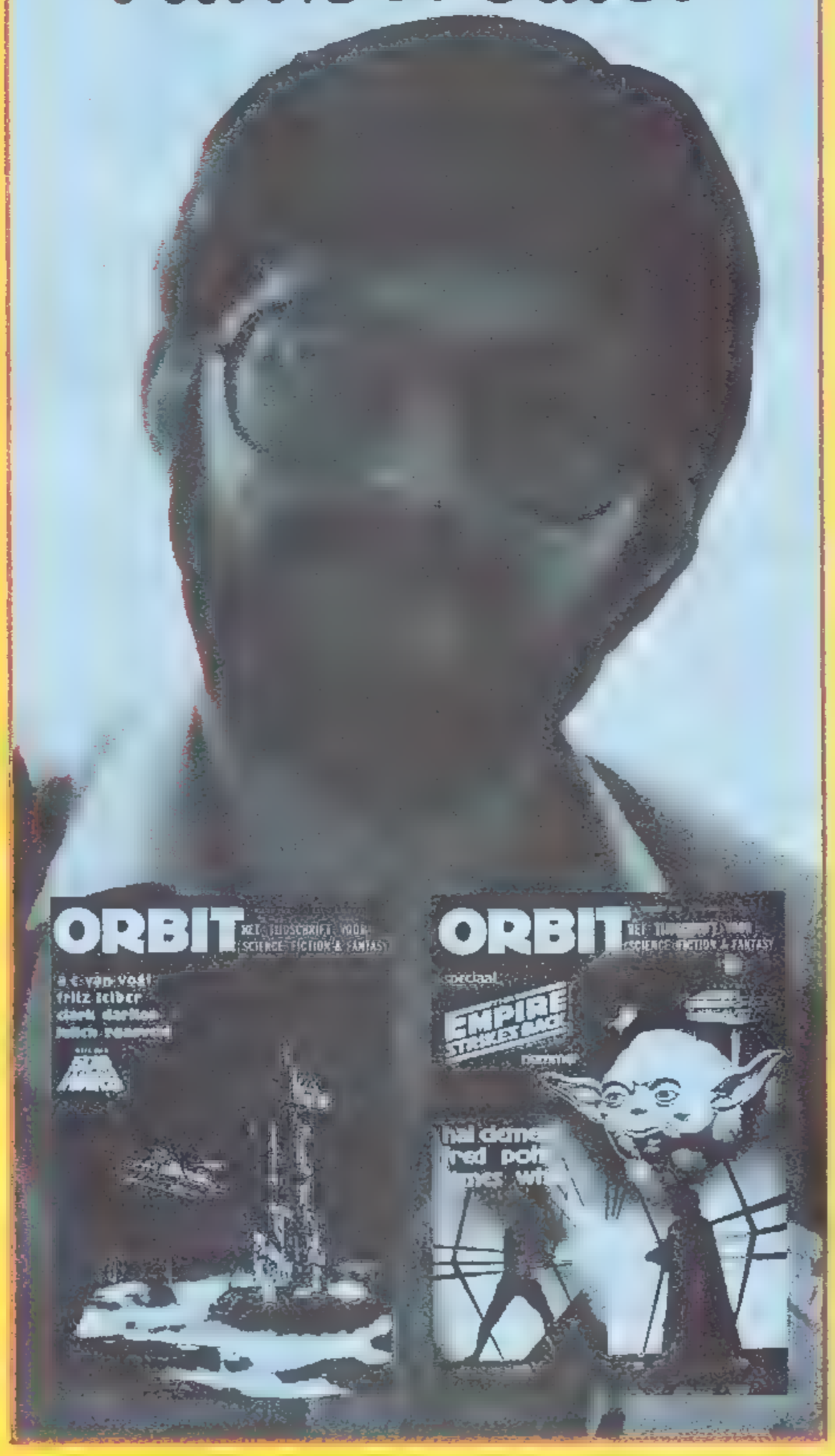

Hoe bent u met het vertalen van films begonnen?
Ik ben in 1977 met het uitgeven van een Science Fiction tijdschrift begonnen. Dit blad — *Orbit* — bracht een speciaal nummer uit, dat aan de eerste STAR WARS film was gewijd. Dankzij mijn kontakten met de Amerikaanse filmwereld had ik gelukkig de beschikking over relatief veel materiaal op het gebied van deze film. Na STAR WARS kwamen er veel soortgelijke films op de markt. De filmmaatschappijen lieten een aantal van hun films vertalen door Margreet Crommelin, die zich echter geen raad wist met de Science Fiction terminologie die in de speelfilms werd gebruikt. De maatschappijen namen op hun buurt kontakt met mij op vanwege Orbit en op die manier ontstond de samenwerking tussen Margreet en mij.

Hoe gaat dat dan in zijn werk?
We gaan samen naar de speciale filmtoonzaal van de desbetreffende filmmaatschappij en kijken naar de films. Op die manier krijgen we een indruk van het onderwerp. Bovendien beschikken we dan over het komplete draaiboek van de film, waarin niet alleen de tekst met de exakte tijdsduur, maar ook iedere scene staat beschreven. We kontroleren beide de tekst en de film. Bovendien wordt de tekst op de band opgenomen, zodat we in een later stadium het geluid kunnen afluisteren. Daarna laten we de film even bezinken om een dag later achter de schrijfmachine aan het werk te gaan. We werken zin voor zin af,

Steeds meer benzinestations en taxibedrijven schakelen over op een andere eigenaar: het BZZ-imperium van bijentemmer Kaaiman, tevens direkteur van de verzekeringsmaatschappij Fias & Co. Maar uiteraard zit er een luchtje aan de uitbouw van dit nieuwe imperium! Olivier Blunder steekt zijn omvangrijke neus weer eens in andermans zaken en is al spoedig een grootse samenzwering op het spoor. Spanning en boilepraat tot duizeligmakende hoogten opgevoerd. Greg op zijn best, en dat zegt genoeg. Een aanrader.
Olivier Blunder
Het BZZ-monopolie
Greg
Uitg. Dargaud-Oberon

luisteren naar de band en proberen de tekst en het visuele gedeelte zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

Vaak hoort men de klacht, dat de ondertiteling niet klopt met hetgeen dat men de (Amerikaanse) akteur(s) hoort zeggen. Dat komt voornamelijk omdat het Engels een zeer rijke taal is. Vaak kan men met één woord iets zeggen, dat men met vijf of zes woorden in het Nederlands moet omschrijven. Bij een film is men gebonden een de zogenaamde zichttijd. Dat is de tijd waarin de titels op het doek zichtbaar zijn. Er kan niet te veel tekst staan, want de kijker moet zowel de beelden als de tekst kunnen verwerken. In «drukke» films praten er soms drie of vier mensen door elkaar heen, terwijl je als filmvertaler slechts voor een zin van één persoon de ruimte hebt. Dan moet je het meest belangrijke facet te pakken zien te krijgen en dat moet je proberen te verwoorden.

Leverde dat bij de Star Wars films problemen op?
Nou en of. Neem bijvoorbeeld maar de scene in THE EMPIRE STRIKES BACK, waarin het Keizerrijk de aanval op de basis van

MG METRO CUP

LAATSTE AFSPRAAK VAN HET SEIZOEN!

Op 11, 12 en 13 november in de Rally van de Condroz (Hoei)
Allen daarheen om LUC DE MAEYER, de piloot van de KUIFJE-MG METRO, aan te moedigen! Hij staat met 50 punten 5de geklasseerd in de tussenstand om de METRO CUP. Leider Hacquin telt slechts 57 punten!

de rebellen inzet. Dat gebeurt met behulp van de «Imperial Walkers». Een begrip dat wij vertaalden met «looptanks», alhoewel we daar eigenlijk niet echt tevreden over waren. JEDI was niet zo gemakkelijk, want George Lucas had heel wat nieuwe figuren en situaties bedacht. Vandaar dat we behoorlijk wat tijd bezig zijn geweest aan het bedenken van namen voor bepaalde figuren, dingen en voorwerpen.

Heeft u veel aan uw kennis op Science Fiction gebied?

Vooral bij Science Fiction films is het belangrijk dat men zich in de situatie inleeft. Heel vaak, misschien wel te vaak, worden dergelijke films vertaald door mensen die van dit genre geen verstand hebben. Op die manier ontstaan heel vaak gevoelsmatige vertalingen, waarbij vaststaande begrippen verkeerd worden opgevat en uiteraard ook verkeerd worden vertaald.

Momenteel ben ik ruim veertien jaar aktief met Science Fiction bezig, waarvan de laatste vijf jaar als vertaler en uitgever. Als uitgever van Orbit verkeer ik bovendien in de gelukkige positie in een vroeg stadium veel achtergrondinformatie over Science Fiction films te kunnen bemachtigen.

Bovendien heb ik in 1980 een bezoek kunnen brengen aan de Lucasfilm Studio's. Dat was een verbluffende ervaring. In feite be-

STRIP TOP X

Plaats	Titel	Held	Auteur(s)	Uitgeverij	v. week
1.	Pest in 't paleis	—	Bosschaert/Van Meir	Kritak	—
2.	De Hippe Heksen	Suske en Wiske	Vandersteen	Standaard	—
3.	Het fritkotmysterie	Urbanus	Linthout	Loempia	5
4.	De bewaker	Rode Ridder	Biddeloo	Standaard	—
5.	De piraten van Pandarve	Storm	Lawrence/Lodewijk	Oberon	1
6.	De schaduwen voorbij	Thorgal	Rosinski/Van Hamme	Lombard	2
7.	Regenstorm	—	Derib	Lombard	—
8.	Eternus 9	—	Mesquita	Lombard	—
9.	Het apencircus	Jommeke	Nijs	Het Volk	—
10.	Black Face	Blauwbloezen	Lambil/Cauvin	Dupuis	3
11.	De zachte dood	Canardo	Sokal	Casterman	—
12.	Het zwarte licht	Dwaaskop	Eric	Lombard	—

Deze rubriek komt tot stand dank zij de medewerking van de volgende boekhandels: WONDERLAND, Hasselt - boekhandel VILAIN, Deurne- DE 9de KUNST, Gent - DE STRIP, Brugge - tijdschriftenhandel NOORD, Rotterdam (3 verkooppunten) - PANDA, 's Gravenhage

DE PIRATEN VAN PANDARVE

In dit tiende Storm-album wil Marduk, de theocraat van Pandarve, een brug slaan tussen zijn planeet en de aarde. Alleen met behulp van Storm kan hij de toegang tot het multiversum forceren... en de heerschappij over dat multiversum verkrijgen. Spijtig genoeg voor hem krijgt hij eerst met Roodhaar af te rekenen. Een sterk scenario van Martin Lodewijk en tekeningen zoals we die van Don Lawrence gewoon zijn: indrukwekkend! Een goede strip.

Storm
De piraten van Pandarve
Don Lawrence/Martin Lodewijk
Uitg. Oberon

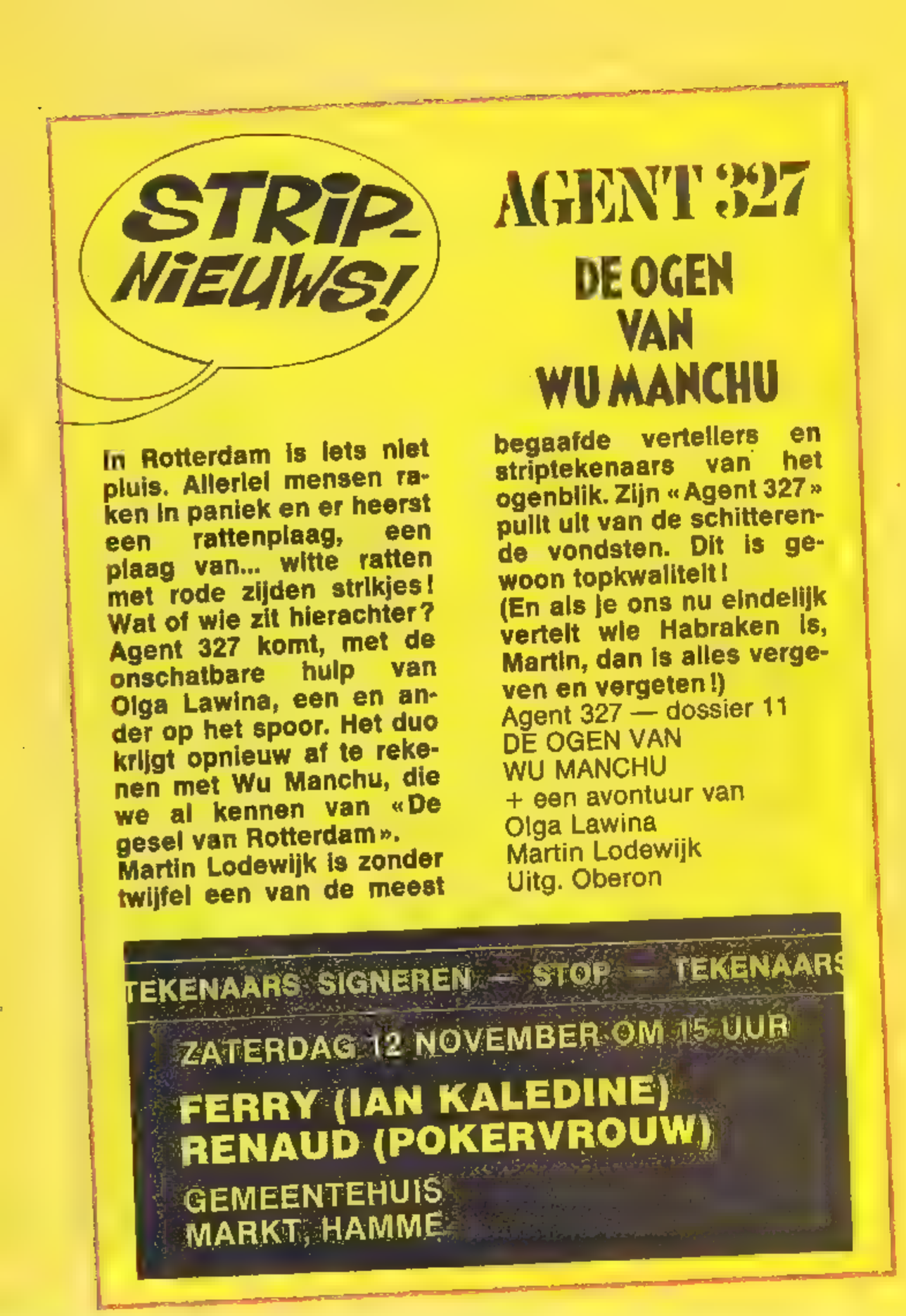

staan de drie Star Wars films voor het grootste gedeelte uit speciale effekten, die de kijker de illusie verschaffen dat de film zich ergens in een ver verwijderd melkwegstelsel afspeelt.

Vanwaar de naam Pruimtabak?
De naam Chewbacca vond men kennelijk te moeilijk voor het (jeugdige) publiek, waarvoor de film STAR WARS naar mening van de filmmaatschappij was bestemd. Chew kon heel gemakkelijk worden vertaald met Pruim(en) en Bacca met Tabak; samengevoegd ontstond Pruimtabak, hetgeen vooral kinderen aansprak.

Zowel in STAR WARS, EMPIRE als JEDI ontdekten we verschillen in de vertaling van Darth Vader. Hoe komt dat?
In EMPIRE werd de vraag gesteld, of de Kwade Heer inderdaad de vader van Luke Skywalker was. Aangezien we met de vertaling rekening met dit feit wilden houden, werd de naam met *Veder* vertaald. Dat was misschien verwarrend, maar het leek ons de beste oplossing, omdat er anders zinnen op het scherm zouden verschijnen als: «Is Darth Vader mijn vader?» In het derde deel van de trilogie hebben we met de «echte» naam gewerkt. Aangezien de naam van Darth Vader in JEDI bekend was konden we dat gemakkelijk doen en het resultaat was minder storend.

Welke andere Science Fiction films heeft u ook nog vertaald naast de Star Wars films?
Verder zijn dat OUTLAND, THE BLACK HOLE, BATTLE BEYOND THE STARS en TRON geweest. Van al deze films zijn ook in de Orbit uitgebreide besprekingen verschenen.

Waar kan men Orbit krijgen?
In Nederland is het blad in de betere boek- en tijdschriftenwinkels te koop. Belgische liefhebbers sturen best een aanvraag naar Orbit, Postbus 3411 te 3003 AK Rotterdam. De benodigde gegevens worden dan automatisch toegezonden.

Wonderlijke, fabelachtige, mythologische visioenen die zich opdringen, onvergetelijk en toch... verbonden door een ijzeren logika en samenhangend met een aantal problemen van nu, helder en indringend als een laserstraal...
Mensen met emoties, net zo reeël als jij en ik, die het verbijsterende kosmische verhaal van Eternus 9, die midden in zijn leven geboren werd, nog schokkender en aangrijpender maken.
Een strip met een nieuwe toon, vol kontrasten en met invloeden van SF en het hindoeïsme.
Eternus 9 — voor wie het aandurft.

ETERNUS

ETERNUS 9
ZOON VAN DE KOSMOS

Victor Mesquita
reeks «Kaleidoscoop»
64 p.

LOMBARD UITGAVEN

ROODOOG

GORDON BESS

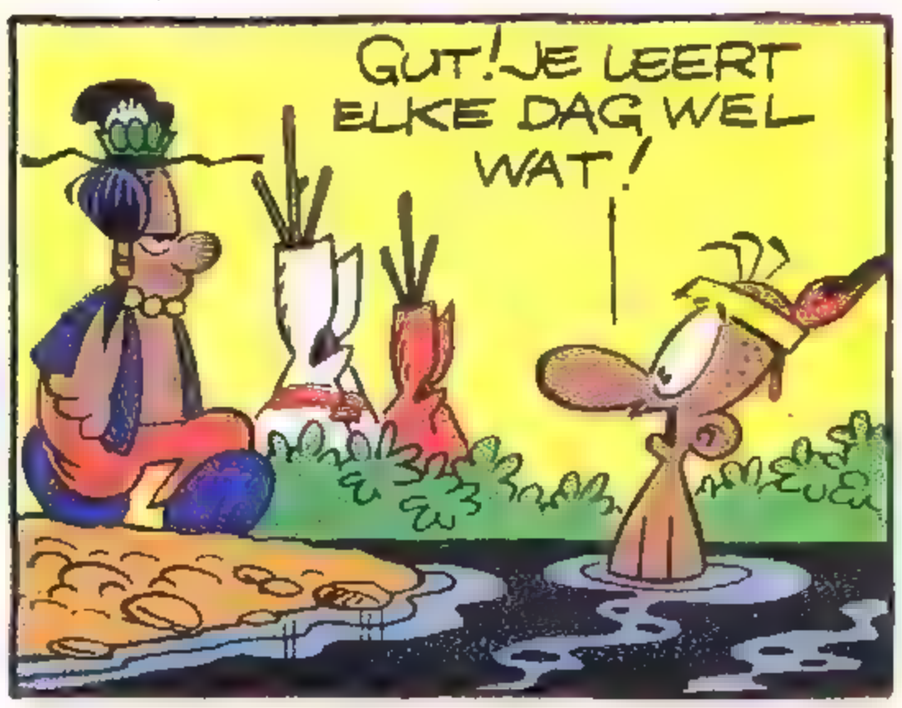

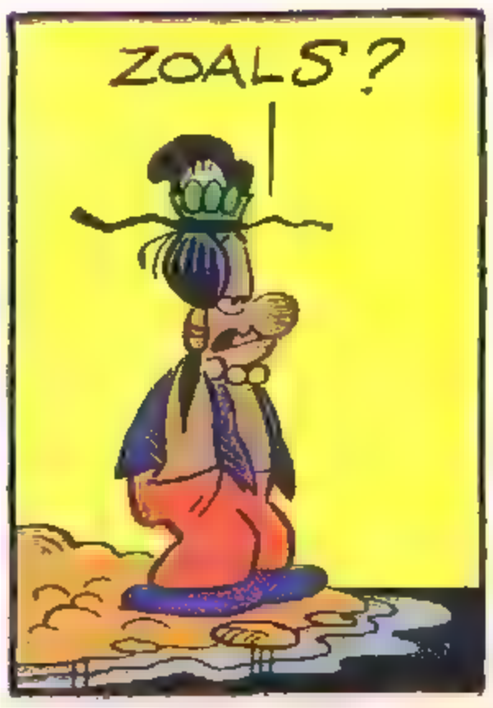

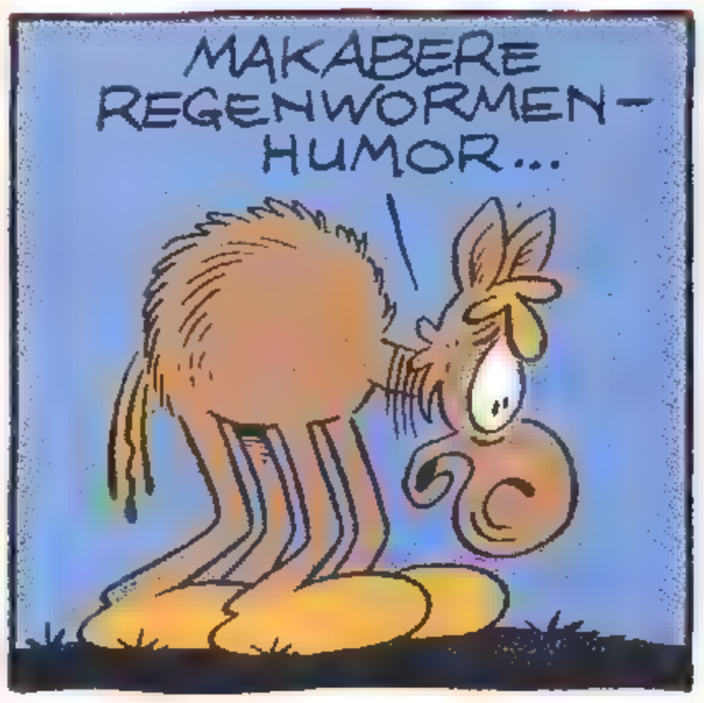

Meneer Edouard

DIDGÉ

4A -

4B.

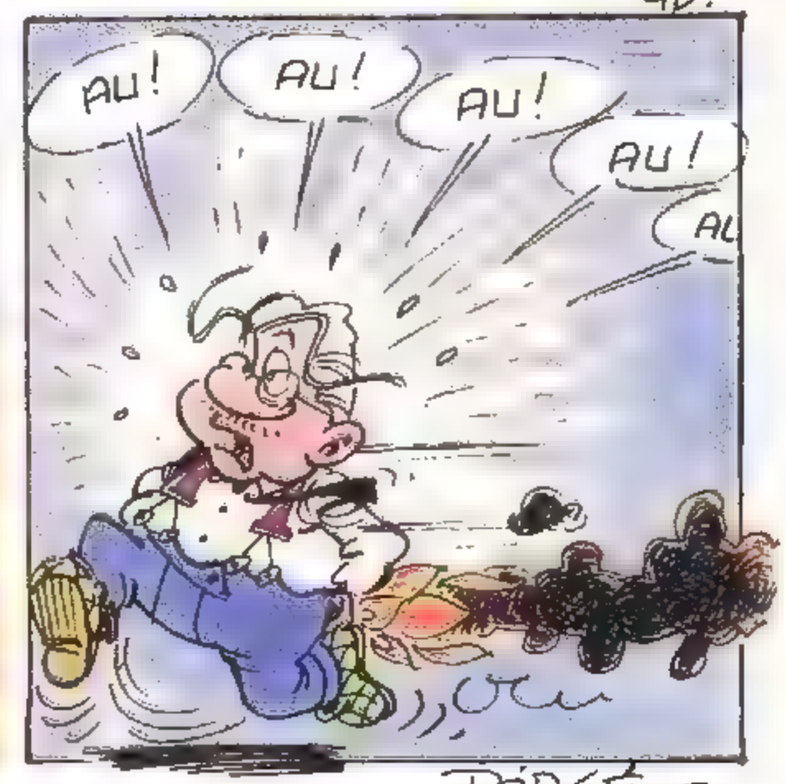

DIDGÉ

„Voor straf om 7 uur naar bed ma!"

„Als je aan m'n Sjimpies, Sjampies of Sjompies komt."

Nieuw van Smiths: Je eigen Sjimpies, Sjampies of Sjompies met pindakaas, kaas of hazelnoot. Smiths

CLIFTON

TURK
B. de GROOT
BRETON

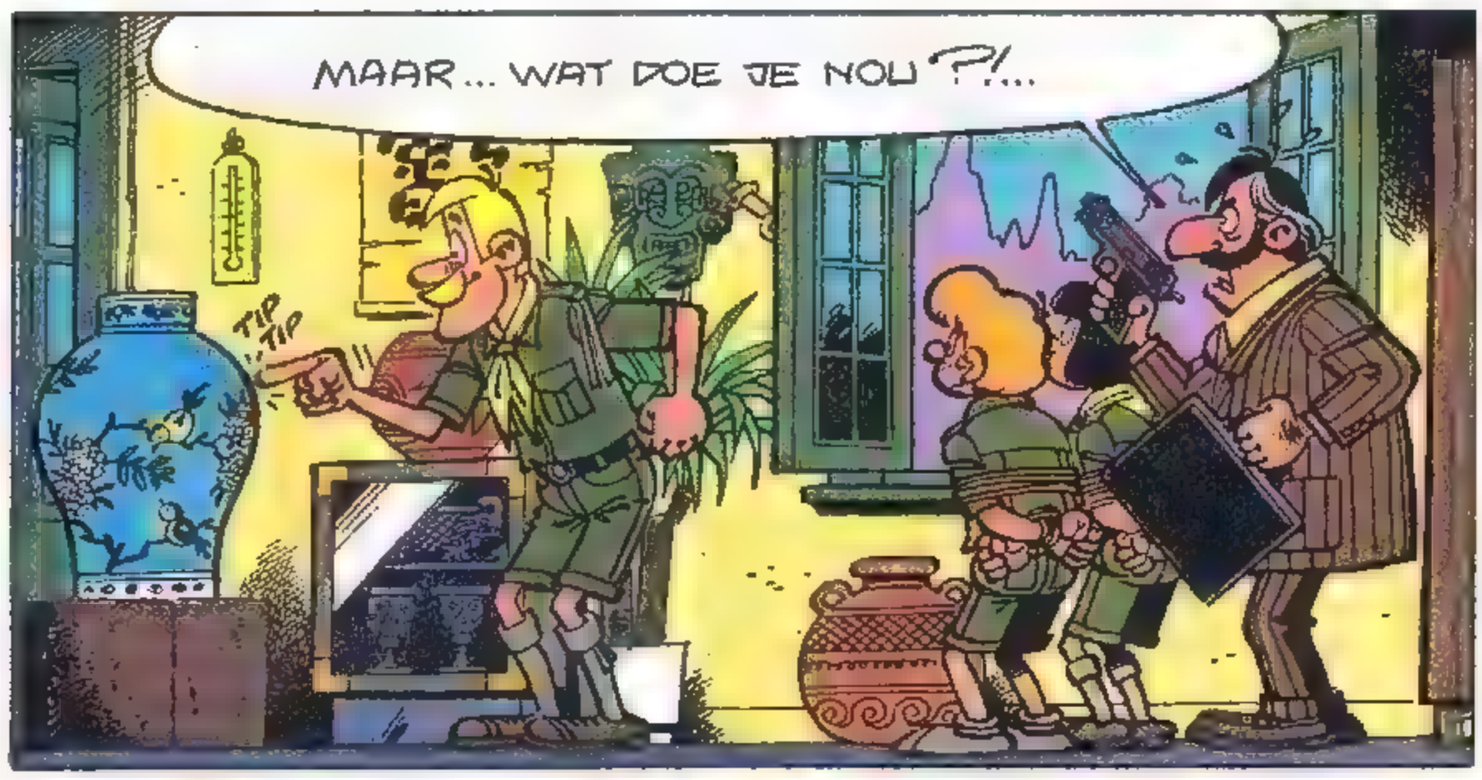

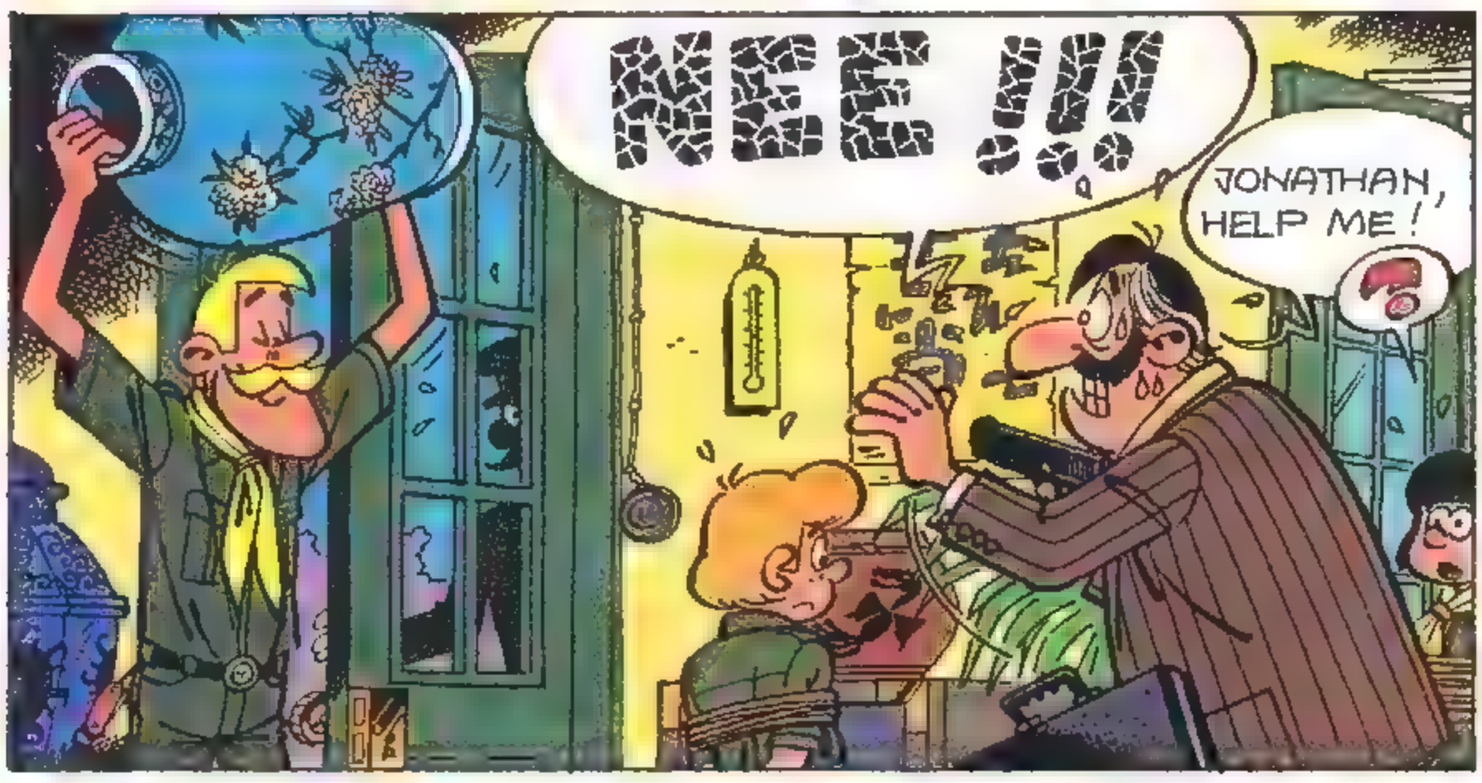

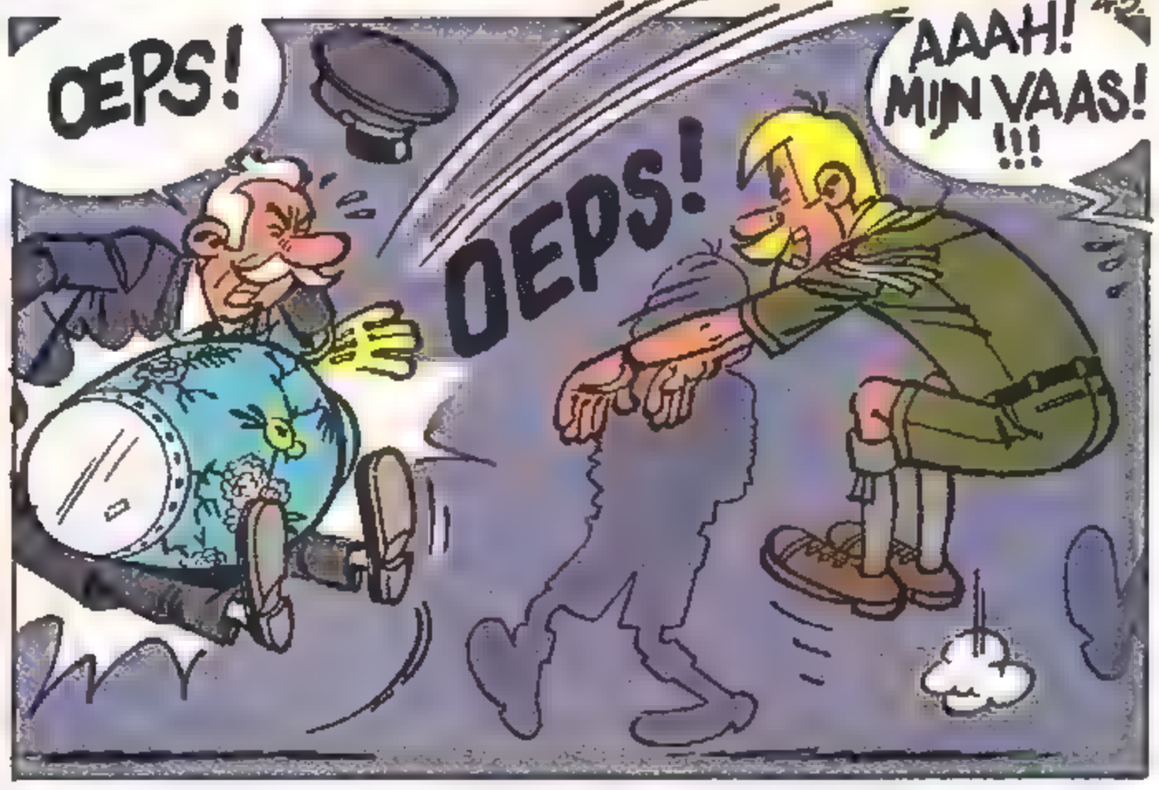

SAMENVATTING: De kolonel heeft twee kidnappers gevangen genomen, maar de chef houdt de kinderen nog altijd in gijzeling. En hij is gewapend!

KIDNAPPING

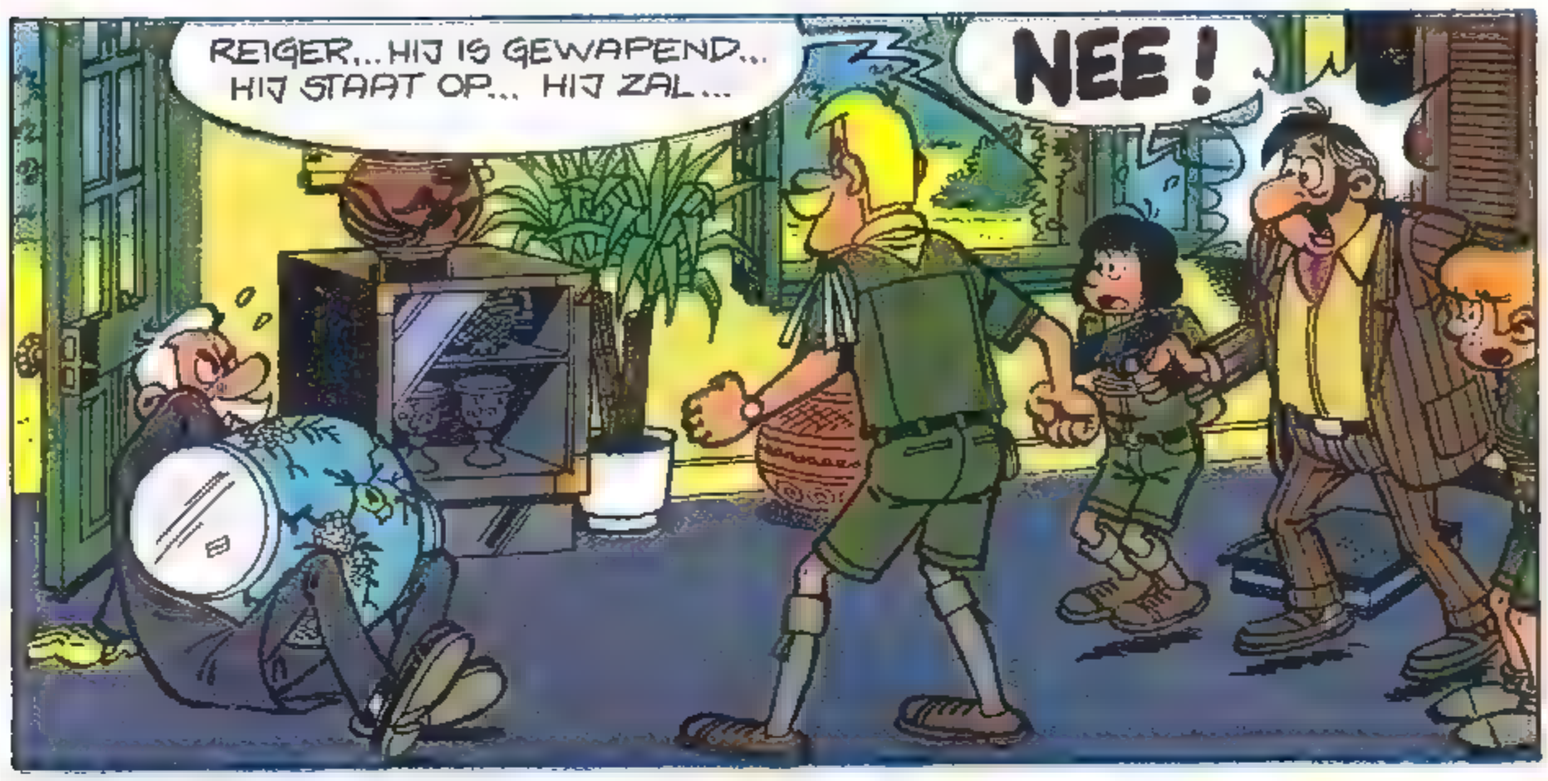

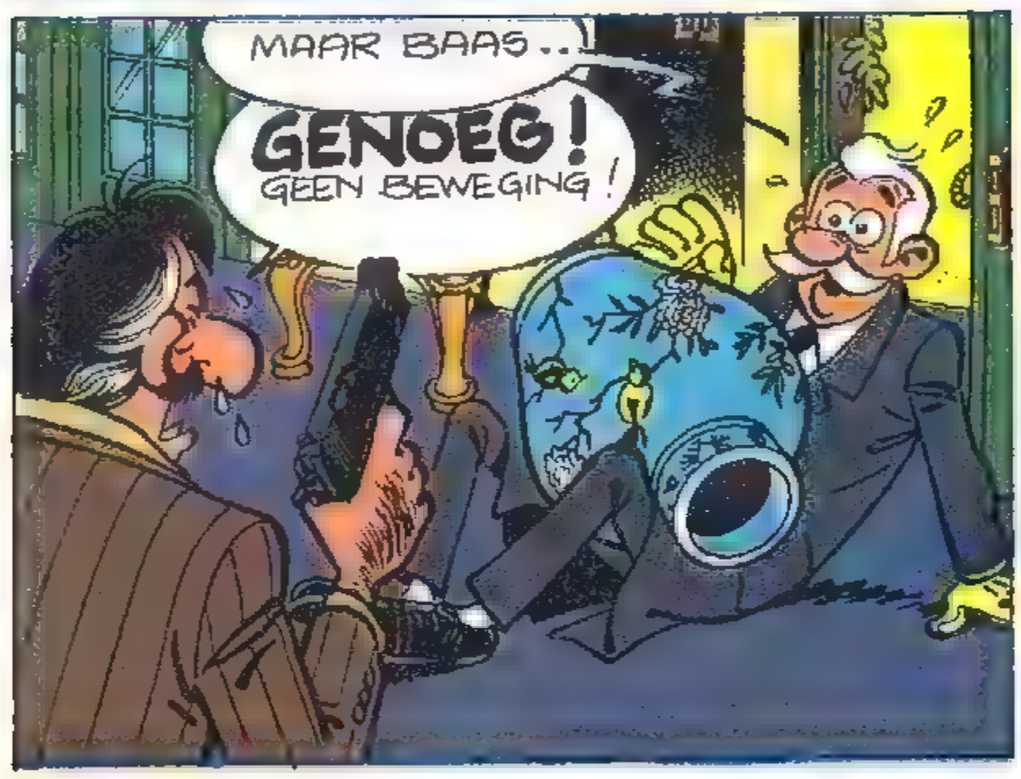

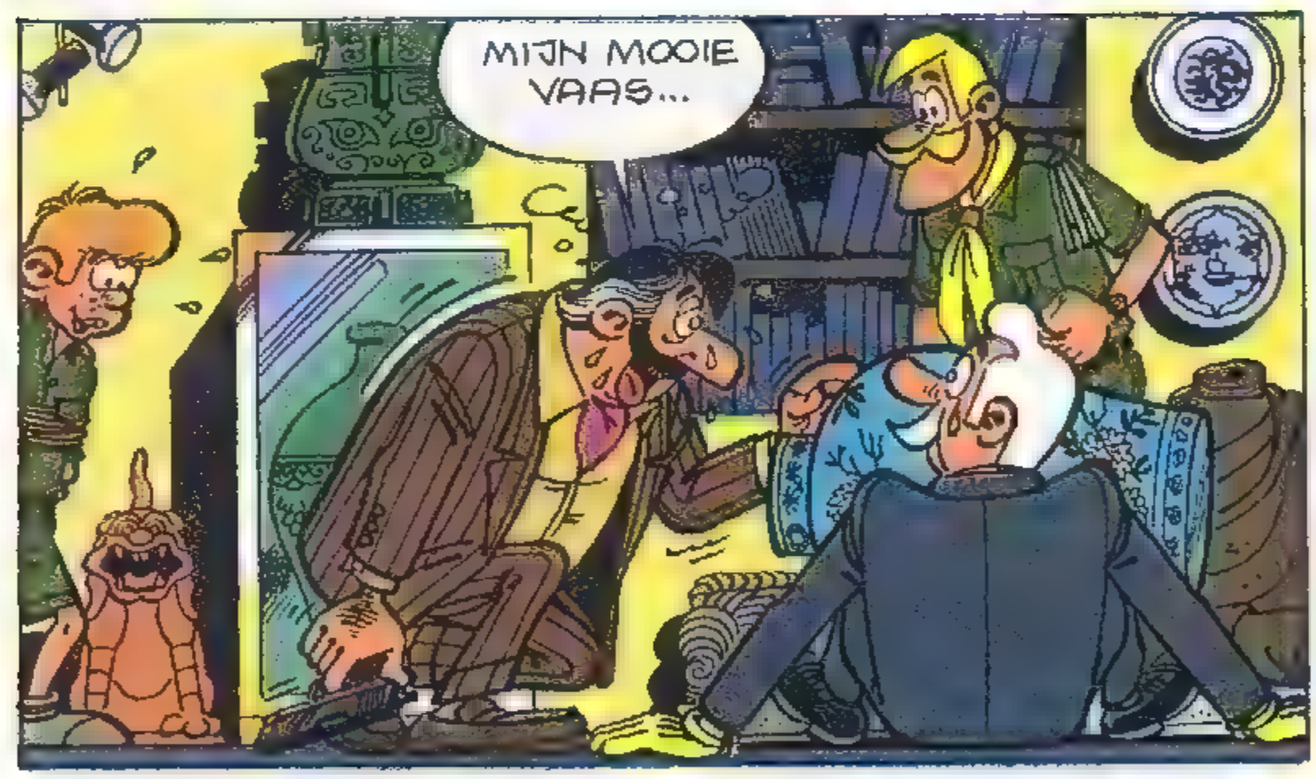

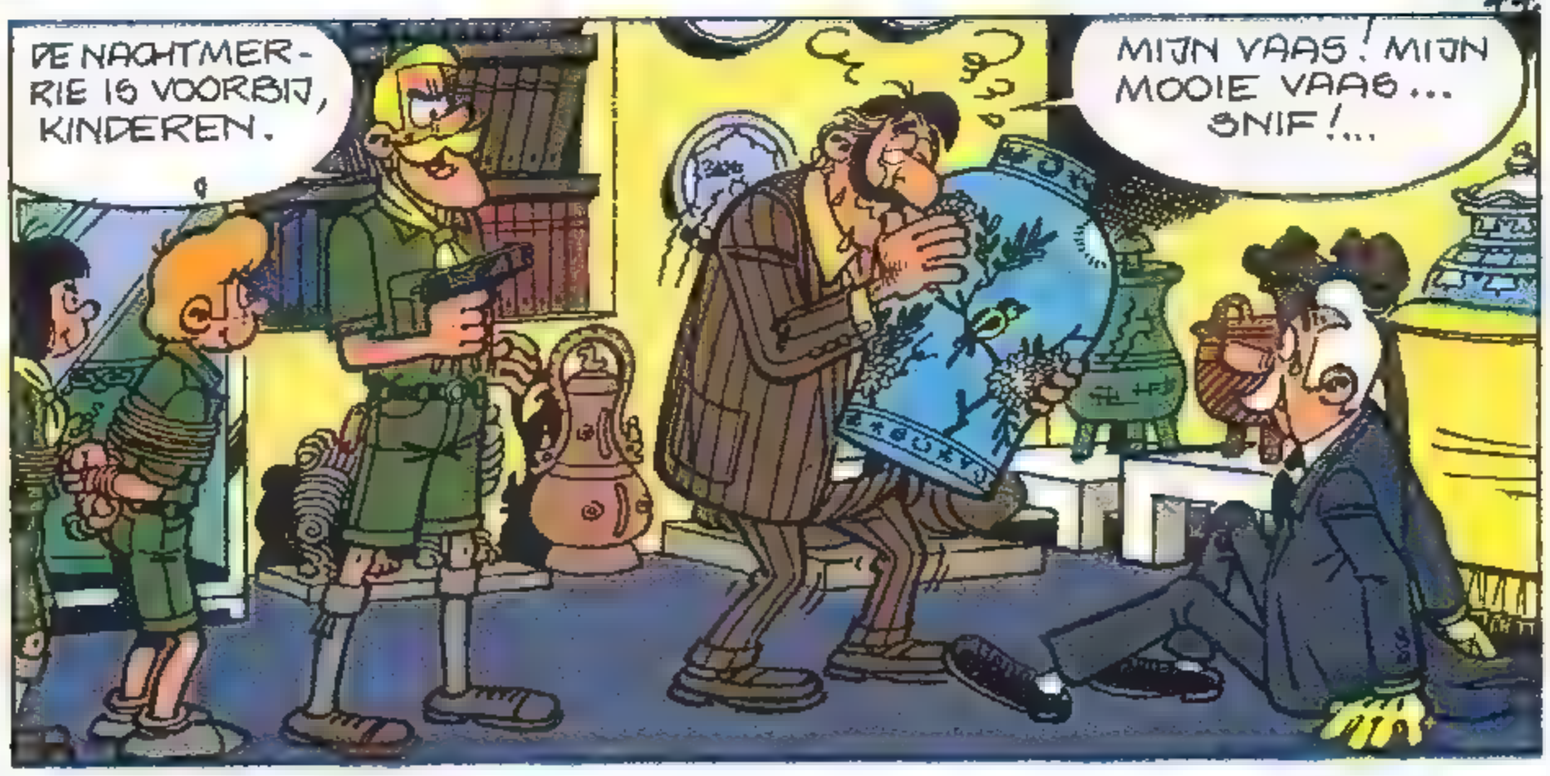

SLA OM

CLIFTON

JIJ, JONATHAN!... DAT HAD IK NOOIT GEDACHT...

HIJ WAS HET BESTE IN STAAT DE GANGSTERS OP DE HOOGTE TE HOUDEN VAN DE GEDRAGINGEN VAN UW ZOON...

JA... MAAR WAAROM HEEFT HIJ ME VERRADEN?...
PIK

VOOR HET GELD NATUURLIJK!...
TIP TIP TIP

HALLO? POLITIE?

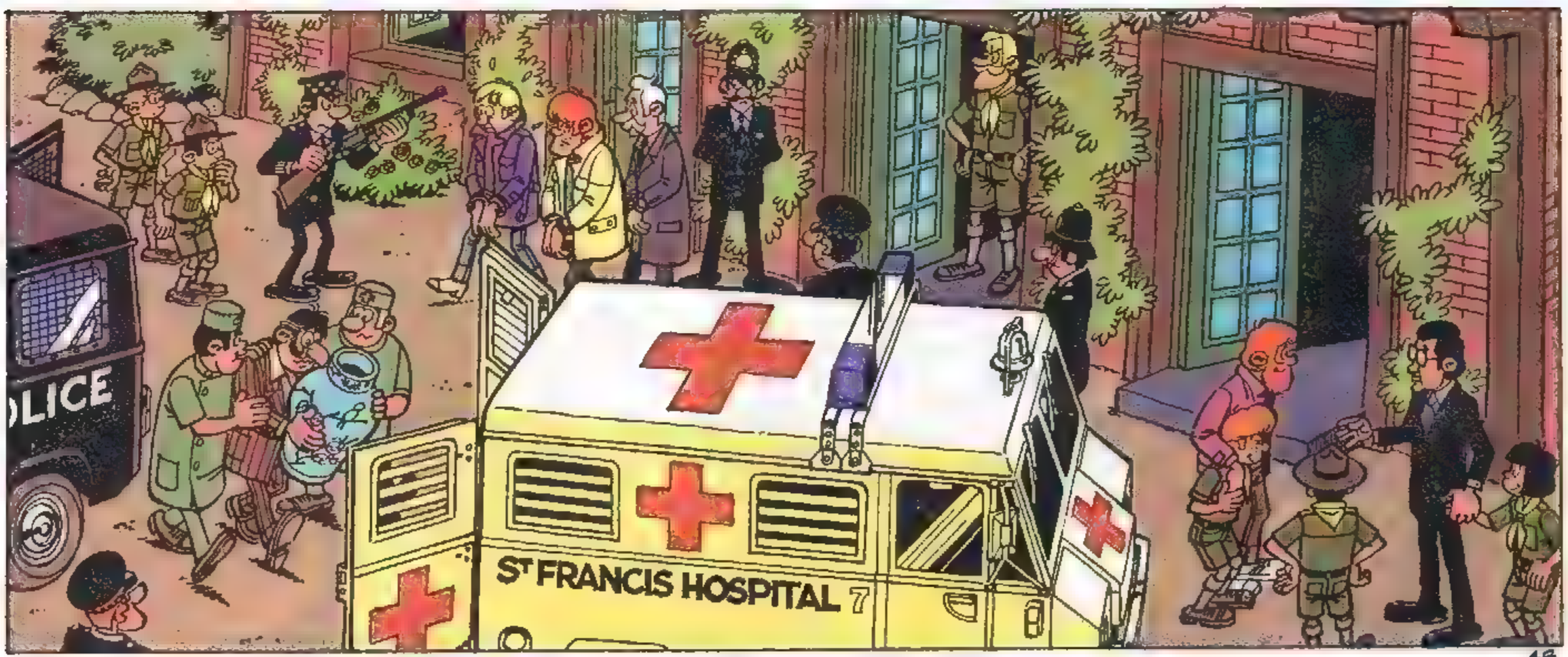
OLICE
ST FRANCIS HOSPITAL 7

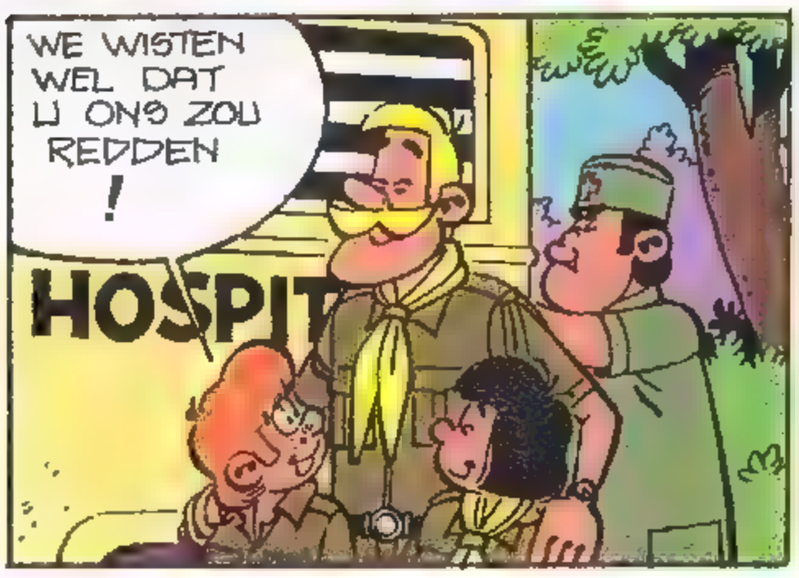
WE WISTEN WEL DAT U ONS ZOU REDDEN!
HOSPIT

WIJ ZIJN U WAT DAT BETREFT HEEL WAT VERSCHULDIGD...
HELEMAAL NIET... DE JONGENS VIELEN ONDER MIJN VERANTWOORDIG... SPREEKT VANZELF...
MAAR TOCH!

VRAAG JE BOEKHANDELAAR
SIR JASON
M'N NIEUWSTE ALBUM!

* BIJEENKOMST VAN PADVINDERS UIT ALLE LANDEN.

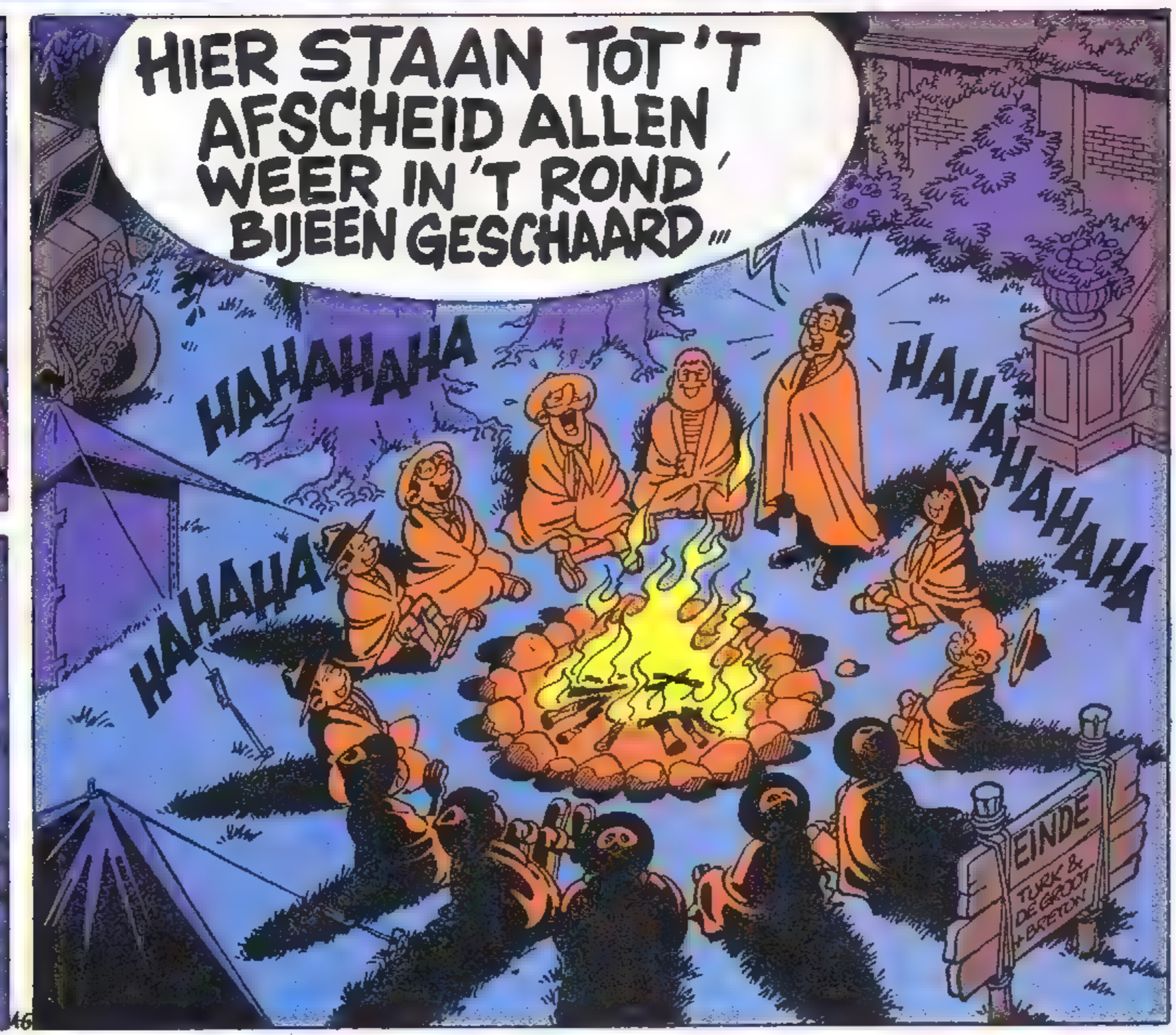

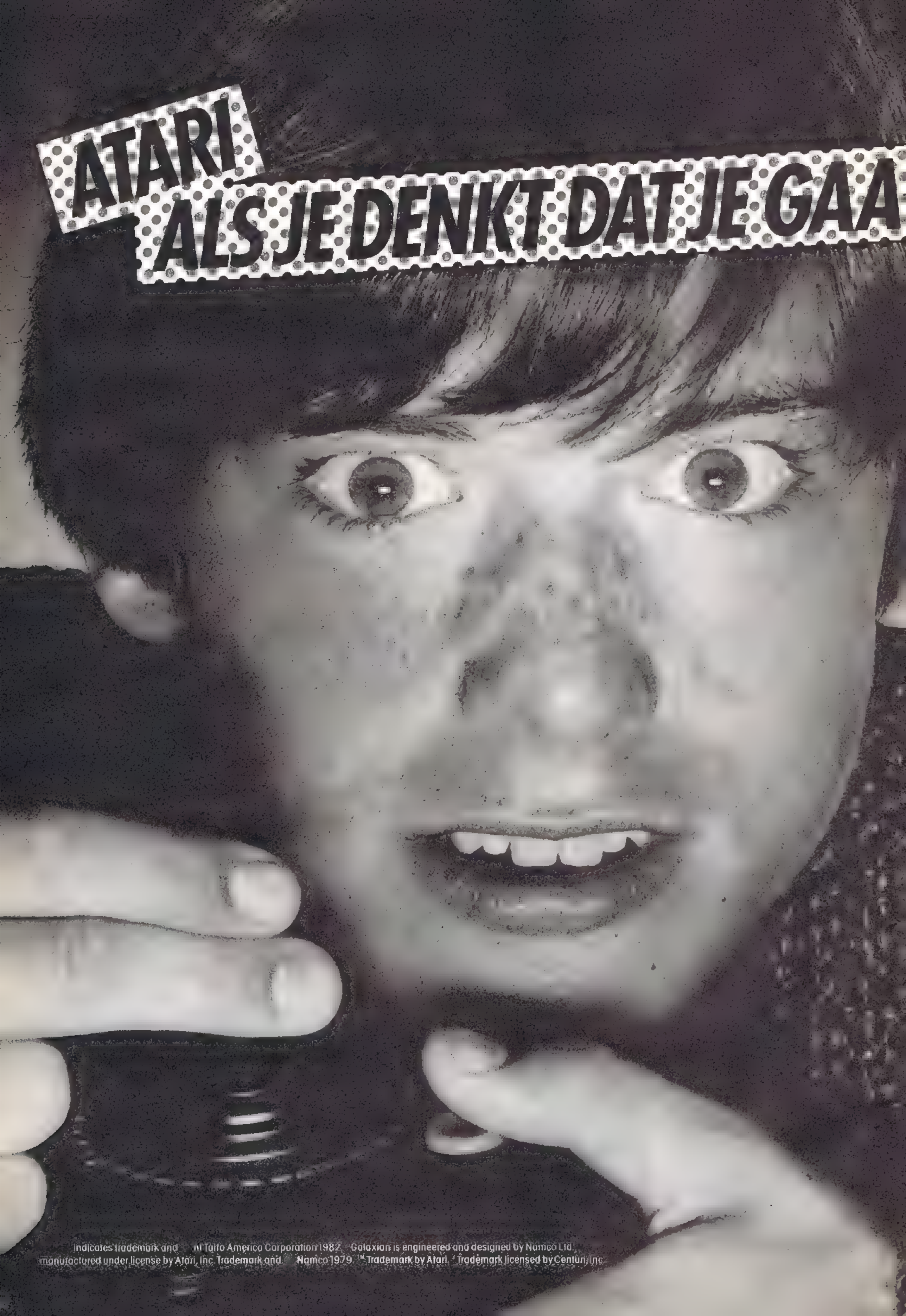

indicates trademark and ™ Taito America Corporation 1982. Galaxian is engineered and designed by Namco Ltd.
manufactured under license by Atari, Inc. Trademark and © Namco 1979. ™ Trademark by Atari. ® Trademark licensed by Centuri, Inc.

T WINNEN BEN JE VERLOREN.

Het lijkt simpel. Maar spelen met Atari blijft een echte uitdaging. Het is daarom niet verwonderlijk dat de Atari spellen zo beroemd zijn geworden.

We hebben de Atari spellen namelijk moeilijk gemaakt. Maar zeg nou zelf: de overwinningen die het lastigste zijn om te behalen, smaken het best.

Meestal leg je het af tegen Atari. Maar soms, met een flitsende reaktiesnelheid en een sterk concentratievermogen ben je Atari te snel af.

Dan smaakt de overwinning zoet, maar blijf op je hoede.

A Warner Communications Company

ATARI®

ATARI WIL ALTIJD WEER VAN JE WINNEN.

© 1983 Atari Inc. alle rechten voorbehouden. ™, handelsmerken van Atari, Inc.

Vul deze bon in als je een Atari spelcomputer bezit en nog geen Atari Club Nieuws ontvangt.

Naam: _____

Straat: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Geboortedatum: _____

Nr. spelcomputer (onder apparaat): _____

Sturen aan: Atari Club, Cortenberglaan, 71
1040 Brussel.

Niet direkt «nieuw» te noemen, dit stripalbum, maar merkwaardig is het wel. De cover leidt je op een onbegrijpelijk dwaalspoor, want op die cover lees je dat het album van *Carlos Giménez* is. En dat klopt... gedeeltelijk. Giménez is in onze kontreien vooral bekend als tekenaar van *Dani Futuro*, en het kan niet ontkend worden dat de man «poot heeft». Hij tekent op een forse manier, nogal erg «Italiaanse school», en je kan hem nooit op een zwak moment betrappen. Hij wordt dan ook driftig gekopieerd en niet alleen maar door amateurs. Met name *Esteban Maroto*, die om een of andere duistere reden door twee of drie mensen als een goed tekenaar beschouwd wordt, hield zich indertijd bezig met het jatten van figuren van *Jeff Jones*, die hij dan in een dekor van Giménez plakte. Op die manier heeft Maroto een pseudo-SFstrip met Egyptische oprispingen in mekaar geklungeld. Ik weet niet meer precies waar die groteske papierverspilling verschenen is, maar voor eventueel geïnteresseerden wil ik het (op verzoek) wel even nagaan. Om een lang verhaal kort te maken: Giménez is een uiterst bekwaam vakman, maar ik kan hem bezwaarlijk onder de gedreven kunstenaars rekenen. En als je dan een album ziet waarvan je veronderstelt dat hij ook de tekst geschreven heeft, bedenk je je wel een paar keren vooraleer je dat album koopt. Maar als je het schutblad van HOM omslaat wacht je een aangename verrassing: het verhaal is niet van Giménez, maar van SF-auteur *Brian Aldiss*. En dat is wel een reden om er een paar honderd frank aan te wagen. HOM blijkt een erg goed verhaal te zijn, dat zeker te lijden heeft onder de verwerking tot strip maar dat, ondanks die beperking en mede dank zij het vakmanschap van Giménez, overeind blijft als een huis. HOM is goed zonder sensationeel te zijn, boeiend zonder meeslepend te zijn, aangenaam om zien zonder er van wakker te liggen. Voor mensen die Science Fiction automatisch associëren met Star Wars kan het een openbaring zijn. Het is, kortom, gewoon oerdegelijk vakmanschap. En in een tijd waarin de stripmarkt overspoeld wordt door minderwaardig materiaal is dat een pluspunt van jewelste.

HOM
Carlos Giménez, naar een verhaal van Brian W. Aldiss
Uitg. Arboris

© Walt Disney Productions

In deze training winnen we elke beker,
en we zijn toch de mooiste zeker.
Kijk eens hoe ze springt en rent,
straks raakt ze nog wereldbekend!

Trainingspak
Mississippi

adidas® Het wereldmerk met de 3 strepen.

Borsumij Sport N.V.
1740 Ternat

CHICK BILL

SAMENVATTING: De broertjes Hayscrow hebben een saloon gewonnen met gokken. Het feit dat zij het leger uitnodigen maakt er hun bedoelingen niet duidelijker op. Kid loopt nog altijd met zijn hoofd in de wolken...

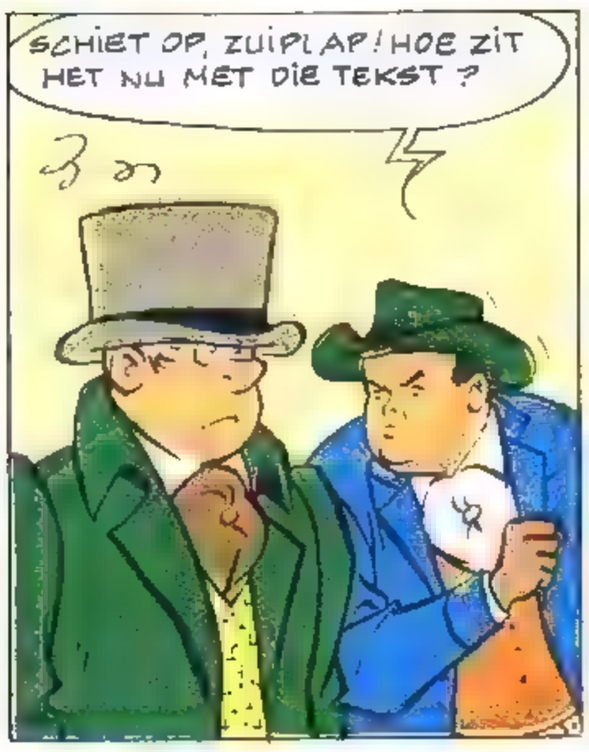

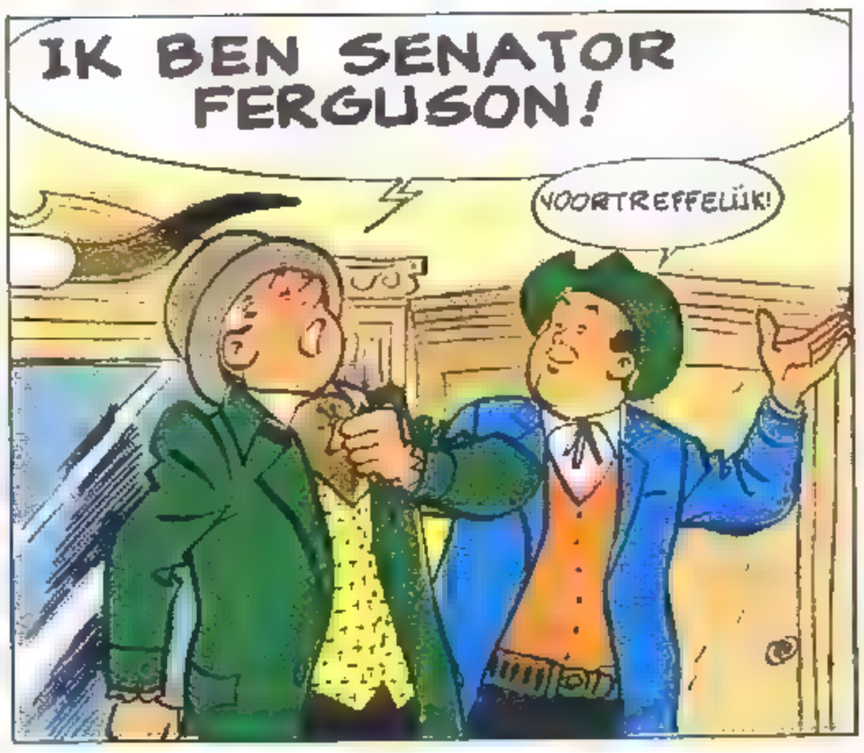

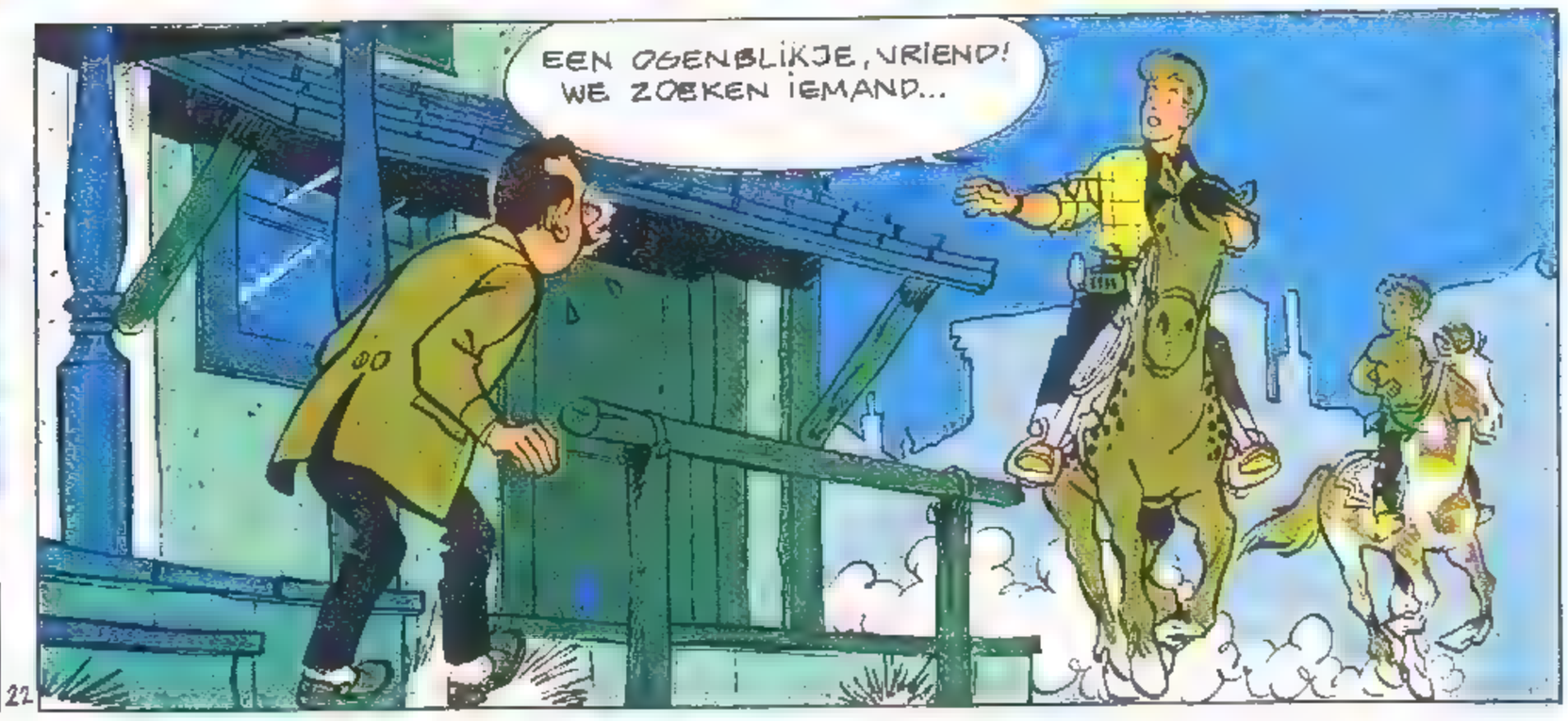

SLA OM

CHICK BILL

TIBET
GREG

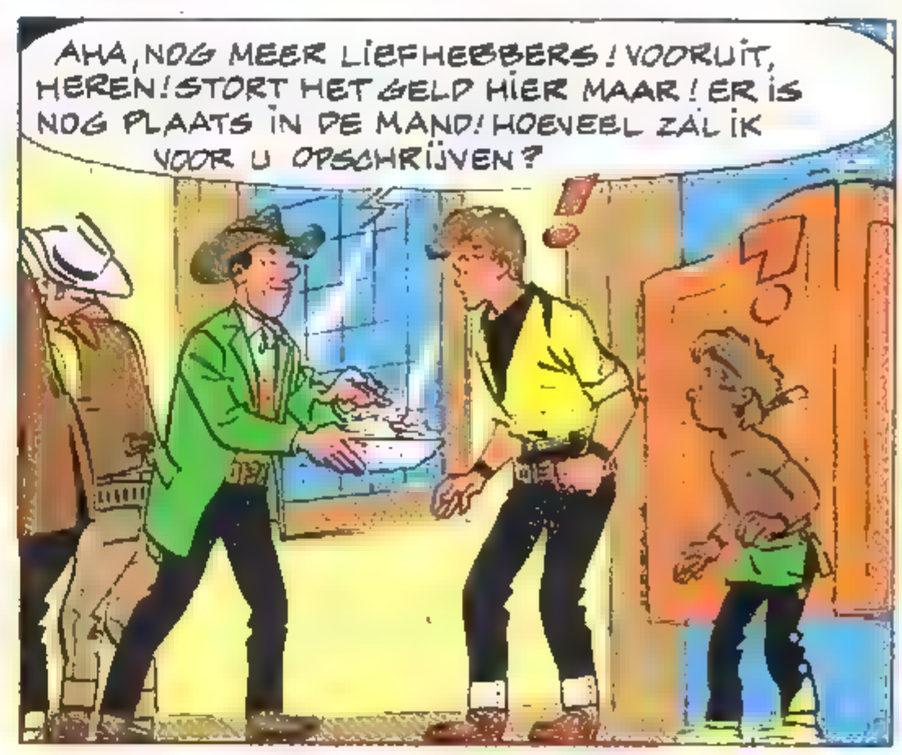

DRIE SCHOTEN VOOR DE SENATOR

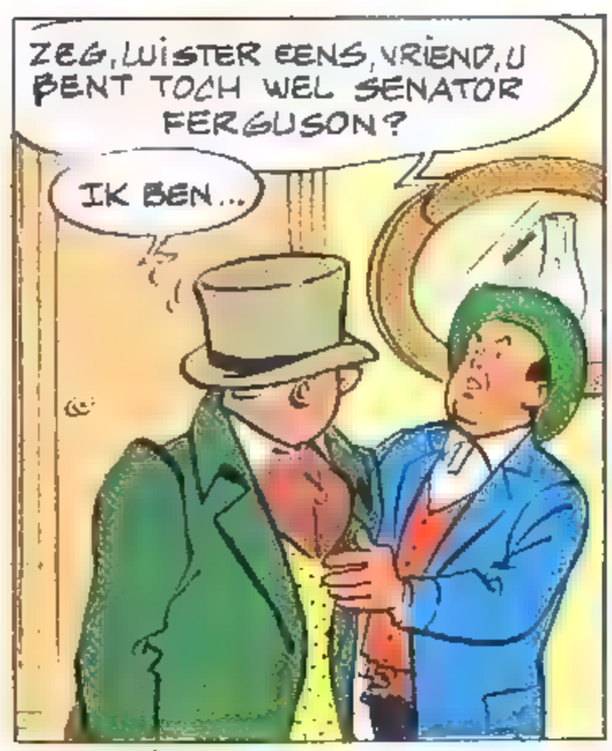

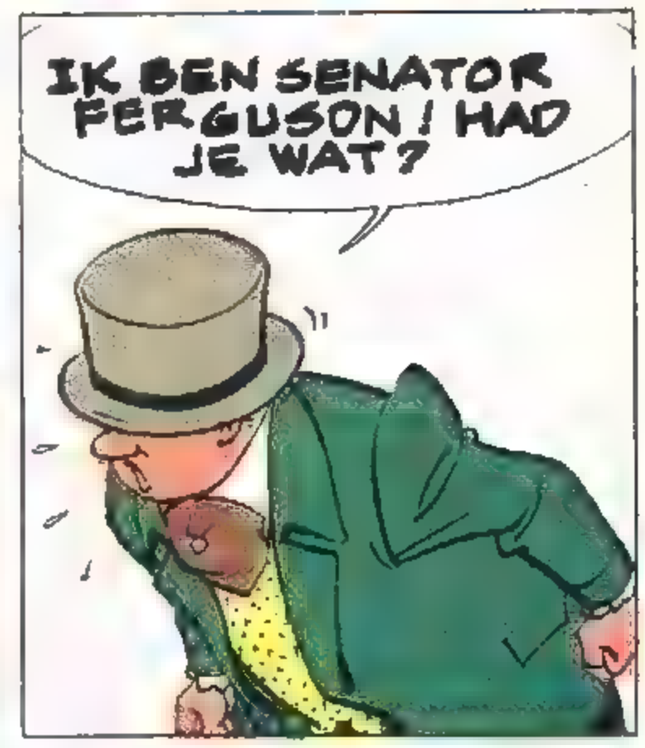

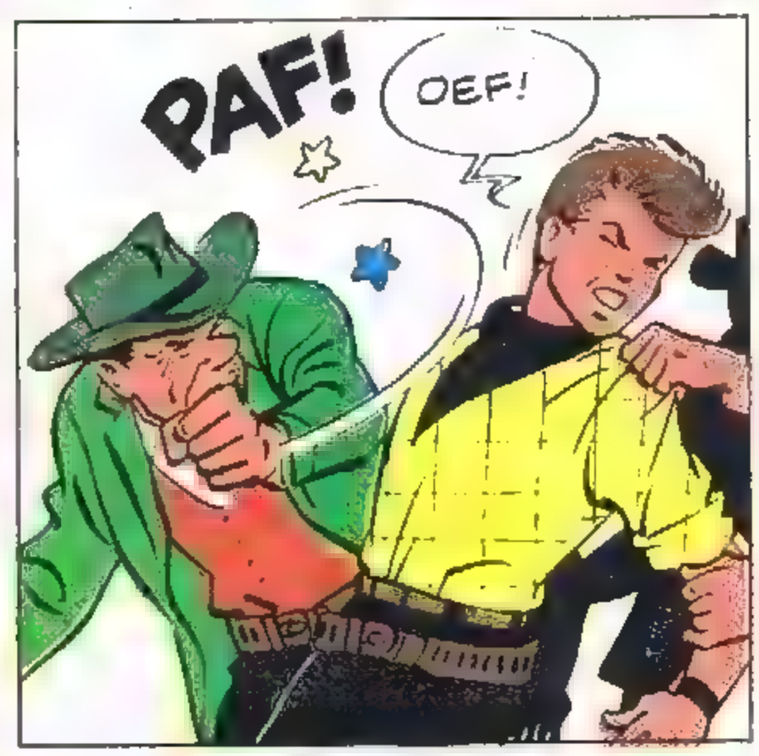

SLA OM

CHICK BILL

wordt vervolgd

JUGURTHA

SAMENVATTING: Bituit en de legionnair zijn heelhuids uit de arena gekomen. Vania is in handen van Marsia. Aïcha raakt geïntrigeerd door de dingen die zich afspelen...

SLA OM

JUGURTHA

FRANZ
J.-L. VERNAL

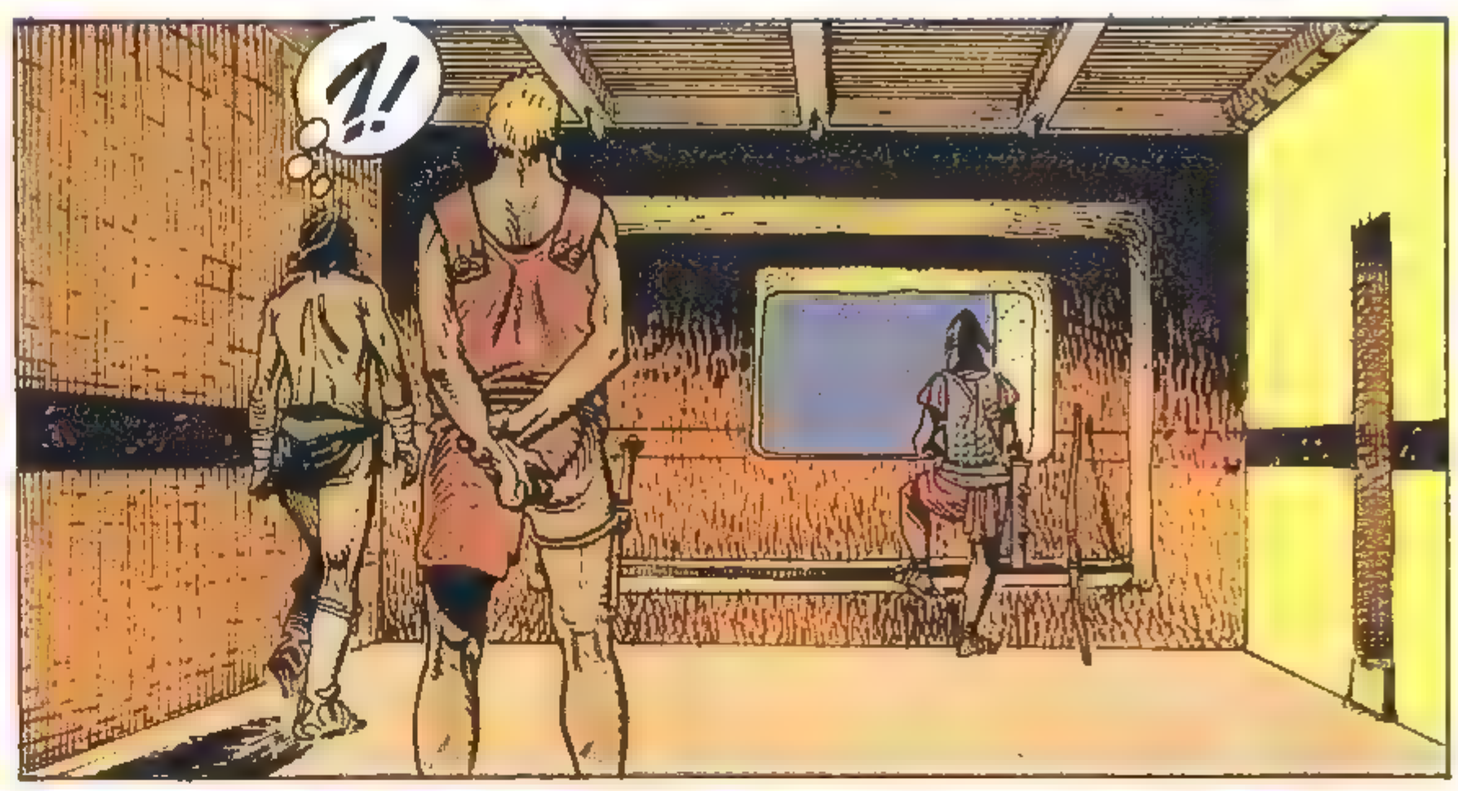

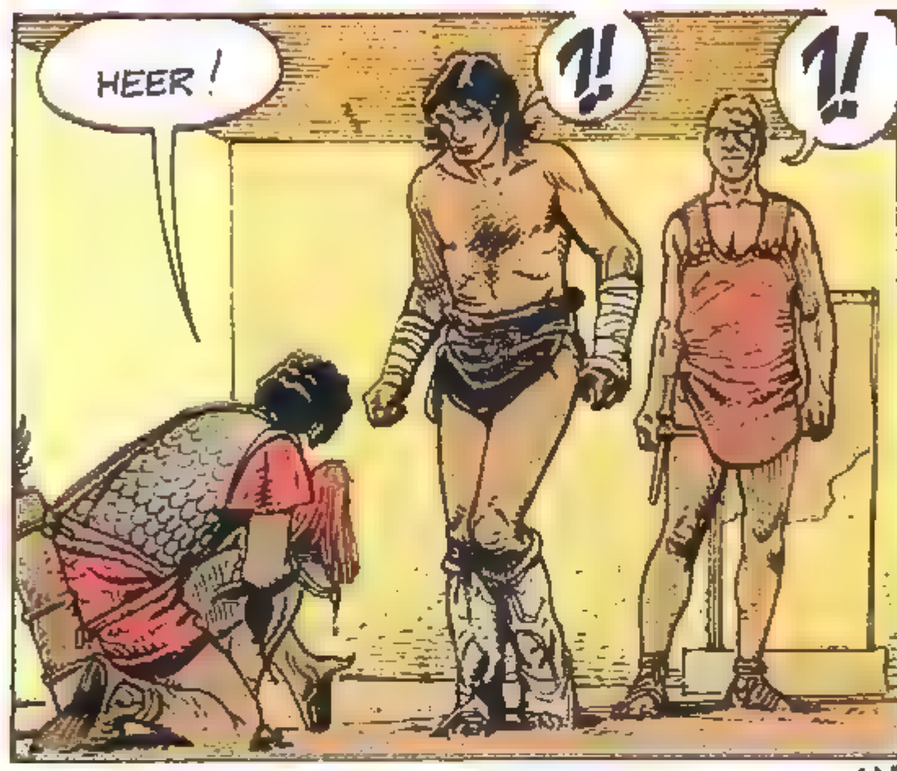

(1) "DE PRINS VAN NUMIDIE" EN "DE KELTIBERISCHE HELM"

HEBBEN VEEL SOLDATEN GEHOORD WAT JE ME NU VERTELT ?
EEN PAAR...

MISSCHIEN DAT ALS DAT GERUCHT ONDER DE SOLDATEN VERSPREID RAAKT... DAT DAN DE ALGEMENE ONTEVREDENHEID EEN OPSTAND KAN VEROORZAKEN...
MISSCHIEN ...

EN MISSCHIEN DAT JIJ JE KON BELASTEN MET HET VERSPREIDEN VAN HET GERUCHT...
NEE!

WAT NOU, NEE ?
IK WIL NIET MET EEN DOORGESNEDEN KEEL EINDIGEN, ZOALS DIE TWEE...
!?

DAN HEB IK EEN ANDER IDEE... VERTEL ALLES AAN BRUTUS, JE WEET WEL, DE SOLDAAT MET WIE IK GEVOCHTEN HEB IN DE ARENA... HIJ MOET ZO'N HEKEL HEBBEN AAN MARSIA DAT HIJ ZAL SPREKEN... AKKOORD ?
JA... IK ZAL MET BRUTUS SPREKEN ...

HEER... HET TWEEDE WAT IK WOU ZEGGEN IS DAT IK BEREID BEN U TE HELPEN HIER VANDAAN TE KOMEN, ALS WE EEN MIDDEL KUNNEN VINDEN...
IK DANK JE...

JE SCHIJNT NOGAL ONVERSCHILLIG TE ZIJN OVER HET VERJAGEN VAN DE TIRAN MARSIA ...
WEES NIET BOOS OP ME, VRIEND BITUIT... EERLIJK GEZEGD: WAT MARSIA OF DEZE STAD OVERKOMT LAAT ME KOUD. IK DENK MAAR AAN ÉÉN DING: MIJN VRIENDIN TERUGVINDEN EN HIER VER VANDAAN ZIEN TE KOMEN, ZO SNEL MOGELIJK...

IK HEB GEEN BEHOEFTE OM AAN EEN OF ANDERE OPSTAND OF EEN ANDER VOLKSVERMAAK MEE TE DOEN...
WIE WEET, JUGURTHA... OM HIER WEG TE KOMEN ZUL JE MISSCHIEN MOETEN MEEDOEN...

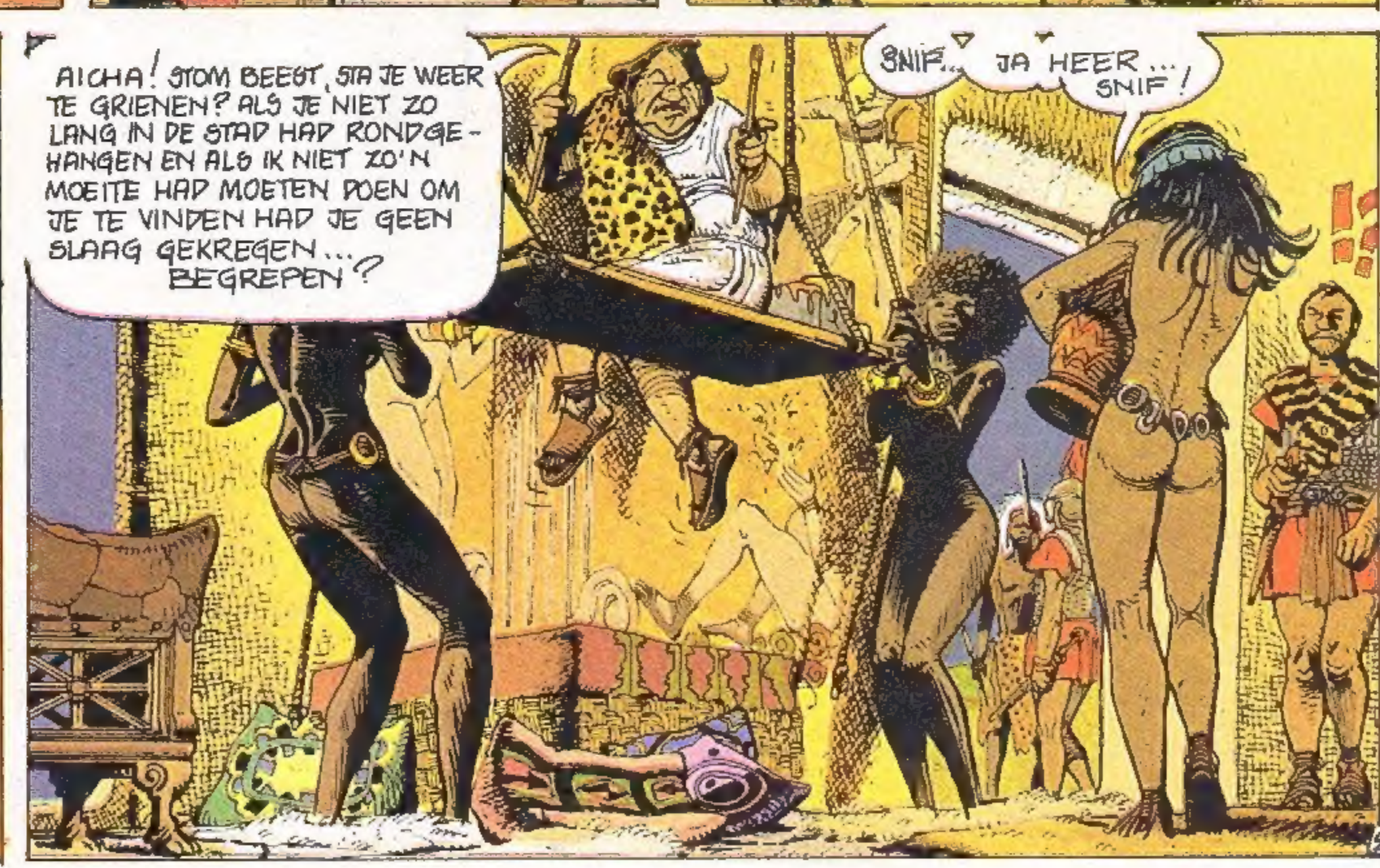
AICHA! STOM BEEST, STA JE WEER TE GRIENEN? ALS JE NIET ZO LANG IN DE STAD HAD RONDGEHANGEN EN ALS IK NIET ZO'N MOEITE HAD MOETEN DOEN OM JE TE VINDEN HAD JE GEEN SLAAG GEKREGEN... BEGREPEN ?
SNIF...
JA HEER... SNIF!
!?

JUGURTHA

WE KUNNEN DE HELE ROUTE VOLGEN, HEER, EN DE HELE WEG GAAT VIA DE DAKEN... EN OVER DE DAKROUTE ZULLEN MORGEN BALDAKIJNEN KOMEN OM ONS TEGEN DE ZON TE BESCHERMEN...

PRACHTIG... GEWELDIG!

wordt vervolgd

Dit weekblad moet verkocht worden tegen de verplichte prijs. Het mag noch in een leesmap, noch in huur gegeven worden, behalve wanneer de uitgever zijn toestemming heeft verleend! Tekeningen en manuscripten — niet door ons gevraagd — worden niet teruggezonden.

Het weekblad «Kuifje» **Lombard Uitgaven**
P.-H. Spaaklaan 1-11, 1070 Brussel — Prk. 000-0190916-20
Uitgever: Raymond LEBLANC, Is. Gerardlaan 9 - 1160 Brussel
Directeur: Guy LEBLANC
Redactie: J.-L. VERNAL, M. VAN OPPEN
Fotogravure: DE SCHUTTER N.V.
Offsetdruk: DE BIEVRE p.v.b.a. - Brasschaat

Advertenties voor België: Tel.: 02/522.56.00

ABONNEMENT	BELGIË	BUITENLAND	
Geldt niet voor Nederland		+ verzendings-kosten	TOTAAL
3 maanden (+ extra-nummer)	600 BF	—	—
6 maanden (+ 2 extra-nummers)	1.180 BF	490 BF	1.670 BF
1 jaar (+ 4 GRATIS extra-nummers)	2.150 BF	975 BF	3.125 BF
2 jaar + 8 GRATIS extra-nummers)	4.250 BF	1.950 BF	6.200 BF

BUITENLAND
Frankrijk en Zwitserland
S.A.R.L. LOMBARD FRANCE, 80 avenue du Maine, 75014 PARIS
CANADA Les Messageries Dynamiques, 775, Bld Lebeau - Montréal Qué H4N 1S5

KUIFJE-NEDERLAND
Albracht Lektuur Diensten b.v. Postbus 60
3417 ZH Montfoort - Tel.: 03484-2544 (kantooruren)
Abonnementen: 1/2 jaar f. 49.40 - 1 jaar f. 98.80
Adreswijziging: **4 weken** van te voren **schriftelijke** opgave via wikkel rondom KUIFJE
Annuleringen: opzegging **4 weken** vóór het einde van de abonnementstermijn **schriftelijk** opgeven
Advertenties: KUIFJE - NEDERLAND - Tel.: 034 84-25 44.

UITZONDERLIJK AANBOD AAN ALLE LEZERS IN BELGIË

Een buitenkansje voor alle verzamelaars!

EEN HELE JAARGANG VAN HET WEEKBLAD KUIFJE VOOR SLECHTS 700 FR

- **Alle nummers van het weekblad KUIFJE, gebonden in luxe-verzamelbanden. Gekartonneerd, geplastifieerde cover in kleur.**
- **13 verzamelbanden beschikbaar, van 1977 tot 1980.**
- **In iedere band: 10 tot 12 opeenvolgende nummers. Eén jaargang (52 Kuifjes) = ± 5 banden.**

Bon om uit te knippen en terug te sturen naar het Weekblad Kuifje P.H. Spaaklaan 7, 1070 Brussel.

- **Speciale prijs:**
  185 Fr PER BAND (verzendingskosten inbegrepen)
  175 Fr PER BAND Voor een bestelling van 5 banden of meer.

AANBOD GELDIG ZOLANG DE VOORRAAD STREKT.
135 Fr PER BAND
Als u de verzamelbanden zelf afhaalt in de Kuifje-winkel, P.H. Spaaklaan 1-7, Anderlecht. Brussel (Zuidstation).
135 Fr per band.

Beschikbare nummers

nr 139 (43 tot 52 van 1977)
nr 140 (1 tot 10 van 1978)
nr 141 (11 tot 20 van 1978)
nr 142 (21 tot 32 van 1978)
nr 143 (33 tot 44 van 1978)
nr 144 (45 van 1978 tot 4 van 1979)
nr 145 (5 tot 16 van 1979)
nr 146 (17 tot 28 van 1979)
nr 147 (29 tot 40 van 1979)
nr 148 (41 tot 52 van 1979)
nr 149 (1 tot 10 van 1980)
nr 150 (11 tot 20 van 1980)
nr 151 (21 tot 30 van 1980)

NAAM .....
VOORNAAM .....
Adres ..... Nr .....
Postcode ..... Plaats .....
☐ wenst volgende verzamelbanden te ontvangen nrs .....
☐ komt in de Kuifje-Winkel de volgende nrs ophalen .....
aan 185 Bf (1) = ... Bf
aan 175 Bf (2) = ... Bf
aan 135 Bf (3) = ... Bf

Som die ik betaal:
☐ door storting op Prk. 000-0190916-20
☐ met bijgaande chèque
(1) bestelling van 1 tot 4 banden
(2) bestelling van 5 banden en meer
(3) bij afhalen in de KUIFJE-WINKEL, in dit geval zal u een bewijs worden toegezonden als uw bestelling klaar is.

DOMMEL

DUPA

DOMMEL,
DOE JE HET EROM OF WAT?
DAT IS DE TITEL VAN MIJN LAATSTE ALBUM. SNEL NAAR JE BOEKHANDEL DUS!

NIET BEWEGEN

NIET BEWEGEN! VERSTA JE ME SOMS NIET?
MH?

NIET BEWEGEN!

NIET BEWEGEN!

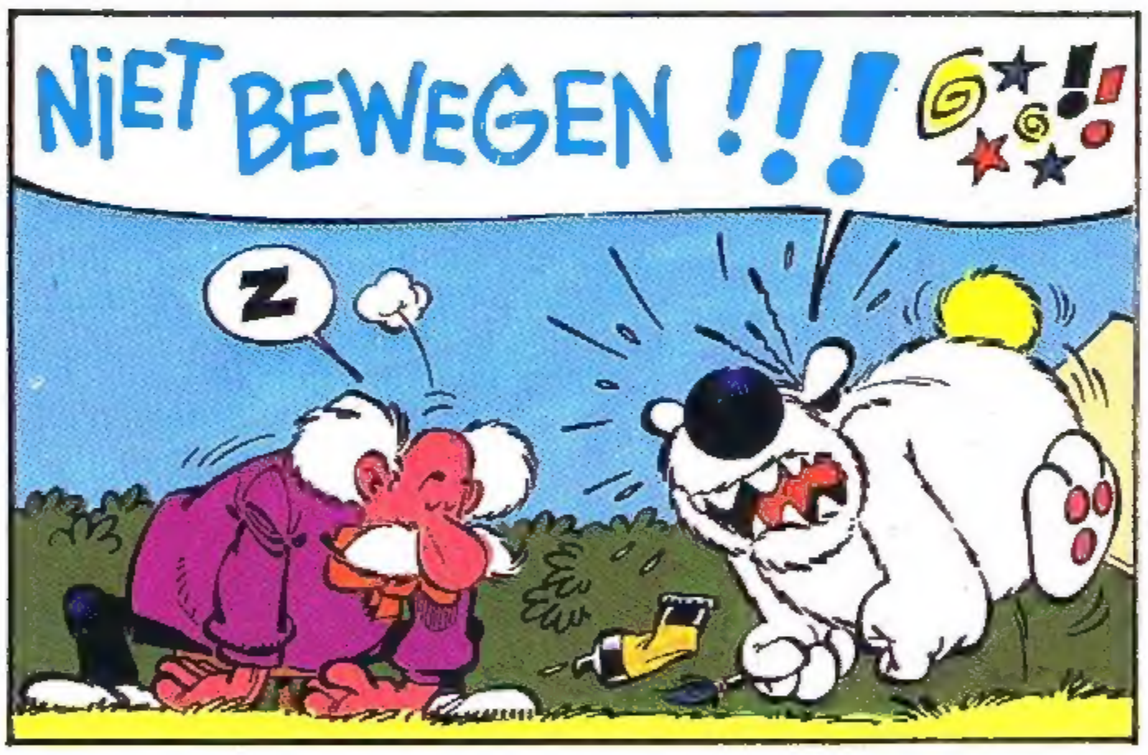
NIET BEWEGEN!!!
Z

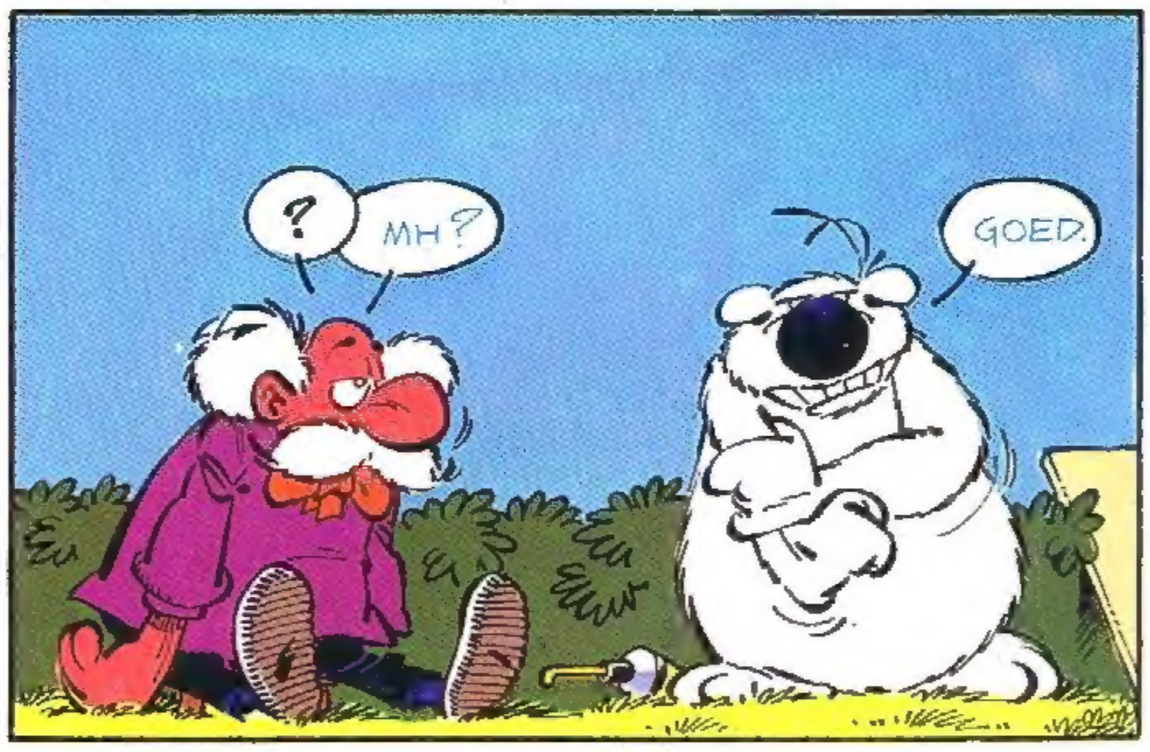
?
MH?
GOED.

BIJ DEZE WIERP IK ME LIEVER DIREKT OP HET ONDERWERP EN HEB IK HET MATERIAAL MET MOEITE WETEN TE DEDWINGEN...
MH!
MH!
HALF-PORTRET
633